

การศึกษาสภาพชุมชนเมืองพิษณุโลก

การศึกษาสภาพชุมชนเมือง เป็นการพิจารณาถึงองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบตัวกัน เข้าเป็นชุมชนเมือง ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบแต่ละส่วน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจ ถึงบทบาทและหน้าที่ของชุมชนเมือง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบการวางแผนการ ใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลกต่อไป

ลักษณะทางกายภาพ

1. การแบ่งเขตพื้นที่

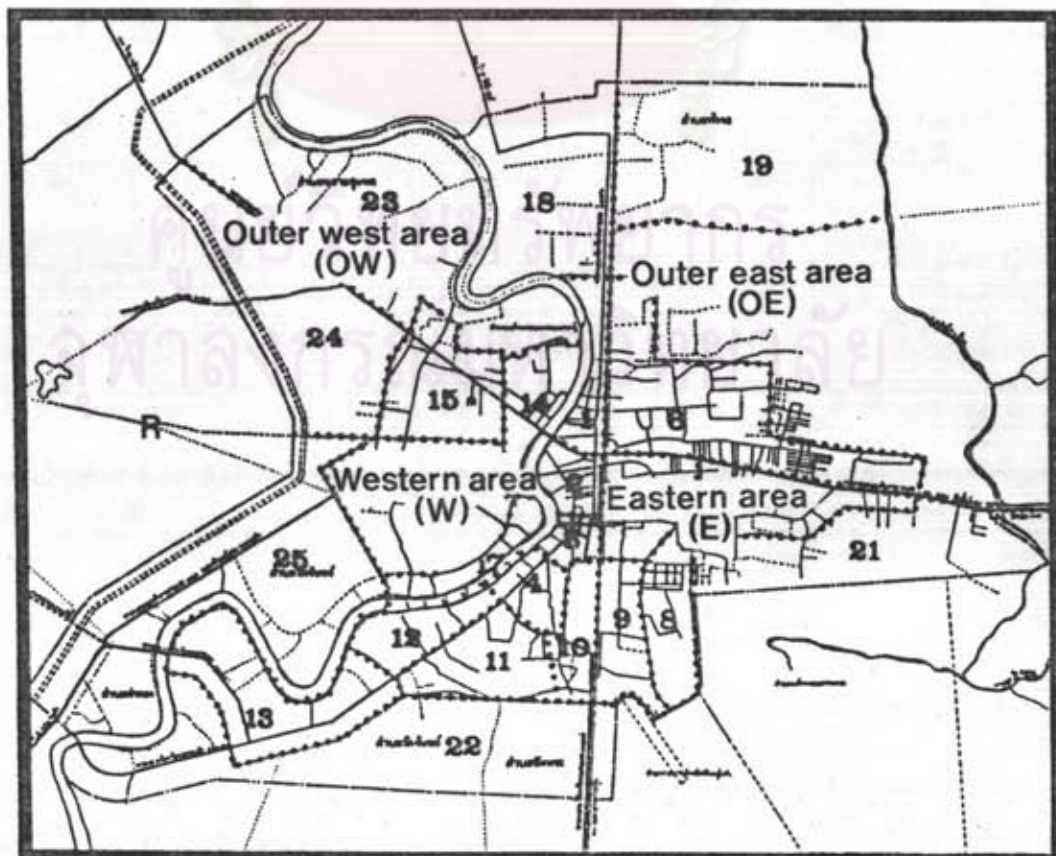
ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีพื้นที่ครอบคลุม เขตเทศบาล เมืองพิษณุโลกทั้งหมด ได้แก่ พื้นที่ คำบลในเมือง พื้นที่ 18.26 กม.² หรือ 11,412.50 ไร่ และคลุมพื้นที่บางส่วนของ 7 คำบล คือ คำบลหัวรอ (7.66 กม.²) คำบลพรายชุมพล (3.87 กม.²) คำบลบ้านคลอง (5.04 กม.²) คำบลอรุญญิก (9.62 กม.²) คำบลวัดจันทร์ (6.24 กม.²) คำบลท่าทอง (2.98 กม.²) และ คำบลมิ่งพระ (1.19 กม.²) รวมพื้นที่ทั้งสิ้น 54.72 กม.² หรือ 34,198.00 ไร่ ในการศึกษา ได้แบ่งเขตพื้นที่ออกเป็น 4 เขต บนพื้นที่ชุมชนเมืองทั้งหมด และเพื่อให้การวิเคราะห์การใช้ที่ดิน ภายในเขตการศึกษามีความเด่นชัดในส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ในความแตกต่างกันของการใช้ที่ดิน และความสัมพันธ์ของความหนาแน่นของประชากรที่จะกล่าวถึงในส่วนต่อไป จึงได้ทำการแบ่งเขต การศึกษาออกเป็นหน่วยการศึกษาย่อย ๆ อีก 25 หน่วย (ดูแผนที่ 4.1 ประกอบ) โดยพิจารณา จาก

1. เส้นทางคมนาคม แม่น้ำ และลำคลอง
2. เขตการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง พ.ศ. 2525
3. กลุ่มความหนาแน่นของอาคารจากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2518
4. แผนที่การใช้ที่ดินของกองสำรวจ สำนักผังเมือง พ.ศ. 2527

* (..... กม.²) คือ พื้นที่ของชุมชนเมืองพิษณุโลกที่อยู่ในคำบลนั้น.

จากแนวทางข้างต้น สามารถแบ่งเขตพื้นที่โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ในเขตเทศบาลทางด้านตะวันออก (Zone E) อยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน แบ่งออกเป็น 13 หน่วยศึกษาย่อย มีพื้นที่ประมาณ 13.04 กม.² หรือ 8,151.79 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.84 ของพื้นที่ทั้งหมด
2. นอกเขตเทศบาลทางด้านตะวันออก (Zone OE) ครอบคลุมที่บางส่วนของ 4 ตำบล คือ ตำบลหัวรอ ตำบลอรุณภูมิ ตำบลมิ่งพระ และตำบลวัดจันทร์ แบ่งออกเป็น 5 หน่วยศึกษาย่อย มีพื้นที่ประมาณ 18.48 กม.² หรือ 11,552.03 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.78 ของพื้นที่ทั้งหมด
3. ในเขตเทศบาลทางด้านตะวันตก (Zone W) อยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน แบ่งออกเป็น 4 หน่วยศึกษาย่อย มีพื้นที่ประมาณ 5.22 กม.² หรือ 3,260.71 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.53 ของพื้นที่ทั้งหมด
4. นอกเขตเทศบาลทางด้านตะวันตก (Zone OW) ครอบคลุมที่บางส่วนของ 4 ตำบล คือ ตำบลหลายชุมพล ตำบลบ้านคลอง ตำบลวัดจันทร์ และตำบลท่าทอง แบ่งออกเป็น 3 หน่วยศึกษาย่อย มีพื้นที่ประมาณ 17.98 กม.² หรือ 11,233.47 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.85 ของพื้นที่ทั้งหมด



แผนที่ 4.1 การแบ่งเขตพื้นที่หน่วยการศึกษาย่อย

2. ภูมิประเทศ

ชุมชนเมืองพิษณุโลก ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองประมาณแฉดติจุดที่ 16° 48' เหนือ
ลองจิจูดที่ 100° 16' ตะวันออก สภาพภูมิประเทศของพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม สูงจากระดับ
น้ำทะเลประมาณ 41-44 ม. มีแม่น้ำน่านไหลผ่านชุมชนจากเหนือลงใต้ แบ่งชุมชนออกเป็น
สองฝั่ง ด้านทิศตะวันออกมีคลองโคกช้าง และด้านทิศตะวันตกมีคลองชลประทาน

ลักษณะพื้นที่ของชุมชน เมื่อพิจารณาจากเส้นระดับ และระดับผิวถนน (กองสำรวจ
สำนักผังเมือง 2526: 22) พบว่า บริเวณแนวของคดโค้งของแม่น้ำน่านทั้งสองฝั่งจะมีระดับ
ความสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ แล้วค่อย ๆ ลาดต่ำลงทั้งสองฝั่ง เมื่ออยู่ห่างออกไป (ดูแผนที่ 4.2
ประกอบ)

บริเวณย่านชุมชนเมืองด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน ถูกล้อมรอบด้วยแนวขอบคดโค้งสูง
ของแม่น้ำ แนวสันรางรถไฟ และคันทางของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่
เป็นแอ่งลุ่ม เกิดปัญหาน้ำท่วมบึงในฤดูฝน ส่วนบริเวณฝั่งตะวันออกของแนวรางรถไฟ และฝั่ง
ตะวันตกของแม่น้ำน่าน ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มต่ำ มักจะมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมขังและ ^{การระบายน้ำ} เรื่องการระบายน้ำ
ประกอบด้วยลักษณะดินที่เป็นดิน Alluvial ที่เกิดจากตะกอนแม่น้ำพัดพามา มีการดูดซึมน้ำแล้ว
เพราะน้ำซึมผ่านดินลงไปได้ช้ำมาก

3. การใช้ที่ดิน

การตั้งถิ่นฐานเดิมของชุมชนเมืองพิษณุโลก เริ่มจากริมฝั่งแม่น้ำน่าน แล้วขยายตัวกว้าง
ออกไป ศูนย์กลางของชุมชนอยู่บริเวณถนนจากรามบุญ ต่อมาเมื่อมีสถานีรถไฟพิษณุโลกเกิดขึ้น
ตัวเมืองจึงเริ่มขยายคดลงมาทางใต้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่อยู่ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ
(สมชาย เศษะพรหมพันธุ์ 2517: 71) เมื่อพิจารณาถึงการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองพิษณุโลก
ปี พ.ศ. 2527 (ดูตารางที่ 4.1 ประกอบ และแผนภูมิ 4.1 ประกอบ) จะพบว่า

ในเขตเทศบาลด้านฝั่งตะวันออก (Zone E) การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นย่านที่อยู่อาศัย
สถานศึกษา พาณิชยกรรม สถานที่ราชการ และศาสนสถาน เป็นเขตที่มีการพัฒนามากที่สุด

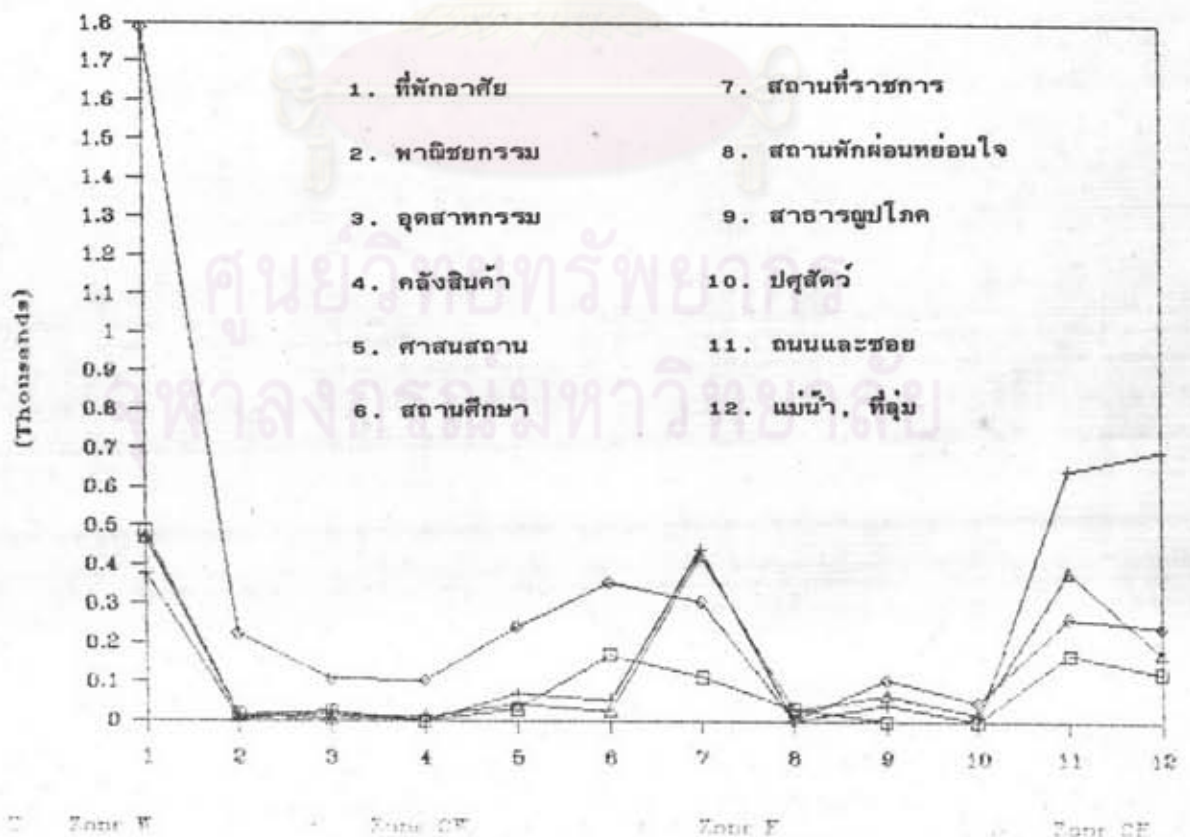
นอกเขตเทศบาลด้านฝั่งตะวันออก (Zone OE) เขตนี้มีบริเวณที่อยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมาคือ สถานที่ราชการ ถนนและซอย สถานศึกษา และสาธารณสุขโลก

ในเขตเทศบาลด้านฝั่งตะวันตก (Zone W) มีการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมาคือ ถนนและซอย สถานศึกษา สถานที่ราชการ พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

นอกเขตเทศบาลด้านฝั่งตะวันตก (Zone OW) เป็นบริเวณที่มีพื้นที่พัฒนาแล้วน้อยที่สุด มีการใช้ที่ดินเพื่อถนนและซอยมากที่สุด รองลงมาคือ ที่อยู่อาศัย สถานที่ราชการ และสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินโดยส่วนรวมของชุมชนเมืองพิษณุโลก มีการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ถนนและซอย สถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน และพาณิชยกรรม

สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน (พ.ศ. 2527) มีการกระจายไม่ เป็นระเบียบ การใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เกิดขึ้นตามยถากรรม (Haphazard Growth) ขาดแบบแผนรองรับ ทำให้การบริการสาธารณสุข-สาธารณูปการ เป็นไปด้วยความยากลำบากและไร้ประสิทธิภาพ (การศึกษาเรื่องการใช้ที่ดินจะพิจารณาโดยละเอียดในบทที่ 5 ต่อไป)



แผนภูมิ 4.1 การใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ.2527

ที่มา : ตารางที่ 4.1

4. การคมนาคมขนส่ง

ก. ระบบถนนและสภาพการจราจร

1) ระบบถนน

ถนนที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างชุมชน เมืองพิษณุโลกกับชุมชนอื่นที่สำคัญ คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 117 เป็นเส้นทางหลัก และมีถนนสายอื่น ๆ เชื่อมต่อมุ่งสู่บริเวณใจกลางเมืองหน้าสถานีรถไฟ เนื่องจากชุมชนเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองเก่าตั้งบนถนนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นถนนสายสั้น ๆ และแคบ ตัดกันเป็นส่วนใหญ่ มีถนนสายหลักเพียงไม่กี่สาย (ดูแผนที่ 4.3 ประกอบ)

ถนนในเขตเทศบาลเมืองมีจำนวน 63 สาย ความกว้างเฉลี่ยประมาณ 9.5 เมตร ยาวรวมทั้งสิ้น 67,648 เมตร เป็นถนนคอนกรีต 11 สาย มีจราจรกว้างที่สุดประมาณ 11.00 ม. คือ ถนนบรมไตรโลกนารถ มีจราจรแคบที่สุดประมาณ 3.00 ม. คือ ถนนสิงห์วัฒน์ ซอย 1 ยาวรวม 2,851 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 21,353 ตารางเมตร ถนนแอสฟัลต์ติดคอนกรีต 30 สาย มีจราจรกว้างที่สุดประมาณ 15.00 เมตร คือ ถนนพระนเรศวร แคบที่สุดประมาณ 3.00 เมตร คือถนนมหาจักรพรรดิ ยาวรวม 21,399 เมตร พื้นที่ 158,355.9 ตารางเมตร ถนนลาดยางแอสฟัลต์ 67 สาย มีจราจรกว้างที่สุด 6.00 - 9.00 เมตร คือ ถนนขุนทิเรนทรเทพ แคบที่สุดประมาณ 2.50 - 2.60 เมตร คือ ถนนมหาวิชัย ยาวรวม 40,024 เมตร พื้นที่ 161,756.4 ตารางเมตร และถนนลูกรัง 8 สาย ยาว 3,394 เมตร พื้นที่ 11,391.20 ตารางเมตร ถนนนอกเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ มีจราจรกว้างประมาณ 3.00 - 7.00 เมตร ยาวประมาณ 187,265 เมตร เมื่อพิจารณาทั้งชุมชนเมือง จะพบว่าระบบถนนในเขตเทศบาลเมืองยังไม่สมบูรณ์ สัมสนและไม่คล่องตัวเท่าที่ควร เนื่องจากถนนแคบทางร่วมทางแยก และสัญญาณไฟจราจรยังขาดมาตรฐาน

2) สภาพการจราจร

พิจารณาปริมาณการจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน (07.00 - 10.00 น และ 16.00 - 17.00 น) (ดูแผนที่ 4.4 ประกอบ) ซึ่งเป็นเวลาที่ประชาชนเดินทางไปทำธุรกิจส่วนตัวในการ

ทำงาน เรียบหนังสือ และชื่อของใช้ต่าง ๆ ปัญหาการจราจรแออัดจะเกิดขึ้นในย่านธุรกิจการค้า บริเวณที่ตั้งโรงเรียน สถาบันการศึกษา และสถานที่ราชการ บนสะพานนครสวรรค์มีปริมาณความหนาแน่นของรถสูงสุดคือ 2,932 คัน/ช.ม. รองลงมาคือ ถนนราเมศวร 2,140 คัน/ช.ม. ถนนบรมไตรโลกนาถ 2,107 คัน/ช.ม. ถนนเอกาทศรถ 2,007 คัน/ช.ม. ถนนพุทธบูชา 1,818 คัน/ช.ม.

ข. จำนวนยานพาหนะ

จำนวนยานพาหนะประเภทต่าง ๆ ในชุมชนเมืองพิษณุโลก ดังตารางที่ 4.2 สถิติยานพาหนะที่จดทะเบียนกรมตำรวจ และตารางที่ 4.3 สถิติยานพาหนะที่จดทะเบียนตาม พ.ร.บ.ขนส่ง ปรากฏผลดังนี้

- รถจักรยานยนต์ : เป็นยานพาหนะที่มีผู้ใช้มากที่สุดถึง 30,090 คัน ในปี 2527 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จากการเพิ่มขึ้นของจักรยานยนต์ในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2523 - 2527) มีอัตราเพิ่มร้อยละ 63.36 คือ ปี พ.ศ. 2523 มีจำนวนเพียง 18,419 คัน
- รถยนต์นั่งส่วนบุคคล : ปี 2527 มีจำนวน 5,668 คัน ปี 2523 มีจำนวน 1,227 คัน เพิ่มขึ้น 382 เท่า ซึ่งมีจำนวนการเพิ่มถึง 4,441 คัน
- รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน : ปี 2527 มีจำนวน 1,677 คัน ปี 2523 มีจำนวน 1,092 คัน
- รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกิน 7 คน : ปี 2527 มีจำนวน 300 คัน ปี 2523 มีจำนวน 75 คัน
- รถยนต์สามล้อสาธารณะ : ปี 2527 มีจำนวน 245 คัน ในขณะที่ปี 2523 มีจำนวน 130 คัน
- รถโดยสารประจำทาง : ปี 2527 มีจำนวน 618 คัน ปี 2523 มีจำนวน 439 คัน
- รถโดยสารขนาดเล็ก : ปี 2527 ที่จดทะเบียนมีจำนวน 35 คัน ปี 2523 มีจำนวน 18 คัน แต่ตามข้อเท็จจริงมีจำนวนร่วมร้อยละ

การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิเศษใกล้

แผนที่ : 4.4

แสดง : ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วน

สัญลักษณ์

ระหว่างเวลา

7.00 - 10.00 น.

และ

16.00 - 17.00 น.

ปริมาณการจราจร

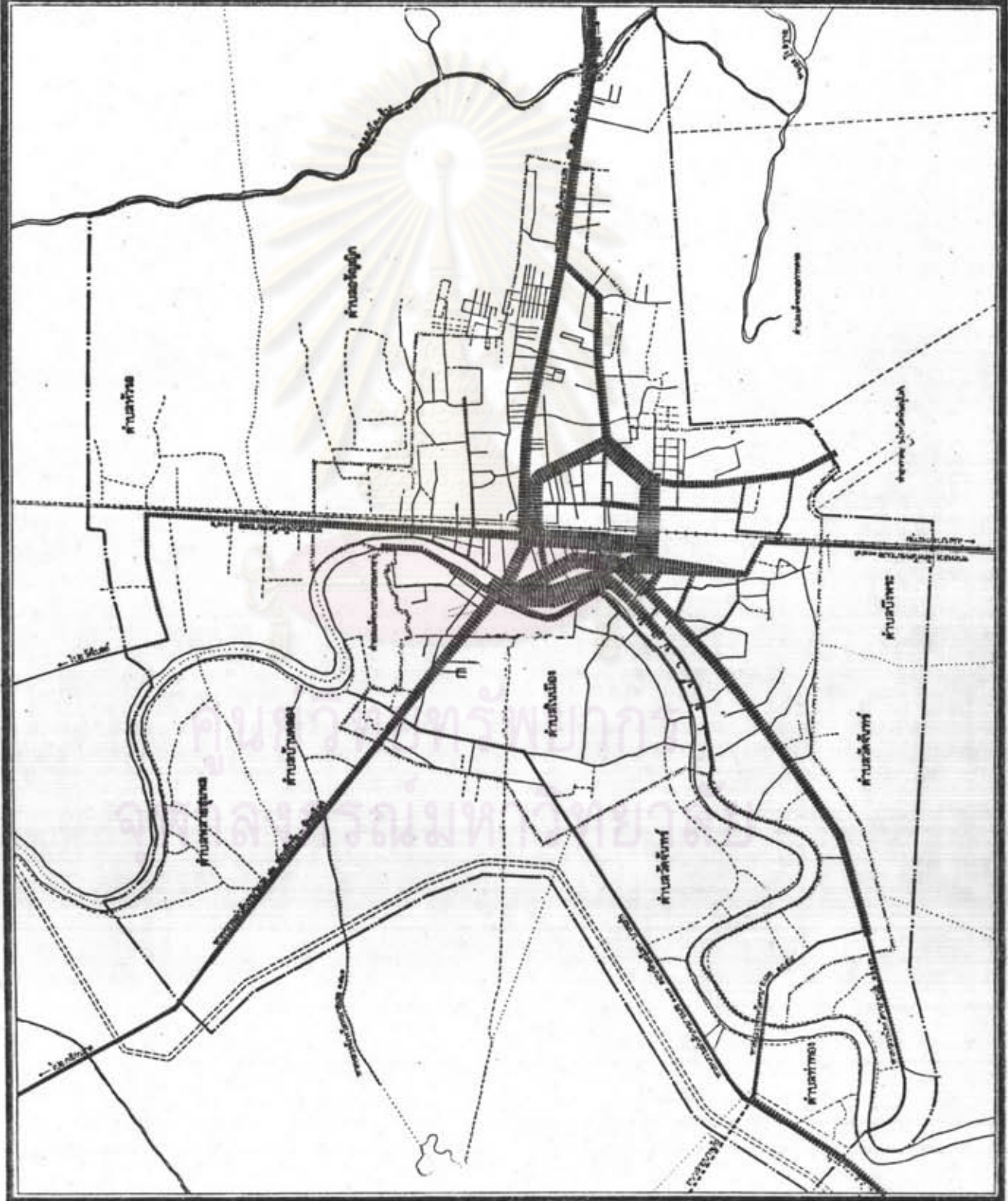
3,000

คัน / ชม.



ที่มา : สำนักผังเมือง

- เส้นประ สีเทา เขตพื้นที่ศึกษา
- เส้นประ สีดำ เขตเทศบาล
- เส้นประ สีเขียว เขตสวน
- เส้นประ สีน้ำเงิน ทางหลวง ถนนสายยาว
- เส้นประ สีเหลือง ถนนสายสั้น ถนนเชื่อม
- เส้นประ สีฟ้า ทางรถไฟ
- เส้นประ สีน้ำตาล แม่น้ำ คลอง
- เส้นประ สีดำ ถนนสาธารณะ



- รถอื่น ๆ : ได้แก่ จักรยานสองล้อ และสามล้อถีบ มีเป็นจำนวนมากและเป็นยานพาหนะที่มีการใช้ไม่น้อยไปกว่ารถจักรยานยนต์ แต่เนื่องจากไม่มีแหล่งจัดเก็บข้อมูล ซึ่งอาศัยการประมาณการจากการสังเกต คาดว่าจะมีประมาณเพิ่มขึ้นไป

โดยสรุปพบว่าชุมชนเมืองพิษณุโลก มีสัดส่วนของยานพาหนะประเภทจักรยานยนต์ จักรยานสองล้อถีบ และสามล้อถีบ สูงกว่าร้อยละ 80 ของยานพาหนะประเภทอื่น ๆ อันเกิดจากชุมชนเมืองพิษณุโลกมีสถาบันการศึกษาระดับหาพิชยการและอุดมศึกษา การเดินทางปกติระหว่างที่พักกับสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ใช้จักรยานสองล้อและรถจักรยานยนต์ ยานพาหนะที่เข้ามาครองลงมา คือ รถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล และรถบรรทุกเล็ก

ค. การจัดระบบการเดินรถ

การจัดระบบการเดินรถในชุมชนเมืองพิษณุโลก ได้มีการจัดการเดินรถทางเดียวใน 2 ช่วงเวลา คือ ตั้งแต่ 07.00 น. - 08.30 น. และ 15.00 น. - 16.30 น. หรือ 17.00 น. ซึ่งการจัดให้รถเดินทางเดียวถาวรและเดินรถทางเดียวชั่วคราวนี้ เป็นการห้ามเฉพาะรถยนต์เท่านั้น ส่วนรถมอเตอร์ไซด์ จักรยานสองล้อ และล้อเลื่อนต่าง ๆ ส่วนทางได้ โดยมีการจัดการเดินรถทางเดียวในบริเวณต่อไปนี้

- บริเวณโรงแรมอินทร์

- ถนนเจ้าพระยา จัดให้รถเดินทางเดียวเข้าทางถนนพระนเรศวร ออกจากถนนไศยาโท

- ถนนไศยาโทด้านตะวันออก จัดให้เดินรถทางเดียวเข้าทางถนนเจ้าพระยา ออกจากถนนบรมไตรโลกนารถ

- ถนนไศยาโทด้านตะวันตก จัดให้เดินรถทางเดียวเข้าทางถนนพุทธบูชา ออกจากถนนบรมไตรโลกนารถ และให้รถมอเตอร์ไซด์ สามล้อ จักรยาน เดินรถสวนทางได้

- ถนนไศยาโทในช่วงกลาง จัดให้รถเดินทางสวนทางกันได้ ถนนนี้เป็นจุดรับ-ส่ง ของรถทัวร์

- บริเวณตอนนอก

- ถนนบรมไตรโลกนารถ จัดให้รถเดินทางเดียว เข้าทางถนนพญาภิไธย
ออกทางถนนศรีธรรมไตรปิฎก
- ถนนศรีธรรมไตรปิฎก จัดให้รถเดินทางเดียว เข้าทางถนนบรมไตรโลกนารถ
ออกทางถนนพญาภิไธย
- ถนนพญาภิไธย จัดให้รถเดินทางเดียว เข้าทางถนนศรีธรรมไตรปิฎก ออกทาง
ถนนบรมไตรโลกนารถ

- บริเวณถนนบรมไตรโลกนารถด้านใต้

- ถนนพระยาจักรี จัดให้รถเดินทางเดียว เข้าทางถนนพุทธบูชา ออกทาง
ถนนบรมไตรโลกนารถ และให้รถมอเตอร์ไซด์ สามล้อ จักรยาน เดินสวนทางได้
- ถนนศรีธรรมไตรปิฎก จัดให้รถเดินทางเดียว เข้าทางถนนบรมไตรโลกนารถ
ออกทางถนน เอกาทศรฐ และให้รถมอเตอร์ไซด์ สามล้อ จักรยาน เดินสวนทางได้
- ถนนอื่น ๆ
 - ถนนสุรวงศ์ เดช จัดให้รถเดินทางเดียว เข้าทางถนนวิสุทธิกษัตริย์ ออกทาง
ถนนพระองค์ดำ (ห้าแยกโคกมะตูม)
 - ถนนจ่านายท้อ จัดให้รถเดินทางเดียว เข้าทางถนนพุทธบูชา ออกทาง
ถนน เอกาทศรฐด้านเหนือ และให้รถมอเตอร์ไซด์ สามล้อ เดินสวนทางได้

ง. การจอดรถ

จากการสำรวจของสำนักงานโยธาและแผนมทาดไทย กระทรวงมหาดไทย (2528: 44-47) ที่ทำการการจอดรถบนถนนสายต่าง ๆ โดยเฉพาะถนนสายหลักที่อยู่ในย่านพาณิชยกรรม และ เมื่อพิจารณาถึงปริมาณที่จอด ช่วงเวลาที่ใช้จอดและความต้องการในการจอด เปรียบเทียบกับพื้นที่ที่สามารถจอดได้ (ความจุ capacity ของถนน) ของการให้จอด (ดูตารางที่ 4.4 ประกอบ) สามารถสรุปได้ดังนี้

- ถนนบางสาย เป็นบริเวณย่านธุรกิจการค้า ตลาดสด บางสายมีการเดินรถทางเดียว และจัดเป็นตลาดสด แม้ว่าความต้องการในการจอดจะมีมากกว่าปริมาณที่จอดจริง แต่พื้นที่ที่มีอยู่สามารถใช้จอดได้อย่างพอเพียง

- ช่วงเวลาที่ใช้จอดนานประมาณ 30-45 นาที ซึ่งนับว่าไม่นานเกินไป

- เวลาที่ใช้จอดนานที่สุด ตั้งแต่ 3-7 ช.ม. ซึ่งมีเพียงส่วนน้อย แสดงว่ามีการจอดแช่

ด้วยเหตุที่ชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นเมืองเก่า มีวิเวจราชระไม่กว้างนัก ขาดการวางแผนล่วงหน้า ด้านระบบถนนมีการจอดรถประเภทต่าง ๆ ทั้งสองฝั่งถนน และมีคิวรถยนต์ แท็กซี่ และรถโดยสาร จอดริมทางทำให้ถนนแคบลง การสัญจรไปมาไม่สะดวก โดยเฉพาะในย่านพาณิชยกรรมที่มีการจอดรถหนาแน่น

จ. การขนส่งสาธารณะภายในเมือง

1) รถโดยสารประจำทาง

รถโดยสารประจำทางในเขตชุมชน เมืองพิษณุโลกมีทั้งสิ้น 4 สาย ดำเนินการโดยบริษัทพิษณุโลกบริการ จำกัด อัตราค่าโดยสารตลอดสาย 2.00 บาท ออกทุก ๆ 15 นาที ในช่วงเช้า และเย็นออกทุก ๆ 10 นาที ดังรายละเอียดที่แสดงไว้ในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 เส้นทาง การเดินรถประจำทางในชุมชน เมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2527

	เส้นทาง	ระยะทาง	จำนวนรถ	ขนาดของรถ(ที่นั่ง)	เวลาเดินรถ
1	รอบเมือง (ก)	8.5	8-10	35	5.35-18.15 น.
2	สถานีรถไฟ - มิ่งพระ	9.2	6-8	35	5.20-18.10 น.
3	ค่ายนเรศวร - สนามบิน	8.5	4-6	35	5.30-18.00 น.
4	เด็กนวม - วัดจุฬา	11.8	8-10	35	5.30-18.00 น.

ที่มา: กองวิศวกรรม สำนักผังเมือง

ปัจจุบันสถานีจอดรถโดยสารประจำทางในชุมชนเมืองพิษณุโลก จอรวมกันทุกสายอยู่ริมถนน บริเวณสามแยก ถนนพญาไท ติดกับถนนเอกาทศรถ ซึ่งมีที่จอดเทียบรถในจำนวนจำกัด และขาดที่พักผู้โดยสารที่รอระหว่างรถ เข้า-ออก

2) รถโดยสารขนาดเล็ก

มีเพียงสายเดียวคือ สายพิษณุโลก-บ้านเต็งหนาม ดำเนินการโดยห้างหุ้นส่วนจำกัด บริการ เต็งหนามยานยนต์ จำกัด อัตราค่าโดยสาร 2.00 บาท ตลอดสาย จำนวนรถ 35 คัน (ที่ได้รับอนุญาตจากขนส่งจังหวัด) แต่ตามข้อเท็จจริงแล้วมีรถโดยสารขนาดเล็กผิดกฎหมายมาประกอบการขนส่ง เป็นจำนวนมาก

3) รถยนต์นั่งสาธารณะ (แท็กซี่)

ปี พ.ศ. 2527 มีรถแท็กซี่จำนวนทั้งสิ้น 7 คัน วิ่งรับส่งผู้โดยสารโดยทั่วไปตามแต่จะจ้าง อัตราค่าโดยสารตามแต่จะตกลง ส่วนใหญ่จะจอดรถผู้โดยสาร ไม่วิ่งหาผู้โดยสาร แนวโน้มการใช้บริการรถแท็กซี่ไม่ได้รับความนิยมจากประชาชน โดยจะเห็นได้จากปี 2523 มีรถแท็กซี่จำนวน 18 คัน ปี 2527 จำนวนลดลงเป็น 7 คัน

4) รถยนต์สามล้อเครื่องสาธารณะ

ปี พ.ศ. 2527 มีรถยนต์สามล้อเครื่องจำนวนทั้งสิ้น 245 คัน ส่วนใหญ่จะจอดรถรับผู้โดยสารตามย่านชุมชนหนาแน่น เช่น บริเวณตลาดสด หน้าโรงเรียน สถาบันการศึกษา หน้าสถานีรถไฟ ได้รับความนิยมการใช้บริการรถยนต์สามล้อเครื่องสาธารณะมีมากขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากสถิติยานพาหนะประเภทนี้ในปี พ.ศ. 2523 มีเพียง 130 คัน

5) รถสามล้อถีบ

รถสามล้อถีบในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลกมีเป็นจำนวนมาก คือ เป็นยานพาหนะที่ได้รับความนิยมจากประชาชนทั่วไปรองจากจักรยานยนต์และจักรยานสองล้อ แต่เนื่องจากไม่มีการรวบรวมข้อมูลประเภทนี้ไว้ จึงประมาณการจากการสังเกตโดยคร่าว ๆ ว่า มีจำนวนมากกว่า 1,000 คัน

ฉ. การขนส่งระหว่างเมือง

ชุมชน เมืองพิษณุโลกสามารถติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและภาคต่าง ๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว เพราะมีเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์ รถไฟ ทางน้ำ และทางอากาศ

1) ทางรถยนต์

ทางรถยนต์มีทางหลวงแผ่นดินหลายสายที่สามารถติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงภายในภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง การติดต่อระหว่างกรุงเทพ (ขนส่งสายเหนือ) - พิษณุโลก มีทั้งรถปรับอากาศและรถธรรมดา หมายเลข 96 วันละ 21 (ไป-กลับ) ระหว่างเวลา 07.00 - 23.00 น. และมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและภาคต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. ทางหลวงสายพิษณุโลก-หล่มสัก-เพชรบูรณ์ สามารถติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (หมายเลข 12)
2. ทางหลวงสายพิษณุโลก-วังทอง-เขาค้อ สามารถติดต่อกับกรุงเทพและภาคอื่น ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว (หมายเลข 11)
3. ทางหลวงสายพิษณุโลก-สุโขทัย สามารถติดต่อภาคเหนือ ภาคกลาง (หมายเลข 12)
4. ทางหลวงสายพิษณุโลก-บางระกำ-สามง่าม-โพทะเล-นครสวรรค์ เป็นเส้นทางที่ช่วยย่นระยะเวลาการเดินทางระหว่างกรุงเทพฯ-พิษณุโลก ได้เป็นอย่างมาก และเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมขนส่งสายสำคัญของพิษณุโลก
5. ทางหลวงสายพิษณุโลก-หริภุชเวศม์-อุตรดิตถ์-เด่นชัย เส้นทางสายนี้เป็นเส้นทางสายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ ที่สะดวกและรวดเร็ว (หมายเลข 11)

นอกจากนี้ยังมีรถประจำทางที่วิ่งระหว่างชุมชน เมืองพิษณุโลก กับชุมชนใกล้เคียง ส่วนใหญ่จะวิ่งระหว่างเวลา 05.00 - 18.00 น. มีดังนี้

1. พิษณุโลก-บ้านกร่าง ระยะทาง 11 กม. จำนวนรถ 58 คัน
วันละ 37 เที่ยว

2. พิษณุโลก-กงไกรลาศ ระยะทาง 41 กม. จำนวนรถ 40 คัน
 รั้งวันละ 36 เที่ยว
3. พิษณุโลก-บางระกำ ระยะทาง 19 กม. จำนวนรถ 15 คัน
 รั้งวันละ 24 เที่ยว
4. พิษณุโลก-วัดโบสถ์ ระยะทาง 27 กม. จำนวนรถ 46 คัน
 รั้งวันละ 22 เที่ยว
5. พิษณุโลก-วังทอง ระยะทาง 17 กม. จำนวนรถ 78 คัน
 รั้งวันละ 26 เที่ยว
6. พิษณุโลก-บ้านแสลง ระยะทาง 68 กม. จำนวนรถ 62 คัน
 รั้งวันละ 10 เที่ยว
7. พิษณุโลก-ปลักแรด ระยะทาง 25 กม. จำนวนรถ 17 คัน
 รั้งวันละ 10 เที่ยว
8. พิษณุโลก-เนินภูมิ ระยะทาง 55 กม. จำนวนรถ 6 คัน
 รั้งวันละ 5 เที่ยว
9. พิษณุโลก-ชาติตระการ ระยะทาง 134 กม. จำนวนรถ 6 คัน
 รั้งวันละ 4 เที่ยว
10. พิษณุโลก-บางกระทุ่ม ระยะทาง 41 กม. จำนวนรถ 34 คัน
 รั้งวันละ 22 เที่ยว
11. พิษณุโลก-แควนน้อย-วัดโบสถ์ ระยะทาง 30 กม. จำนวนรถ 47 คัน
 รั้งวันละ 20 เที่ยว
12. พิษณุโลก-กำแพงดิน ระยะทาง 38 กม. จำนวนรถ 25 คัน
 รั้งวันละ 20 เที่ยว
13. พิษณุโลก-หนองคม ระยะทาง 50 กม. จำนวนรถ 51 คัน
 รั้งวันละ 21 เที่ยว
14. พิษณุโลก-สันติบันเท็ง ระยะทาง 60 กม. จำนวนรถ 6 คัน
 รั้งวันละ 5 เที่ยว

สถานีขนส่งของชุมชนพิษณุโลก เป็นสถานีขนส่งชั้น 3 มีเนื้อที่ 5 ไร่เศษ ตั้งอยู่ริมถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก มีรถโดยสารเข้าจอดที่สถานีขนส่งทั้งหมดทุกสาย ยกเว้นรถโดยสารระหว่างพิษณุโลกกับชุมชนอื่นภายในจังหวัดพิษณุโลก จอดอยู่บริเวณถนนพุทธบูชาติดกับถนนพระนเรศวร

2) ทางรถไฟ

ชุมชนเมืองพิษณุโลก มีสถานีพิษณุโลกตั้งอยู่ใจกลางของชุมชน ถนนเอกาทศรถ มีรถไฟประมาณ 32 ขบวน ต่อวัน มีผู้โดยสารนิยมเดินทางโดยรถไฟมากพอสมควร (ปี พ.ศ. 2526 4,527 คน/วัน)ขนส่งสินค้า 399.29 ตัน/วัน เพราะมีความปลอดภัยสะดวกพอสมควรและประหยัด มีผู้โดยสารมากเป็นอันดับหนึ่งของอนุภาคศึกษา จึงถือได้ว่าชุมชนเมืองพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมทางรถไฟ

3) ทางน้ำ

การคมนาคมทางน้ำใช้แม่น้ำน่าน เป็นเส้นทางสัญจรไปมา แต่ในปัจจุบันการคมนาคมทางน้ำไม่นิยมกันนัก เพราะไม่สะดวกและล่าช้า มีท่าเรือข้ามฟาก บริเวณท่าเรือหน้าสถานีตำรวจ

4) ทางอากาศ

มีท่าอากาศยานอยู่ 1 แห่ง กรมการบินพาณิชย์ใช้ร่วมกับกองบินที่ 46 อยู่ในพื้นที่ของกองทัพอากาศ ทางทิศใต้ของชุมชน บริษัทเดินอากาศไทย จำกัด ใช้เครื่องบินแบบโบอิง 737 เป็นเครื่องบินขนส่งขนาดกลาง จำนวน 104 ที่นั่ง มีจำนวนเส้นทางการบิน 2 สาย คือ

สายหลัก กรุงเทพ-พิษณุโลก-เชียงใหม่ วันละ 4 เที่ยวบิน

สายรอง พิษณุโลก-แพร่-ลำปาง-เชียงใหม่ วันละ 2 เที่ยวบิน

ปี พ.ศ. 2525 มีผู้โดยสารเข้า 2,200 คน/เดือน ออก 2,081 คน/เดือน
พัสดุภัณฑ์เข้า 9,404 ก.ก./เดือน ออก 12,000 ก.ก./เดือน ไปรษณีย์เข้า 2,244 ก.ก./เดือน
ออก 2,263 ก.ก./เดือน

5. สาธารณูปโภค

ก. ประปา

การประปาในชุมชน เมืองพิษณุโลกดำเนินการโดยเทศบาลเมืองพิษณุโลก ปัจจุบัน (พ.ศ. 2526) มีโรงกรองน้ำ 2 แห่ง โดยอาศัยแหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำน่าน แห่งแรกอยู่ที่ วัดใหม่่อภัยยาราม เนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน ผลิตน้ำประปาได้ 320 ม.³/ช.ม. หรือ 7,680 ม.³/วัน แหล่งที่สองตั้งอยู่ที่หลังวัดโพธิ์ธาตุ ทางด้านเหนือของชุมชนเมือง มีความเหมาะสมและไกลชุมชน ทำให้มีปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษน้อย มีเนื้อที่ 85 ไร่ 3 งาน ผลิตน้ำประปาได้ 250 ม.³/ช.ม. หรือ 6,000 ม.³/วัน รวมปริมาณการผลิตน้ำประปาของชุมชนเมืองพิษณุโลก 570 ม.³/ช.ม. หรือ 13,680 ม.³/วัน

การให้บริการประปามีโครงข่ายครอบคลุมเฉพาะพื้นที่เทศบาล ส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน สำหรับฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านโครงข่ายการบริการประปามีเฉพาะตามเส้นทางคมนาคมหลักเท่านั้น (ดูแผนที่ 4.5 ประกอบ)

เมื่อพิจารณาจากสถิติการให้บริการประปาในชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2518 และ 2526 (ดูตารางที่ 4.6 ประกอบ) พบว่า ปริมาณการผลิต ปริมาณการบริโภค และร้อยละของผู้ใช้ในปี 2526 สูงกว่าปี 2518 แต่อัตราการผลิตปี 2526 ต่ำกว่าปี 2518 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงทั้งกำลังการผลิตและระบบการจ่ายน้ำประปา เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการในปัจจุบันและความต้องการในอนาคตที่เพิ่มขึ้นตามขนาดประชากร

ตารางที่ 4.6 การบริการประปาในชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2518 และ 2526

ผู้ใช้ - ปริมาณ	พ.ศ.2518	พ.ศ.2526	หมายเหตุ
1. ประชากร	71,908	72,052	ประชากรในเขตเทศบาล
2. บ้าน (หลัง)	12,201	14,920	
3. ผู้ใช้ประปา (ราย)	6,857	11,314	
(คน, ราย x 5)	34,285	56,570	
4. ร้อยละของรายที่ใช้	56.20	75.83	เปรียบเทียบกับในเขตเทศบาล
5. ร้อยละของคนที่ใช้	47.68	78.51	
6. ปริมาณการผลิต	2,906,700	4,993,200	ม. ³ /ปี
7. ปริมาณการบริโภค	2,645,200	4,239,927	ตามมิเตอร์ที่วัดได้
8. อัตราการบริโภค			
(ม. ³ /ราย/ปี)	385.77	374.75	
(ม. ³ /คน/ปี)	77.15	74.95	

ที่มา : กองประปา เทศบาลเมืองพิษณุโลก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. ไฟฟ้า

การไฟฟ้าในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก เป็นหน่วยงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีพื้นที่การให้บริการครอบคลุมชุมชนเมืองพิษณุโลกด้วย โดยได้รับกระแสไฟฟ้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งจ่ายกระแสไฟฟ้า 115 กิโลวัตต์ จากเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก ผ่านจังหวัดสุโขทัยมายังจังหวัดพิษณุโลก สถานีไฟฟ้าย่อยในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลก ตั้งอยู่ที่ถนนสิงห์วัฒนา ตำบลบ้านคลอง พื้นที่ 5 ไร่ 1 งาน ให้บริการไฟฟ้าในเขตเทศบาลและชุมชนรอบนอก

ปริมาณการใช้ไฟฟ้าในช่วง 6 ปีที่ผ่านมา จากปี พ.ศ. 2520-2526 (ดูตารางที่ 4.7) มีปริมาณเพิ่มขึ้น โดยกระแสไฟฟ้าถูกใช้ในประเภทธุรกิจและอุตสาหกรรมมากที่สุด และมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 80.86 เป็นร้อยละ 64.07 รองลงมาได้แก่ ประเภทที่อยู่อาศัย มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16.21 เป็นร้อยละ 34.00 ส่วนการใช้เพื่อสาธารณะและอื่น ๆ มีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 2.93 เป็นร้อยละ 1.93

ตารางที่ 4.7 การบริการไฟฟ้าในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2520 และ 2525

	พ.ศ. 2520		พ.ศ. 2525	
	(กิโลวัตต์-ช.ม.)	%	(กิโลวัตต์-ช.ม.)	%
1. จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้/ราย	36,417,030	100.00	66,390,810	100.00
2. ประเภทผู้ใช้				
2.1 ที่อยู่อาศัย	5,904,592	16.21	22,570,196	34.00
2.2 ธุรกิจและอุตสาหกรรม	29,448,152	80.86	42,535,313	64.07
2.3 สาธารณะและอื่น ๆ	1,064,286	2.93	1,285,301	1.93
3. จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า(ราย)	12,199	-	19,949	-

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ค. โทรศัพท์

ชุมสายโทรศัพท์พิษณุโลก ตั้งอยู่ที่ถนนพุทธบูชา พื้นที่ 1 ไร่ 1 งาน ให้บริการในเขตเทศบาลและชุมชนรอบนอก (ดูแผนที่ 4.6)

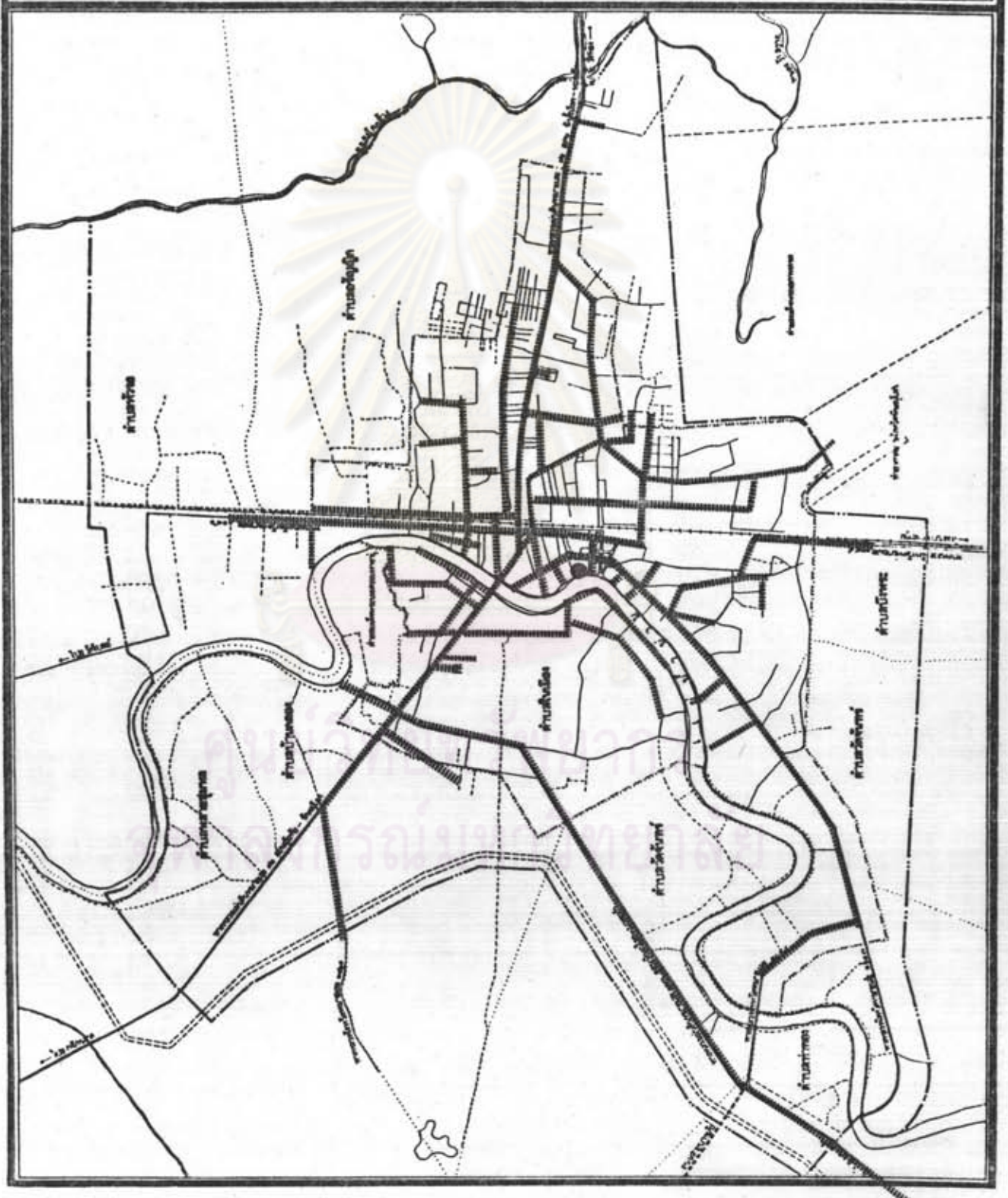
การให้บริการโทรศัพท์ในปัจจุบัน (พ.ศ.2526) มีจำนวนหมายเลขโทรศัพท์ 3,200 หมายเลข จำนวนหมายเลขโทรศัพท์ที่เปิดใช้ 2,986 หมายเลข มีการใช้ 8,432 ครั้ง/วัน เป็นการใช้ภายในท้องถิ่น 7,280 ครั้ง/วัน ทางไกล 1,152 ครั้ง/วัน และการขยายตัวของ การให้บริการโทรศัพท์จาก พ.ศ. 2518-2528 มีดังนี้

	<u>พ.ศ. 2518</u>	<u>พ.ศ. 2526</u>
จำนวนหมายเลขที่มี	1,000 (100.00)	3,200 (100.00)
จำนวนหมายเลขที่เปิดใช้	957 (95.70)	2,986 (93.31)
ธุรกิจ	722 (72.20)	1,877 (58.66)
พักอาศัย	113 (11.30)	716 (22.38)
ราชการ	108 (10.80)	343 (10.72)
สาธารณะ	3 (0.03)	23 (0.07)
องค์การโทรศัพท์	11 (0.11)	27 (0.08)

(ที่มา : ชุมสายโทรศัพท์พิษณุโลก)

จะพบว่า กิจการธุรกิจมีการใช้โทรศัพท์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ บ้านพักอาศัยและสถานที่ราชการ ส่วนเพื่อสาธารณะนั้นมีน้อยมาก จำนวน 2,986 หมายเลขนี้ เป็นเพียงจำนวนสูงสุดที่สามารถให้บริการได้ในปัจจุบัน เพราะขีดความสามารถที่มีอยู่จำกัดด้วยจำนวนหมายเลขที่จะให้บริการได้

<p>การศึกษาข้อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก</p>	<p>ขนาด: 4.6 แผนที่: การบริการใช้ที่ดิน</p>	<p>สัญลักษณ์</p> <p>แนวสายใช้ที่ดิน</p> <p>ชุมชนใช้ที่ดิน</p>	<p>เขตเมืองใช้ที่ดิน</p> <p>เขตเมืองใช้ที่ดิน</p> <p>เขตเมืองใช้ที่ดิน</p> <p>เขตเมืองใช้ที่ดิน</p> <p>เขตเมืองใช้ที่ดิน</p> <p>เขตเมืองใช้ที่ดิน</p> <p>เขตเมืองใช้ที่ดิน</p>	<p>ทิศ: ชุมชนใช้ที่ดินพิษณุโลก</p> <p>0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100</p>
--	--	---	--	---



ง. การระบายน้ำ

การรวบรวมน้ำทิ้งในพื้นที่ เขตเทศบาล ใช้ระบบท่อรวม (Combined System) คือวางท่อระบายน้ำคอนกรีต เสริม เหล็กให้สามารถรับได้ทั้งน้ำฝนและน้ำทิ้งจากอาคารรวมอยู่ในท่อเดียวกัน โดยเทศบาลได้ทำการวางระบบท่อระบายน้ำไปตามถนนสายต่าง ๆ ด้วยท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 0.4 เมตร จนถึงขนาดใหญ่ที่สุด 1.00 เมตร มีความยาวรวมทั้งสิ้น 15,357 เมตร ในปัจจุบัน (พ.ศ.2527) ระบบท่อระบายน้ำทั้งหมดมีในเขตเทศบาลเมืองเท่านั้น ทั้งหมดอยู่บริเวณด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน โดยเฉพาะบริเวณย่านชุมชนกลางเมือง (ดูแผนที่ 4.7 ประกอบ)

สภาพบริเวณย่านชุมชนกลางเมือง ซึ่งอยู่ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านที่ล้อมรอบด้วยแนวของคลังของแม่น้ำน่าน และแนวเส้นทางรถไฟ ทำให้พื้นที่เป็นแอ่งลุ่มไม่สะดวกในการจัดระบบระบายน้ำ ประกอบกับระบบท่อระบายน้ำทั้งหมดจัดสร้างขึ้นเพื่อระบายน้ำฝนเพียงอย่างเดียว จึงมักจะมีน้ำขัง เนื่องจากการระบายน้ำไม่ทัน โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน และจุดทิ้งน้ำมีอยู่โดยทั่วไป บริเวณริมแม่น้ำ ในอนาคตปริมาณน้ำ เสียเพิ่มขึ้น เนื่องจากความหนาแน่นของประชากร จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบระบายน้ำให้สามารถระบายน้ำได้โดยสะดวก

สำหรับบริเวณด้านฝั่งตะวันออกของทางรถไฟ ลักษณะ เป็นที่ลุ่มต่ำประกอบด้วยโครงข่ายของระบบท่อระบายน้ำมีอยู่น้อยมากและยังไม่เป็นระบบที่ดี พร้อมทั้งคันทางของถนนมีค่าระดับยกสูงจากระดับพื้นดินเดิม และไม่มีท่อลอดของน้ำ ทำให้เกิดการท่วมขังของน้ำอยู่โดยทั่วไป

ส่วนบริเวณทางด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านไม่มีระบบท่อระบายน้ำเลย จึงใช้วิธีลาดลงในบริเวณพื้นผิวดิน แต่เนื่องจาก เป็นที่ลุ่ม มีความลาดชันของพื้นที่น้อยประมาณ 1:700 ถึง 1:1,100 ประกอบกับลักษณะของดินในบริเวณชุมชน เป็นดินที่เกิดจากตะกอนของแม่น้ำ (Alluvial Soil) คุณสมบัติการระบายน้ำ เลว จึงมักจะเกิดมีปัญหาน้ำท่วมขังเสมอ โดยเฉพาะในฤดูฝน

การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก

แผนที่ : 4.7

แสดง : แนวท่อระบายน้ำ

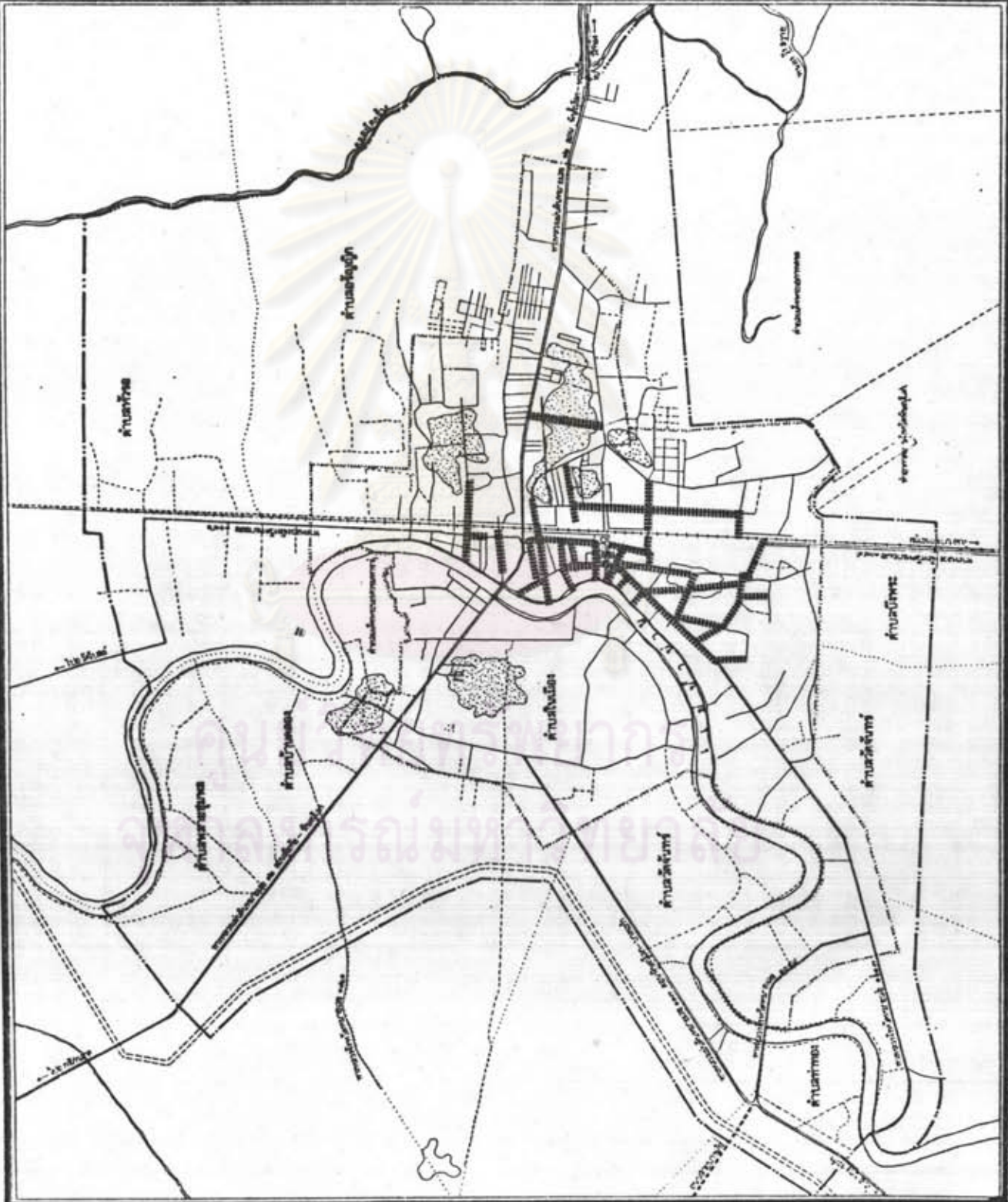
สัญลักษณ์

แนวท่อระบายน้ำที่น้ำท่วมขังเนื่องจากการระบายน้ำไม่ดี



ที่มา : สำนักผังเมือง

- เส้นประสีฟ้า : เขตชั้นที่ 1
- เส้นประดำ : เขตชั้นที่ 2
- เส้นประขาว : เขตชั้นที่ 3
- เส้นประเขียว : เขตชั้นที่ 4
- เส้นประสีส้ม : เขตชั้นที่ 5
- เส้นประสีม่วง : เขตชั้นที่ 6
- เส้นประสีชมพู : เขตชั้นที่ 7
- เส้นประสีเหลือง : เขตชั้นที่ 8
- เส้นประสีเทา : เขตชั้นที่ 9
- เส้นประสีน้ำเงิน : เขตชั้นที่ 10
- เส้นประสีน้ำตาล : เขตชั้นที่ 11
- เส้นประสีฟ้าเข้ม : เขตชั้นที่ 12
- เส้นประสีฟ้าอ่อน : เขตชั้นที่ 13
- เส้นประสีฟ้าเข้ม : เขตชั้นที่ 14
- เส้นประสีฟ้าอ่อน : เขตชั้นที่ 15
- เส้นประสีฟ้าเข้ม : เขตชั้นที่ 16
- เส้นประสีฟ้าอ่อน : เขตชั้นที่ 17
- เส้นประสีฟ้าเข้ม : เขตชั้นที่ 18
- เส้นประสีฟ้าอ่อน : เขตชั้นที่ 19
- เส้นประสีฟ้าเข้ม : เขตชั้นที่ 20





จ. การกำจัดขยะมูลฝอย

ขยะมูลฝอยจากชุมชน เมืองพิษณุโลก โดยมากจะเป็น เศษขยะและสิ่งปฏิกูล รวมทั้ง เศษกระดาษและ เศษอาหาร ปริมาณของขยะขึ้นอยู่กับจำนวนประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ และกิจกรรมภายในชุมชนโดยทั่วไป ปริมาณขยะที่แน่นอนของชุมชนไม่มีการบันทึกเอาไว้ จึงคำนวณ จากค่าปริมาณขยะโดยเฉลี่ย 0.0025 ม.³/คน/วัน (ตาม เกณฑ์เฉลี่ยของกรุงเทพฯ) ดังนั้นจาก จำนวนประชากรในเขตเทศบาล เมืองพิษณุโลก 74,431 คนในปี พ.ศ. 2527 จะมีปริมาณขยะ 186 ม.³/วัน

การจัด เก็บขยะใน เขตเทศบาลอยู่ในการดำเนินการของเทศบาลโดยตรง มีรถเก็บขยะ ทั้งหมดจำนวน 12 คัน แต่ใช้งานได้ 7 คัน ขนาด 10 ม.³ ทำการเก็บขยะคันละ 2 เที่ยว/วัน ตั้งแต่เวลา 5.00 น. ถึง 21.00 น. สามารถเก็บขยะได้ประมาณวันละ 140 ม.³/วัน มีประสิทธิภาพในการจัด เก็บขยะร้อยละ 75.27 จึงพบว่ายังคงมีปริมาณขยะตกค้างอยู่ภายในชุมชน

วิธีการกำจัดขยะใช้วิธีการนำไปตากแห้งและเผาทิ้งบางส่วนในบริเวณบ้านคอน ตำบล วัดจันทร์ เนื้อที่ประมาณ 13 ไร่ อยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 6 ก.ม. ในขณะเปิดเตาเผาขึ้นที่แล้ว และกำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการจัดหาที่ใหม่

ลักษณะประชากร

เนื่องจากการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านประชากรจัด เก็บตาม เขตการปกครอง คือ เขตตำบล^Δ และ เขตเทศบาล* แต่พื้นที่การศึกษาระดับชุมชน เมืองพิษณุโลก มีขนาดพื้นที่ ครอบคลุม เขตเทศบาลทั้งหมดและพื้นที่ชุมชนต่อ เมืองโดยรอบ เขตเทศบาลหลายตำบล ดังนั้น การศึกษาลักษณะประชากรของชุมชน เมืองพิษณุโลก จึงแบ่ง เขตการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ คือ ในระดับอำเภอ เมือง ในระดับตำบลโดยรอบ และในระดับชุมชนเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

^Δ ข้อมูลประชากรในอำเภอ เมืองพิษณุโลก ราชตำบล พ.ศ.2518-2527.

* ข้อมูลประชากรเทศบาล เมืองพิษณุโลก พ.ศ.2513-2527.

1. ขนาดและการกระจายตัวประชากร

ก. ในระดับอำเภอ เมือง

จากการศึกษาในระดับจังหวัดพบว่า อำเภอ เมืองมีขนาดใหญ่ที่สุด สำหรับขนาดและการกระจายตัวประชากรในระดับอำเภอ เมืองจะหนาแน่นในบริเวณเทศบาลเมืองพิษณุโลก และตำบลโดยรอบ โดยมีเส้นทางคมนาคม เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในช่วง พ.ศ. 2518-2527 ขนาดของประชากรโดยส่วนรวมมีขนาดเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะ เทศบาล เมืองและตำบลโดยรอบมีขนาดประชากรเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (ดูตารางที่ 4.8 และแผนที่ 3.13 ประกอบ)

ข. ในระดับตำบลโดยรอบ เทศบาล

ตำบลโดยรอบ เทศบาล คือ พื้นที่ศึกษาระดับชุมชน เมืองที่ครอบคลุมทั้งหมดหรือบางส่วน ของตำบล อันประกอบด้วย 8 ตำบล คือ ตำบลในเมือง (เทศบาล เมือง) ตำบลวัดจันทร์ ตำบลท่าทอง ตำบลพรายชุมพล ตำบลหัวรอ ตำบลบ้านคลอง ตำบลอรัญญิก และตำบลมิ่งพระ (ดูตารางที่ 4.9 ประกอบ) ประชากรในบริเวณตำบลโดยรอบ (รวมเทศบาล เมือง) ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 มีขนาดประชากรเพิ่มขึ้นทุกตำบล ยกเว้นตำบลพรายชุมพลที่มีขนาดจำนวนประชากรลดลง โดยส่วนรวมแล้วจำนวนประชากรของตำบลโดยรอบเพิ่มขึ้นจาก 116,869 คน ในปี พ.ศ. 2518 เป็น 138,794 คน เพิ่มขึ้น 21,925 คน หรือร้อยละ 18.76

เมื่อพิจารณาขนาดประชากรปี พ.ศ. 2527 มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 65.36 ของประชากร ในอำเภอ เมือง ตำบลที่มีประชากรมากที่สุด คือ เทศบาล เมือง มีประชากร 72,052 คน คิดเป็นร้อยละ 53.63 รองลงมาคือ ตำบลอรัญญิก 15,317 คน (11.04%) ตำบลหัวรอ 14,603 คน (10.52%) และตำบลที่มีประชากรน้อยที่สุดคือ ตำบลวัดจันทร์ 3,078 คน (2.22%) สำหรับการกระจายของประชากร นับว่ามีการกระจายตัวอย่างหนาแน่นมาก เมื่อ เปรียบเทียบกับ พื้นที่ซึ่งมีเพียงร้อยละ 33.97 ของพื้นที่อำเภอ เมือง

ค. ในระดับชุมชนเมือง

เนื่องจากไม่มีข้อมูลประชากรในระดับชุมชน เมืองที่แน่นอน จึงทำการสำรวจประชากร ในเขตชุมชน เมืองโดยใช้วิธีแจงนับหลังคาเรือน จาก

1. แผนที่กองสำรวจ สำนักผังเมือง พ.ศ. 2527 มาตรฐาน 1 : 8,000
2. แผนที่เมือง กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. 2518 มาตรฐาน 1 : 12,500
3. ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. 2518 มาตรฐาน 1 : 15,000

การนับหลังคาเรือนจะยกเว้นอาคารสถานที่ราชการ ศาสนสถาน และอาคารสาธารณะต่าง ๆ เมื่อได้ยอรวมในแต่ละหน่วยศึกษาย่อยแล้ว นำมาเปรียบเทียบกับยอด เฉพาะหน่วยศึกษาย่อยในเขตเทศบาล แล้วคูณด้วยค่าเฉลี่ยของประชากรต่อหลังคาเรือน ค่าจำนวนประชากรที่ได้จะใกล้เคียงกับความเป็นจริง อันสามารถ เป็นตัวแทนขนาดของประชากรในชุมชน เมืองพิษณุโลกได้

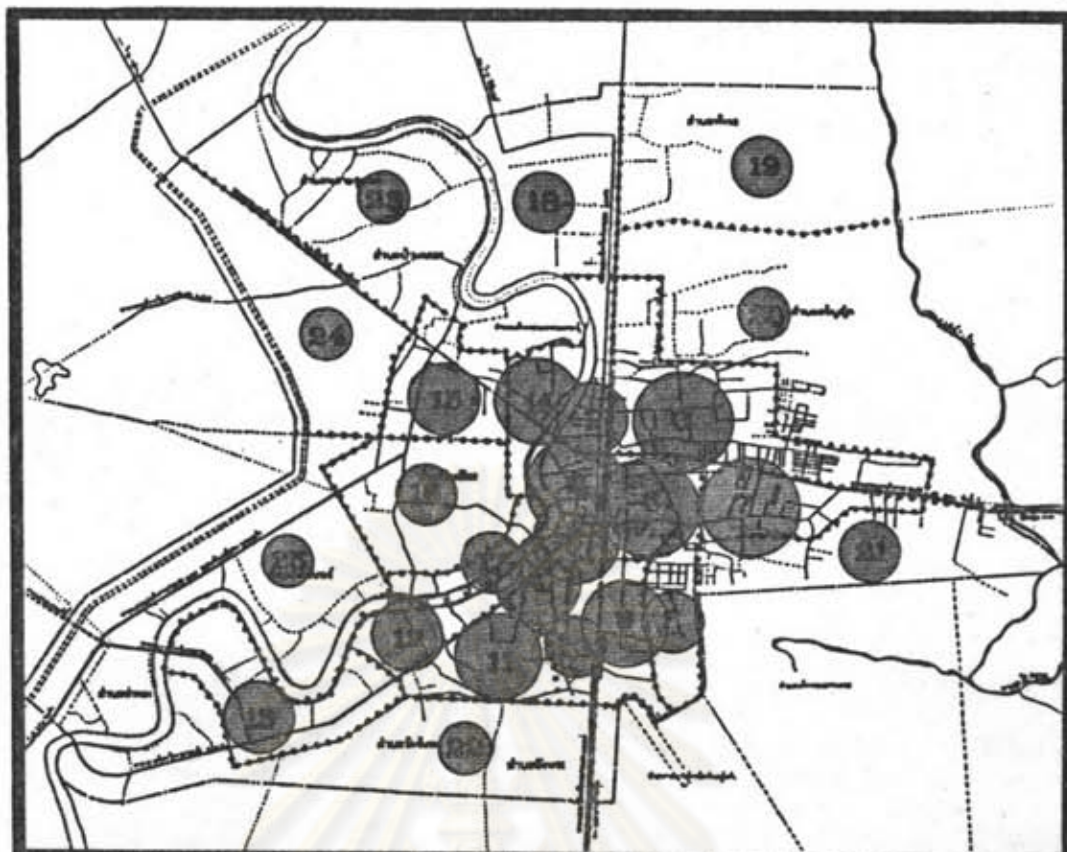
การหาค่าเฉลี่ยของประชากรต่อหลังคาเรือน พิจารณาจาก

1. ในปี พ.ศ. 2518 ถือตามจำนวนหลังคาเรือนจากสถิติของกองทะเบียน สำนักปลัดเทศบาล เมืองพิษณุโลก มีจำนวน 12,201 หลังคาเรือน มีประชากร 71,908 คน ดังนั้นค่าประชากรต่อหลังคาเรือนเฉลี่ย 5.89 คน ซึ่งจะใช้เป็นตัวแทนขนาดครัวเรือนเฉลี่ย ทั้งในเขตเทศบาลและในชุมชนรอบนอก

2. ในปี พ.ศ. 2527 เขตเทศบาลมี 15,657 หลังคาเรือน ประชากร 74,431 คน ดังนั้นขนาดครัวเรือนเฉลี่ยในเขตเทศบาลเท่ากับ 4.75 คนต่อหลังคาเรือน ส่วนชุมชนรอบนอกถือตามการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง ซึ่งมีค่าประชากรต่อหลังคาเรือนเฉลี่ย 5.10 (2525: 42)

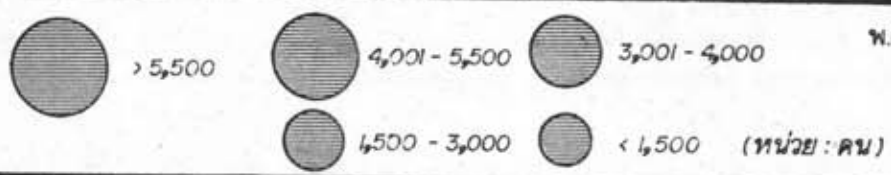
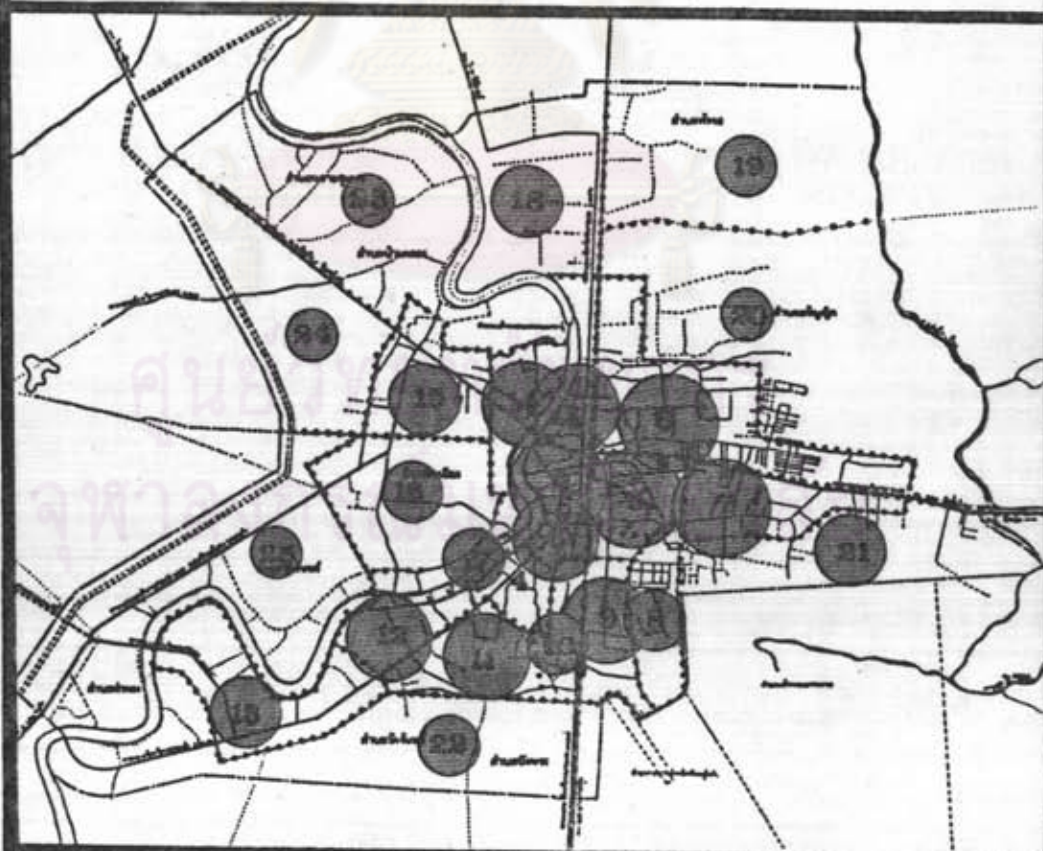
จากวิธีการดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้ทราบถึงจำนวนประชากรในชุมชนเมือง ปี พ.ศ. 2518 มีจำนวน 81,481 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 1,489.05 คน/กม.² และในปี พ.ศ. 2527 มีจำนวนประชากร 88,140 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 1,610.75 คน/กม.² (ตั้งตารางที่ 4.10)

สำหรับการกระจายตัวของประชากรในชุมชนเมือง จากแผนที่ 4.8 พบว่า ในปี พ.ศ. 2518 ประชากรส่วนใหญ่จะรวมตัวกันอยู่ภายในเขตเทศบาล ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน ทั้งด้านทิศตะวันตกและตะวันออกของเส้นทางรถไฟ ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 ขนาดประชากร



แผนที่ 4.8 ขนาดและกระจายตัวประชากรชุมชนเมืองพิษณุโลก
ที่มา : ตาราง 4.10

พ.ศ. 2518



พ.ศ. 2527

มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่มีลักษณะของการกระจายตัว เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2518 และประชากร มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในแนวเหนือ-ใต้ ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน โดยเฉพาะในหน่วยที่ 1 และ 4

2. ความหนาแน่นของประชากร

ก. ในระดับอำเภอเมือง

จากตารางที่ 4.8 และแผนที่ 4.9 จะพบว่า ตำบลในเมืองซึ่งเป็นเขตเทศบาลเมือง พิษณุโลก มีความหนาแน่นสูงกว่าตำบลอื่น ๆ อย่างมาก และตำบลที่อยู่รอบ ๆ เทศบาลจะมีความหนาแน่นมากกว่าพื้นที่ที่อยู่ห่างออกไป ในช่วง พ.ศ. 2518-2527 ความหนาแน่นของอำเภอเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.53 ตำบลในเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.50 การเปลี่ยนแปลงความหนาแน่นส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตำบลบ้านคลองเพิ่มขึ้นถึง 1.36 เท่า (135.23%) ตำบลที่มีความหนาแน่นลดลงได้แก่ ตำบลพรายชุมพล ตำบลคอนทอง ตำบลจอมทอง ตำบลมะขามสูง ตำบลท่าโพธิ์ ตำบลบ้านกว้าง และตำบลบ้านป่า ทั้งนี้เพราะมีจำนวนประชากรลดลงเนื่องจากการอพยพออก

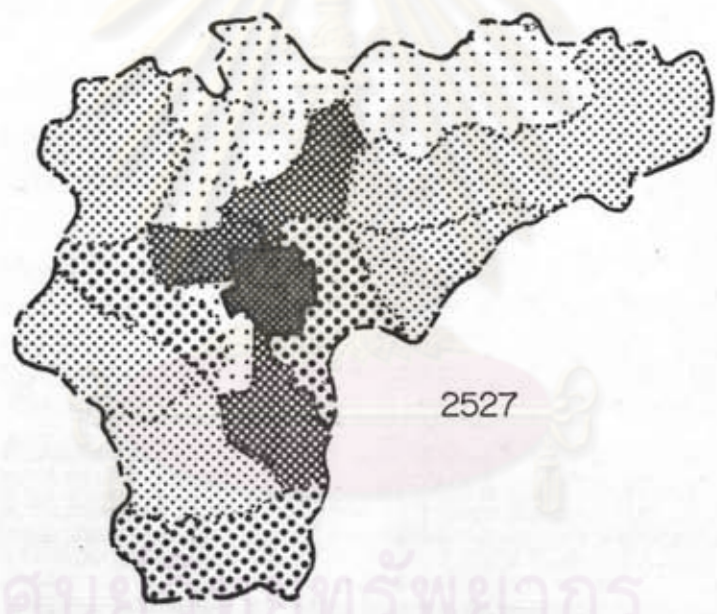
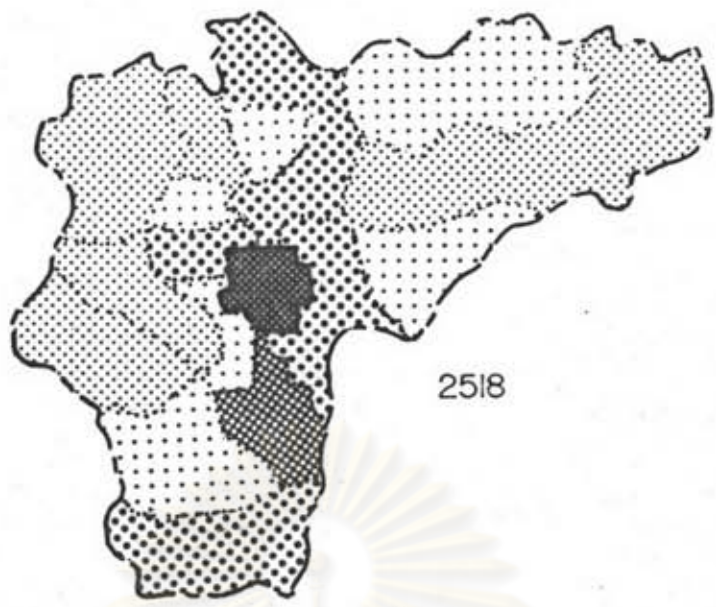
สรุปได้ว่า ในอำเภอเมืองพิษณุโลก ความหนาแน่นประชากรจะมากบริเวณตำบลในเมือง (เทศบาลเมืองพิษณุโลก) และค่อย ๆ เบาลงออกไป และในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 พื้นที่เทศบาลและโดยรอบจะมีความหนาแน่นมากยิ่งขึ้น

ข. ในระดับตำบลโดยรอบเทศบาล

ในการศึกษาลักษณะของความหนาแน่นช่วง พ.ศ. 2518-2527 (ตารางที่ 4.9) พบว่าความหนาแน่นประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่าในเขตเทศบาล ยกเว้นตำบลพรายชุมพล ซึ่งมีจำนวนประชากรลดลง แต่ไม่มากนัก

ค. ในระดับชุมชนเมือง

จากความหนาแน่นประชากรช่วง พ.ศ. 2518-2527 (ตารางที่ 4.10 และแผนที่ 4.10) จะพบว่าประชากรจะหนาแน่นมากในเขตเทศบาลด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน ในหน่วยที่ 2, 3



ศูนย์ทรัพยากร



การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก

แสดง: ความหนาแน่นของประชากรรายตำบลของอ.เมืองพิษณุโลก แผนที่: 4.9

สัญลักษณ์.

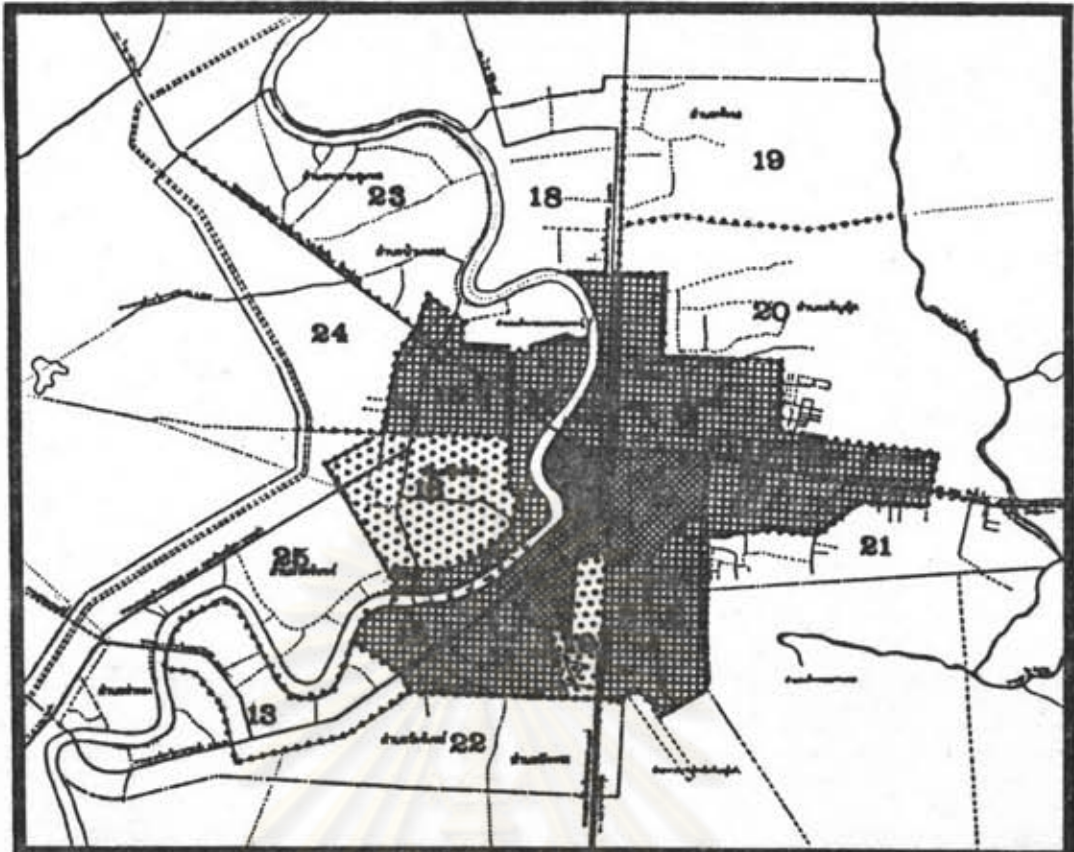
ความหนาแน่น (คน / ตร.กม.)

	> 500
	301 - 500
	201 - 300
	151 - 200
	< 150

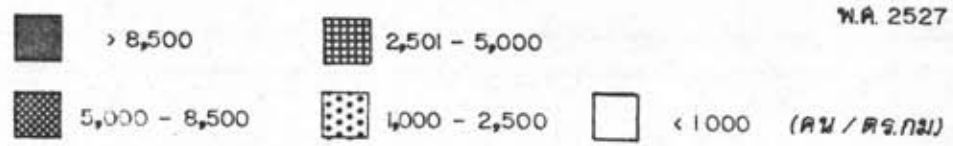
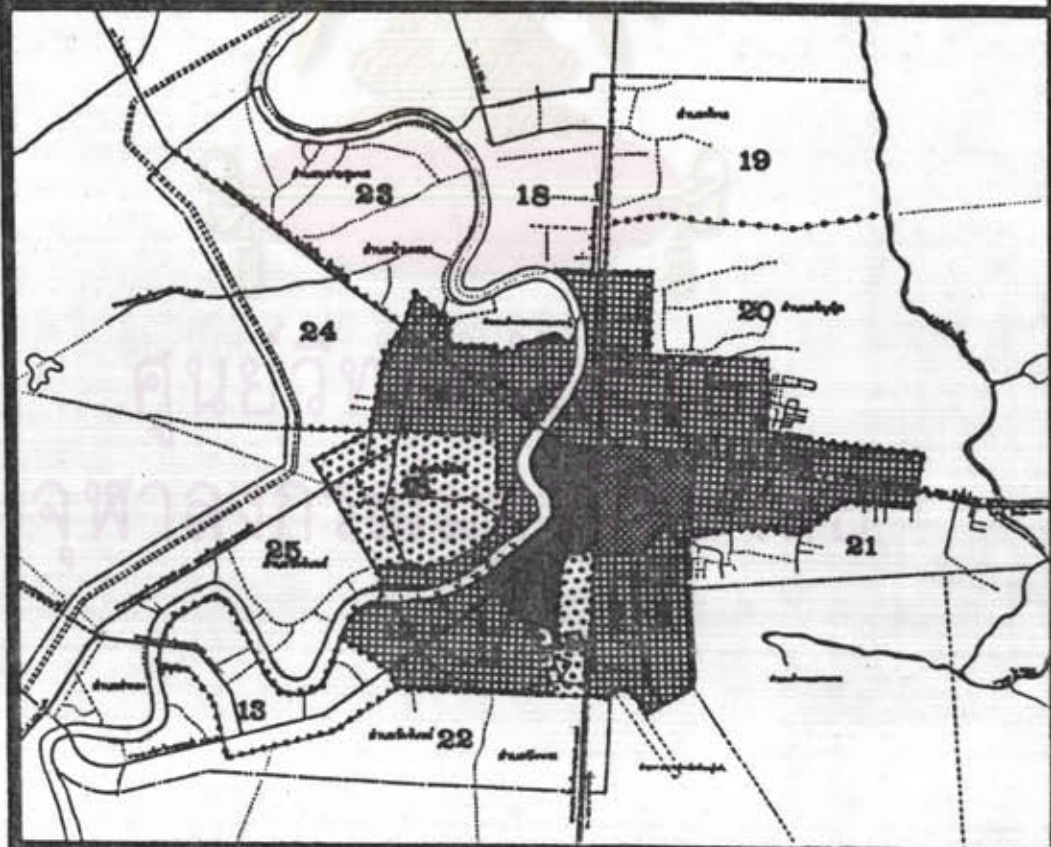
- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- จังหวัด
- อำเภอ
- กิ่งอำเภอ



ที่มา: ตารางที่ 4.8



แผนที่ 4.10 ความหนาแน่นประชากรชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2518, 2527 พ.ศ. 2518
ที่มา : ตารางที่ 4.10



และ 4 รองลงมาคือ ด้านทิศตะวันออกของทางรถไฟ ในหน่วยที่ 5, 7 และ 9 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมสายหลักที่สามารถติดต่อกับย่านใจกลางธุรกิจการค้าของเมืองได้สะดวก

3. โครงสร้างประชากร

การศึกษาโครงสร้างประชากรใช้ข้อมูลจากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง (2525: 23-26) โดยนำสัดส่วนจากการสำรวจ เทียบกับจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา แบ่งระดับการศึกษาออกเป็นในระดับเทศบาลเมือง และในระดับชุมชนเมือง ดังนี้

ก. ในระดับเทศบาลเมือง

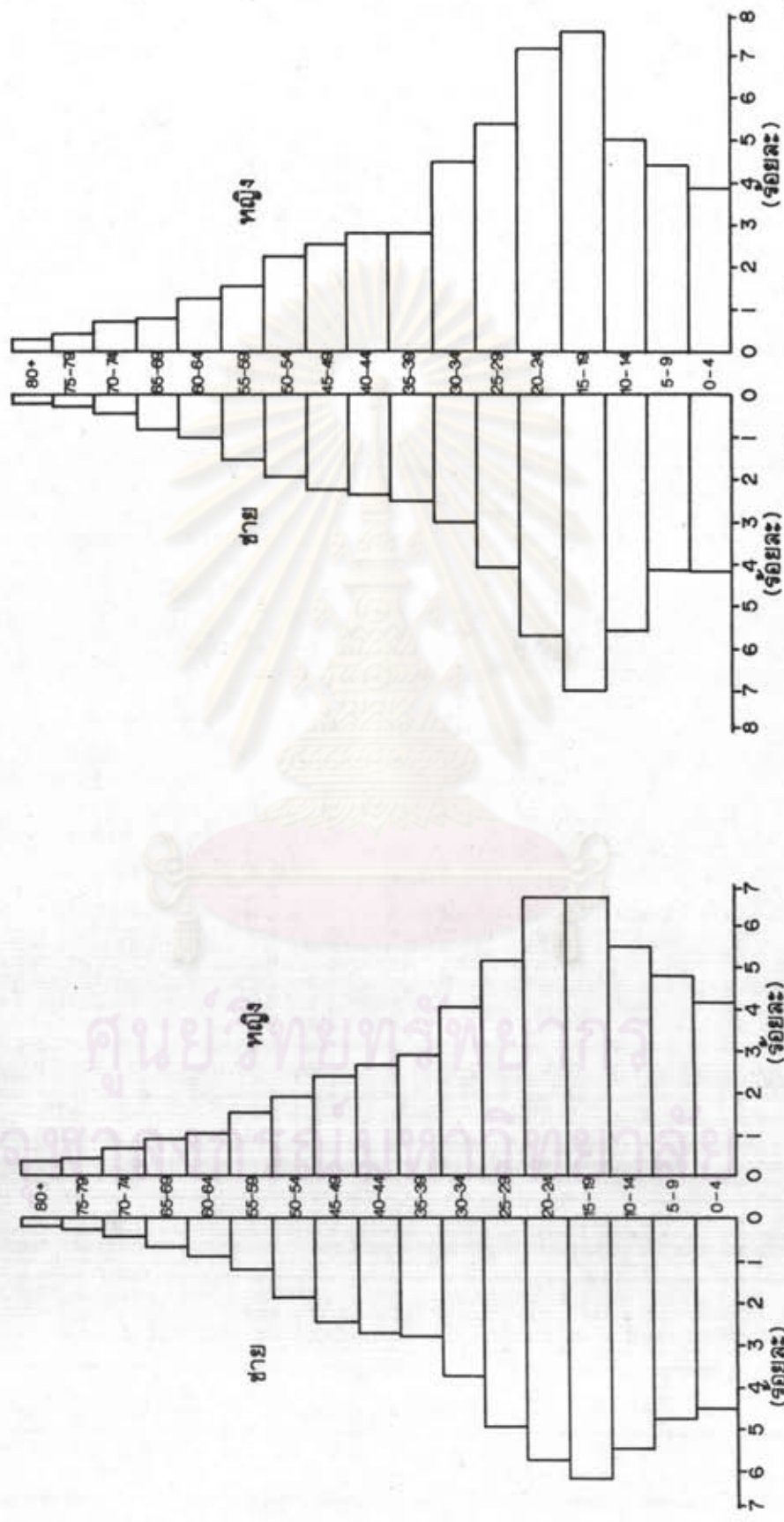
จากตารางที่ 4.11 และแผนภูมิ 4.2 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามหมวดอายุ และเพศในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก ปี พ.ศ. 2527 พบว่าจำนวนประชากรเพศชายน้อยกว่าเพศหญิง โดยมีสัดส่วน 49:51 ประชากรในหมวดอายุ 15-19 ปี มีจำนวนมากที่สุด ประมาณร้อยละ 12.88 ของประชากรในเขตเทศบาล รองลงมาเป็นประชากรในหมวดอายุ 20-24 ปี (12.41%) และหมวดอายุ 10-14 ปี (10.91%)

สำหรับประชากรวัยเด็กในหมวดอายุ 0-14 ปี มีประมาณ 29.10% ประชากรวัยชราหมวดอายุ 65 ปีขึ้นไป มีประมาณ 3.75% ส่วนประชากรวัยแรงงานหมวดอายุ 15.64 ปี มีประมาณ 67.15% โดยมีอัตราส่วนผู้เป็นภาระ* เท่ากับ 48.92

ข. ในระดับชุมชนเมือง

สำหรับประชากรในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลก ปี พ.ศ. 2527 จำนวน 88,140 คน จำแนกตามหมวดอายุและเพศ (ตารางที่ 4.12 และแผนภูมิที่ 4.3) เพศชายน้อยกว่าเพศหญิง โดยมีสัดส่วน 47:53 ประชากรในหมวดอายุ 15-19 ปี มีจำนวนมากที่สุด ประมาณร้อยละ 14.51 ของประชากรในเขตชุมชนเมืองทั้งหมด รองลงมาเป็นประชากรในหมวดอายุ 20-24 ปี (12.83%) และหมวดอายุ 10-14 ปี (10.67%)

$$\text{*อัตราส่วนผู้เป็นภาระ} = \frac{\text{ประชากรวัยเด็ก} + \text{ประชากรวัยชรา}}{\text{ประชากรวัยแรงงาน}} \times 100$$



แผนภูมิ 4.2 โครงสร้างประชากรในเขตเทศบาลเมือง พ.ศ.2527 แผนภูมิ 4.3 โครงสร้างประชากรในเขตชุมชนเมืองพิเศษโลก พ.ศ. 2527
ที่มา: ตารางที่ 4.11
ที่มา: ตารางที่ 4.12

ในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลก มีประชากรวัยเด็กในหมวดอายุ 0-14 ปี ประมาณร้อยละ 27.21 และประชากรวัยชรา ช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป ประมาณร้อยละ 4.15 ส่วนประชากรวัยแรงงานหมวดอายุ 15-64 ปี มีประมาณร้อยละ 68.64 อัตราส่วนผู้เป็นภาระ* เท่ากับ 45.69

4. การเปลี่ยนแปลงประชากร

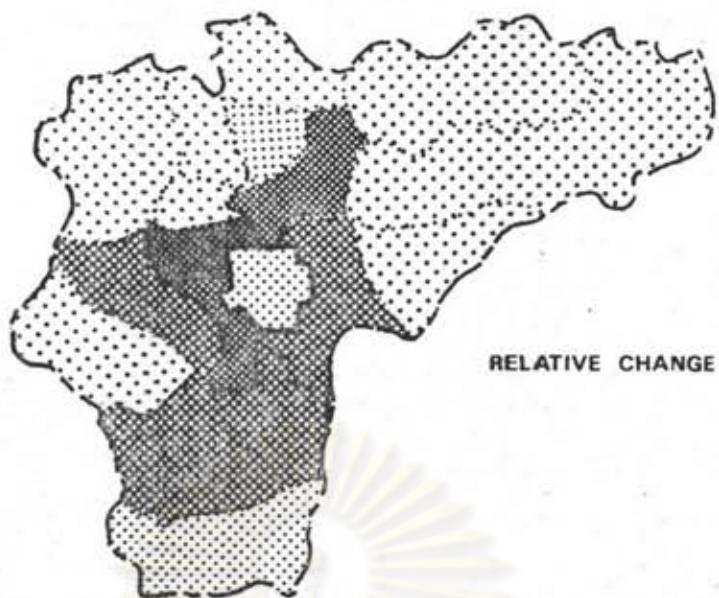
ก. ในระดับอำเภอ เมือง

การเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 มีการเปลี่ยนแปลงประชากรจำนวน 16,621 คน หรือร้อยละ 8.49 (ดังตารางที่ 4.13) การเปลี่ยนแปลงประชากรในตำบลส่วนใหญ่เพิ่มมากขึ้น ยกเว้นตำบลพรายชุมพล ตำบลคอนทอง ตำบลจอมทอง ตำบลมะขามสูง ตำบลท่าโพธิ์ และตำบลบ้านป่า และเมื่อพิจารณาในลักษณะการเปลี่ยนแปลง (ดูแผนที่ 4.11 ประกอบ) พบว่าการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนรวม (Absolute Change) จะสูงในบริเวณตำบลหัวรอ ตำบลอรัญญิก ตำบลบ้านคลอง ตำบลมิ่งพระ และตำบลในเมือง ซึ่งเป็นบริเวณเทศบาลเมืองและตำบลโดยรอบ ส่วนในตำบลที่อยู่ห่างออกไปจะมีการเปลี่ยนแปลงประชากรน้อย โดยเฉพาะบริเวณที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมสายหลักตัดผ่าน สำหรับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละตำบลเอง (Relative Change) ตำบลบ้านคลอง มีการเปลี่ยนแปลงสูงที่สุด (135.64%) รองลงมาคือ ตำบลวัดจันทร์ (91.30%) และตำบลหัวรอ (50.28%) ตามลำดับ ส่วนตำบลในเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

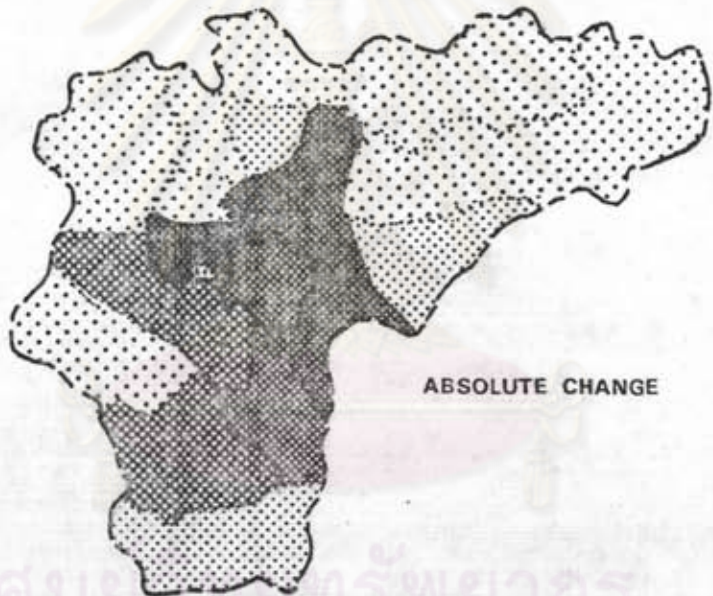
ข. ในระดับตำบลโดยรอบเทศบาล

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรในช่วง พ.ศ. 2518-2527 จากตารางที่ 4.13 และแผนที่ 4.11 พบว่าพื้นที่ตำบลในเมือง ซึ่งเป็นเทศบาล และตำบลโดยรอบเทศบาลจะมีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นมากกว่าตำบลอื่น ๆ ยกเว้นตำบลพรายชุมพล ที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลง

$$\text{*อัตราส่วนผู้เป็นภาระ} = \frac{\text{ประชากรวัยเด็ก} + \text{ประชากรวัยชรา}}{\text{ประชากรวัยแรงงาน}} \times 100$$



RELATIVE CHANGE



ABSOLUTE CHANGE



การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการใช้ที่ดินชุมชนเมืองพิษณุโลก

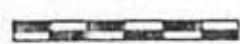
แสดง: การเปลี่ยนแปลงประชากรใน อ.เมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2518-2527 แผนที่ 4.11

สัญลักษณ์.

	> 100.00	> 20.00
	50.01 - 100.00	12.01 - 20.00
	10.01 - 50.00	8.01 - 12.00
	0.01 - 10.00	0.01 - 8.00
	< 0.01	< 0.01

- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- จังหวัด
- อำเภอ
- กิ่งอำเภอ

ที่มา: ตารางที่ 4.13



ค. ในระดับชุมชนเมือง

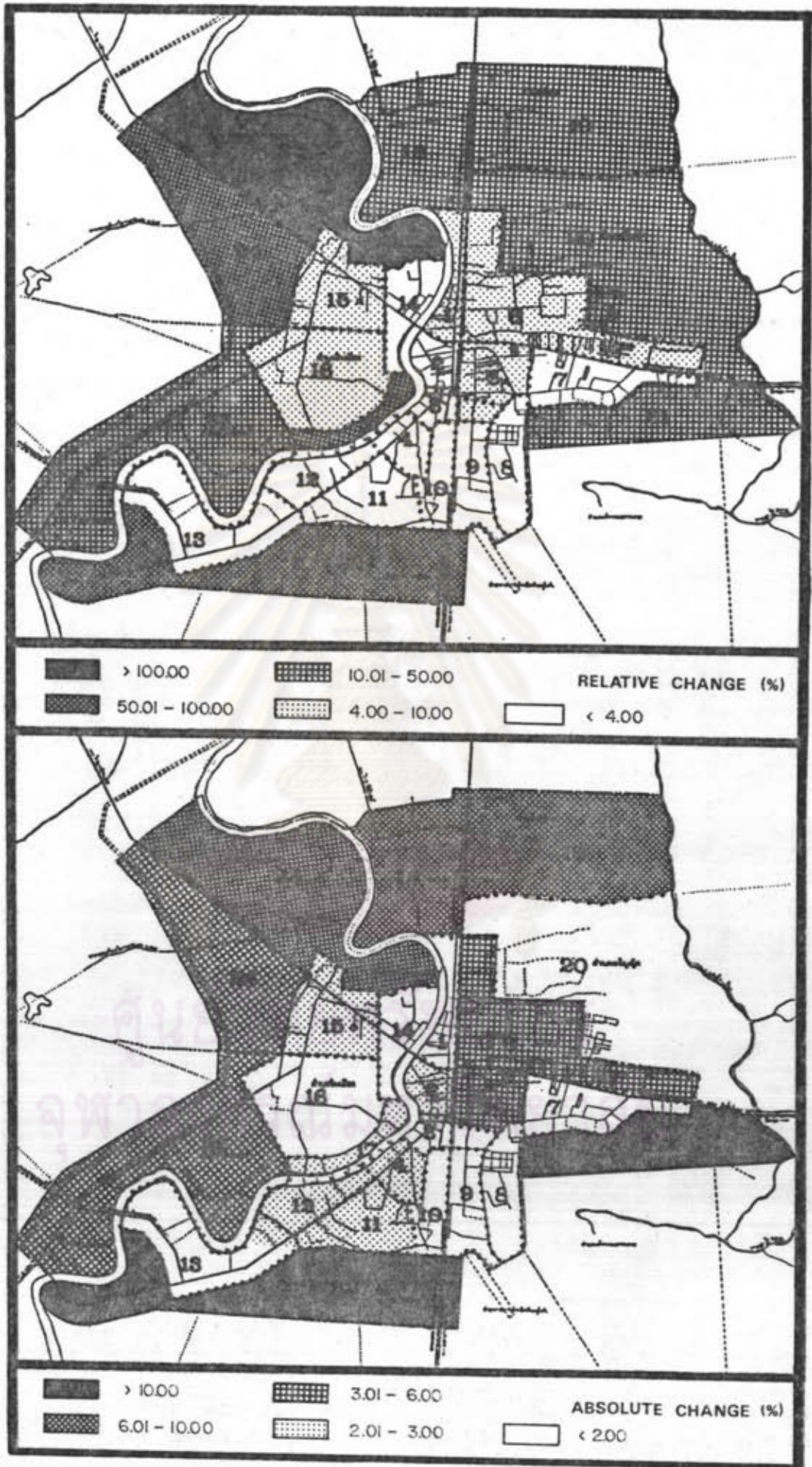
ในการศึกษาจากช่วง พ.ศ. 2518-2527 ประชากรในพื้นที่ชุมชนเมืองมีการเปลี่ยนแปลง ประชากรเป็นจำนวน 6,659 คน หรือร้อยละ 8.17 (ดูตารางที่ 4.14 และแผนที่ 4.12 ประกอบ) การเปลี่ยนแปลงเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวม (Absolute Change) หน่วยที่ 21, หน่วยที่ 22, หน่วยที่ 18 และหน่วยที่ 13 มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรมาก ซึ่งเป็นบริเวณรอบ เขตเทศบาล ที่มีเส้นทางคมนาคมตัดผ่าน ส่วนหน่วยที่ 6, หน่วยที่ 7 และหน่วยที่ 16 มีการเปลี่ยนแปลงน้อย เนื่องจากเป็นบริเวณลุ่มน้ำท่วมขังและไม่มีเส้นทางคมนาคม เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของแต่ละหน่วย (Relative Change) พบว่า หน่วยที่ 23 มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หน่วยที่ 24, 22 และ 17 ซึ่งเป็นหน่วยที่อยู่ติดเขตเทศบาล หน่วยที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ได้แก่ หน่วยที่ 8, 9 และ 10 เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการและสถานศึกษา

5. ลักษณะองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลง

ก. ในระดับอำเภอเมือง

การเปลี่ยนแปลงในระดับอำเภอเมืองโดยส่วนรวมที่มีผลต่อจำนวนประชากรเนื่องมาจากการเกิดและการย้ายออก (ดูตารางที่ 4.15 และแผนภูมิ 4.4) อันเนื่องจากในเขตเทศบาล มีการเกิดและการย้ายออกสูงมาก

การเพิ่มของจำนวนประชากรในอำเภอเมืองพิษณุโลก (ไม่รวมเขตเทศบาล) ส่วนใหญ่ มาจากการย้ายเข้ามามากกว่าการย้ายออก โดยมีอัตราเพิ่มโดยการย้ายถิ่น เพิ่มขึ้นจากร้อยละ -3.01 ใน พ.ศ. 2518 เป็นร้อยละ 2.38 ใน พ.ศ. 2527 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สำหรับ อัตราการเกิดในเขตพื้นที่ มีอัตราที่ลดลงมาตลอด ส่วนอัตราการตายไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ทำให้อัตราเพิ่มโดยธรรมชาติลดลงจากร้อยละ 1.07 ใน พ.ศ. 2518 เป็นร้อยละ 0.52 ใน พ.ศ. 2527



แผนที่ 4.12 การเปลี่ยนแปลงประชากรชุมชนเมืองพินญ์โลก พ.ศ. 2518-2527
ที่มา: ตารางที่ 4.14

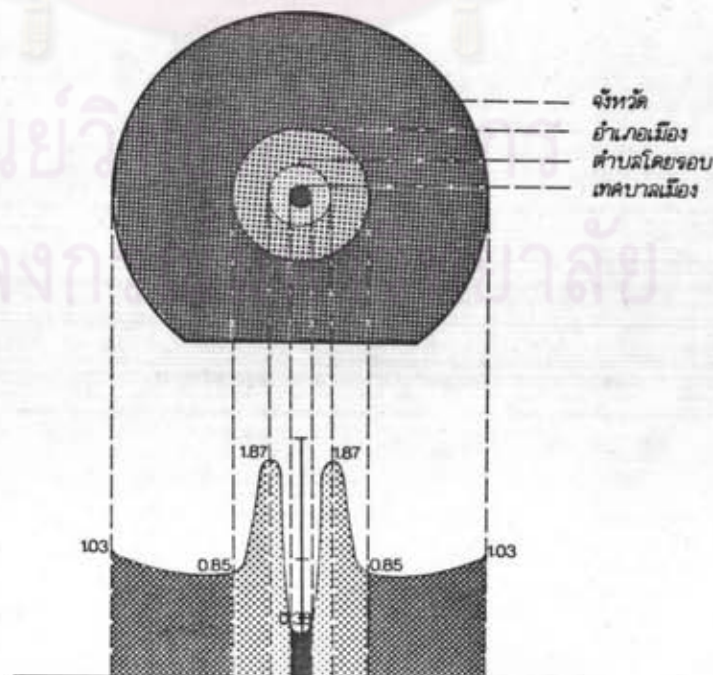
ข. ในระดับตำบลโดยรอบ เขตเทศบาล

การเปลี่ยนแปลงในระดับตำบลโดยรอบเขตเทศบาล ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 (ดูตารางที่ 4.16 และแผนภูมิ 4.4 ประกอบ) ส่วนใหญ่เป็นการอพยพย้ายถิ่นเข้าพื้นที่ เนื่องจากจำนวนการอพยพ (การย้ายเข้า-การย้ายออก) มีค่าเป็นบวก และมากกว่าการเพิ่มโดยธรรมชาติถึง 10 เท่า (จำนวนสุทธิ) ทำให้คาดว่าจะมีการอพยพเข้าเพิ่มขึ้นอีกในอนาคต

ค. ในระดับเทศบาลเมือง

การเปลี่ยนแปลงประชากรใน เขตเทศบาลเมืองส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเพิ่มโดยธรรมชาติ (การเกิด-การตาย) ทั้งนี้เพราะการเพิ่มจากการอพยพมีค่าติดลบมาตลอด แต่มีแนวโน้มลดลง การย้ายเข้าเป็นการย้ายมาจากต่างอำเภอมากกว่าย้ายภายในอำเภอเมือง การย้ายออกเป็นการย้ายออกไปอยู่ต่างตำบลในอำเภอเมืองมากกว่าย้ายไปอยู่อำเภออื่น ๆ

สำหรับในระดับชุมชนเมือง ไม่มีการจัดเก็บข้อมูล แต่จากลักษณะความสัมพันธ์ของพื้นที่สามารถกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงประชากรจะเนื่องมาจากการอพยพเข้ามากกว่าการเกิด โดยจะเห็นได้เด่นชัดจากอัตราเพิ่มของประชากรที่สูงขึ้น



แผนภูมิ 4.4 รูปแบบการเพิ่มประชากรในจังหวัดพิษณุโลก
ที่มา: ตารางที่ 3.24, 4.17 และ 4.19

6. การคาดคะเนประชากร

เนื่องจากขอบ เขตของพื้นที่การศึกษา เพื่อ เสนอแนวทางการใช้ที่ดินมีบริเวณครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลและชุมชนคือ เมืองโดยรอบ แต่ข้อมูลสถิติด้านประชากรที่มีการจัดเก็บ เป็นช่วงระยะเวลาที่ติดต่อกันและมีความเที่ยงตรงที่จะนำมาทำการคาดคะเนจำนวนประชากรได้มีเฉพาะในเขตเทศบาล ดังนั้น การคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคตจึงแบ่งเขตการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้คือ ในระดับอำเภอ เมือง ในระดับเทศบาลเมือง และในระดับชุมชนเมืองพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงจำนวนประชากรรวมของอำเภอ เมือง เทศบาลเมือง และชุมชนเมืองพิษณุโลกในอนาคต เพื่อนำไปใช้ในการคาดประมาณการขยายตัวของเมือง และความต้องการด้านการใช้ที่ดินในแต่ละประเภทกิจกรรมในอนาคต

โดยใช้ข้อมูลประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 โดยมีแนวทางดังนี้

1. การคาดคะเนจำนวนประชากรภายในเขตเทศบาลโดยวิธี Geometric Extrapolation ทุกช่วง 5 ปี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2. คำนวณจำนวนประชากรในเขตเทศบาลและชุมชนเมืองปี พ.ศ. 2518 และ 2527 โดยวิธีการแจงนับหลังคาเรือนจากภาพถ่ายทางอากาศ (1:15,000) และแผนที่เมือง (1:12,500)
3. นำจำนวนประชากรชุมชนเมืองรวมจากข้อ 2 เปรียบเทียบสัดส่วนกับจำนวนประชากรในเขตเทศบาลและชุมชนรอบนอกเขตเทศบาล เพื่อให้ทราบถึงสัดส่วนการเพิ่มจำนวนประชากรของเทศบาล ชุมชนรอบนอก และชุมชนเมืองพิษณุโลก
4. นำสัดส่วนการเพิ่มประชากรจากข้อ 3 มาพิจารณาพร้อมกับจำนวนประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตของเทศบาลเมืองพิษณุโลกจากข้อ 1 โดยวิธี Share Extrapolation เพื่อให้ทราบถึงจำนวนประชากรชุมชนเมืองพิษณุโลกในอนาคตที่ต้องการ

ก. ในระดับอำเภอเมือง

ใช้ข้อมูลประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการคาดคะเนประชากรในระดับจังหวัด (ดูตารางที่ 4.17 และ 4.18 ประกอบ)

ผลจากการคาดคะเนจำนวนประชากรด้วยวิธี Geometric Extrapolation โดยใช้จำนวนประชากรปี พ.ศ. 2527 (212,349 คน) เป็นปีฐาน สามารถทราบจำนวนประชากรในอนาคตของอำเภอเมืองพิษณุโลก ตามช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

พ.ศ. 2529	=	216,394 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	4,045 คน
พ.ศ. 2534	=	226,846 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	14,497 คน
พ.ศ. 2539	=	237,804 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	25,455 คน
พ.ศ. 2544	=	249,290 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	36,941 คน

ข. ในระดับเทศบาลเมือง

ใช้ข้อมูลประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2518-2527 การคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคตของเทศบาลเมืองพิษณุโลกใช้วิธี Geometric Extrapolation และใช้จำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2527 (74,431 คน) เป็นปีฐาน สามารถหาจำนวนประชากรในอนาคตของเทศบาลเมืองพิษณุโลกตามช่วงเวลาของแผนพัฒนา ฯ ต่าง ๆ ได้ดังนี้ (ดูตารางที่ 4.19 และ 4.20 ประกอบ)

พ.ศ. 2529	=	75,014 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	583 คน
พ.ศ. 2534	=	76,493 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	2,062 คน
พ.ศ. 2539	=	78,000 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	3,569 คน
พ.ศ. 2544	=	79,537 คน	เพิ่มจาก พ.ศ. 2527	เท่ากับ	5,106 คน

ค. ในระดับชุมชนเมืองพิษณุโลก

ชุมชนเมืองพิษณุโลก ประกอบด้วยพื้นที่ในเขตเทศบาลและชุมชนรอบนอกเขตเทศบาล โดยพื้นที่ทั้งสองส่วนจะมีความสัมพันธ์และความคู่กันโดยตลอด การคาดคะเนจำนวนประชากรในอนาคตของชุมชนเมืองพิษณุโลกจึงใช้วิธี Share Extrapolation จากสัดส่วนการเพิ่มจำนวนประชากรของเทศบาลและชุมชนรอบนอก ดังนี้

	<u>เทศบาล</u>	<u>ชุมชนรอบนอก</u>	<u>ชุมชนเมือง</u>
พ.ศ. 2518	71,908	9,573	81,481
พ.ศ. 2527	74,431	13,709	88,140
ประชากรเพิ่ม (%)	2,523 (3.51%)	4,136 (43.21%)	6,659 (8.17%)
สัดส่วนจำนวนเพิ่ม	1	1.64	2.64

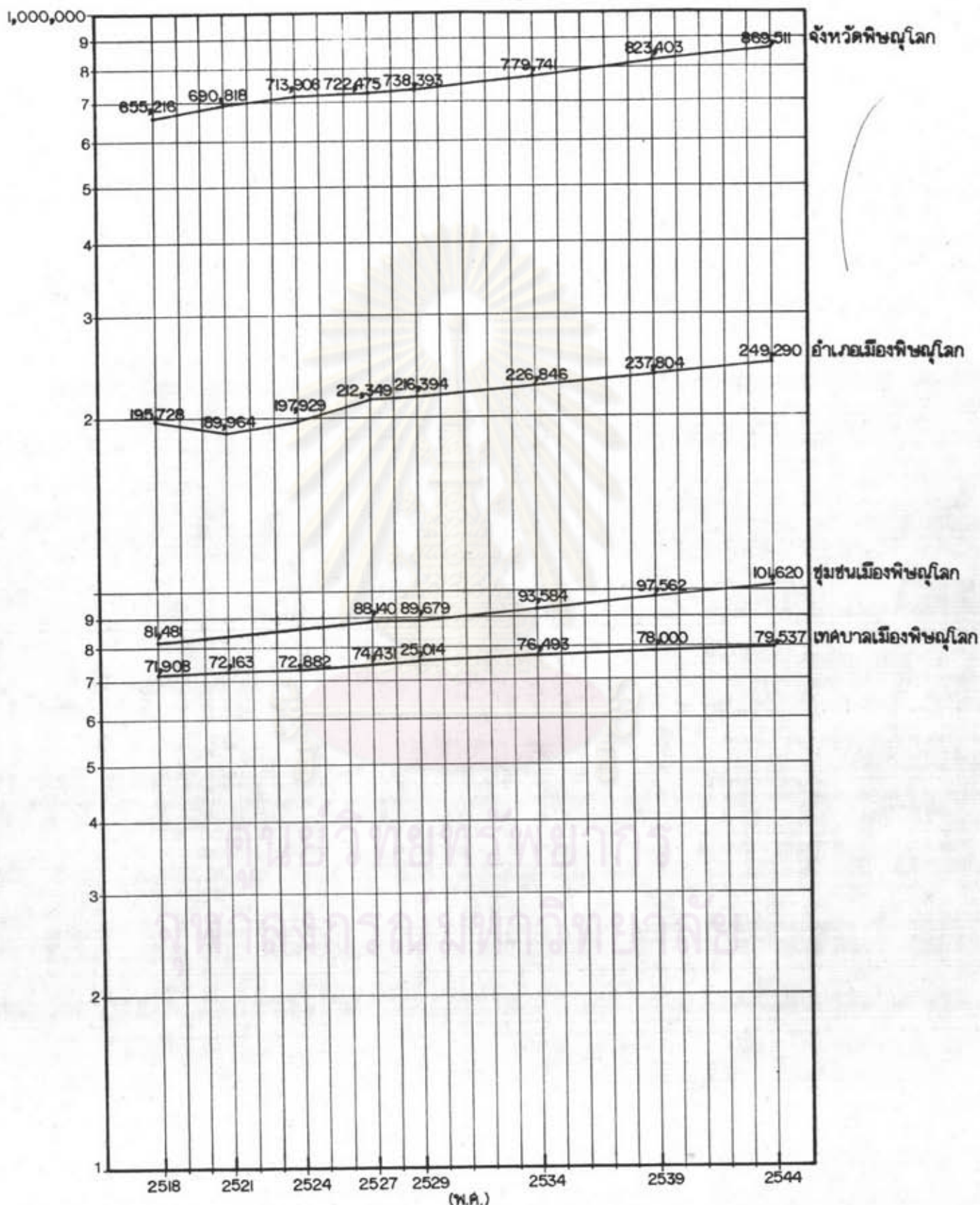
นำสัดส่วนการเพิ่มประชากรมาพิจารณาพร้อมกับจำนวนประชากรที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตของเทศบาลเมืองพิษณุโลก สามารถทำให้ทราบถึงจำนวนประชากรของชุมชนเมืองพิษณุโลกในอนาคตที่ต้องได้ ดังนี้

	<u>เทศบาล</u>	<u>ชุมชนรอบนอก</u>	<u>ชุมชนเมือง</u>
เพิ่มจากปี 2527-2529	583	956	1,539
เพิ่มจากปี 2529-2534	1,479	2,426	3,905
เพิ่มจากปี 2534-2539	1,507	2,471	3,978
เพิ่มจากปี 2539-2544	1,537	2,521	4,058

จำนวนประชากรชุมชนเมืองพิษณุโลกในอนาคต

พ.ศ. 2529	75,014	14,665	89,679 (1,539) (41.44) (12.15) *
พ.ศ. 2534	76,493	17,091	93,584 (5,444) (41.25) (12.00)
พ.ศ. 2539	78,000	19,562	97,562 (9,422) (41.03) (11.85)
พ.ศ. 2544	79,537	22,083	101,620 (13,480) (40.76) (11.69)

* (จำนวนที่เพิ่มจากปี พ.ศ. 2527) (%ของอ. เมืองพิษณุโลก) (%ของจังหวัดพิษณุโลก)



แผนภูมิ 4.5 อัตราเพิ่มและจำนวนประชากรในอนาคต
ที่มา: ตารางที่ 3.25, 4.18 และ 4.20

ลักษณะทาง เศรษฐกิจ

การศึกษาสภาพ เศรษฐกิจของชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นการศึกษาสภาพแรงงานในด้าน จำนวน อาชีพ ระดับรายได้ และการศึกษาของประชากรวัยแรงงาน ตลอดจนกิจกรรมทางด้าน เศรษฐกิจ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยนำทาง เศรษฐกิจของชุมชน เมืองพิษณุโลก พร้อมทั้งศึกษาสภาพ การคลังของท้องถิ่น

1. แรงงาน

การศึกษาสภาพแรงงานของชุมชน เมืองพิษณุโลก ใช้ข้อมูลจากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง (2525: 155-172) โดยนำสัดส่วนจากการสำรวจ เทียบกับจำนวนประชากร ในพื้นที่ศึกษา ซึ่งสามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพแรงงานในชุมชน เมืองพิษณุโลกได้ ดังนี้

ก. ประชากรวัยแรงงาน

จำนวนประชากรในชุมชน เมือง 88,140 คน เมื่อพิจารณาประชากรวัยแรงงาน คือ ผู้ที่มีอายุ 11 ปีขึ้นไป มีจำนวน 72,028 คน คิดเป็น 81.72 % ของประชากรทั้งหมด (ตารางที่ 4.21) เพศชาย 33,133 คน เพศหญิง 38,895 คน สัดส่วนเพศชาย: เพศหญิง 46:54 จำนวนประชากรวัยแรงงาน เมื่อจำแนกตามหมวดอายุจะเห็นว่า ร้อยละ 56 ของ ประชากรวัยแรงงานทั้งหมดอยู่ระหว่าง 11-24 ปี แสดงว่า แรงงานทั้งหมดส่วนใหญ่อยู่ในวัย หนุ่มสาว แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าร้อยละ 48 ของแรงงานวัยหนุ่มสาว เป็นผู้ที่ไม่อยู่ในวัยแรงงาน เชียง เศรษฐกิจ และส่วนใหญ่เป็นนักเรียน นักศึกษา (ดูตารางที่ 4.22 ประกอบ)

ในจำนวนประชากรวัยแรงงานทั้งหมด ร้อยละ 48.81 หรือ 33,054 คน เป็นกำลัง แรงงาน เชียง เศรษฐกิจ ส่วนแรงงานอีกร้อยละ 51.19 หรือ 34,665 คน เป็นกำลังแรงงาน ที่ไม่อยู่ใน เชียง เศรษฐกิจ โดย เป็นนักเรียนมากที่สุด (26.97%) รองลงมาได้แก่ แม่บ้าน (10.56%) ผู้ทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน (8.39%) ผู้ไม่สามารถทำงานได้ (0.21%) ผู้ไม่สมัครใจทำงาน (0.09) และอื่น ๆ (5.04%)

ข. อาชีพ

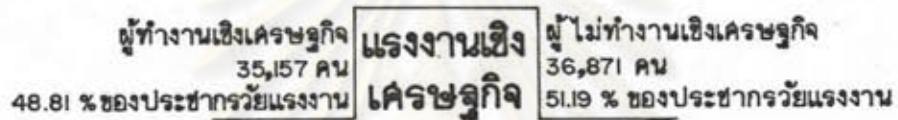
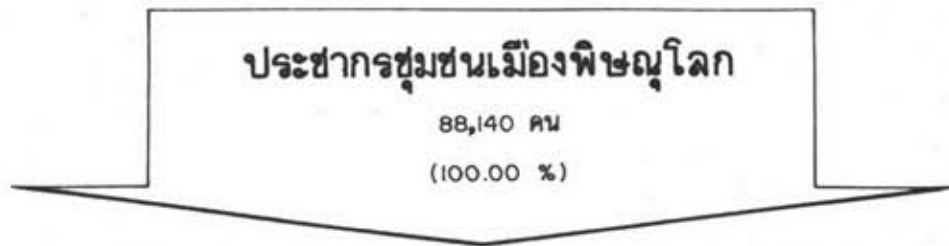
ในการวิเคราะห์กำลังแรงงานในชุมชนที่มีความสัมพันธ์ในแง่เศรษฐกิจจากจำนวนประชากรวัยแรงงานเชิงเศรษฐกิจ 35,157 คน หรือ ร้อยละ 48.81 ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมด ลักษณะการจ้างแรงงานโดยส่วนรวมแล้ว หมวดอาชีพที่มีผู้ทำงานมากที่สุด ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้าร้อยละ 21.02 รองลงมาได้แก่ อาชีพแรงงาน การผลิต ร้อยละ 20.92 ผู้ปฏิบัติงานใช้วิชาชีพร้อยละ 16.00 ซึ่งอยู่ในระดับสูงพอสมควร เพราะชุมชนนี้มีการคมนาคมสะดวก และเป็นศูนย์กลางการศึกษา อาชีพบริการร้อยละ 9.33 ผู้ปฏิบัติงานเสมียนร้อยละ 6.78 อาชีพขนส่งร้อยละ 4.94 การเกษตรและประมงร้อยละ 3.62 จำแนกเข้าประเภทไม่ได้ร้อยละ 1.90 ผู้ปฏิบัติงานบริการร้อยละ 0.93 ผู้ไม่มีงานทำร้อยละ 14.56 (ดูตารางที่ 4.23 และแผนภูมิ 4.6 ประกอบ)

ค. ระดับรายได้

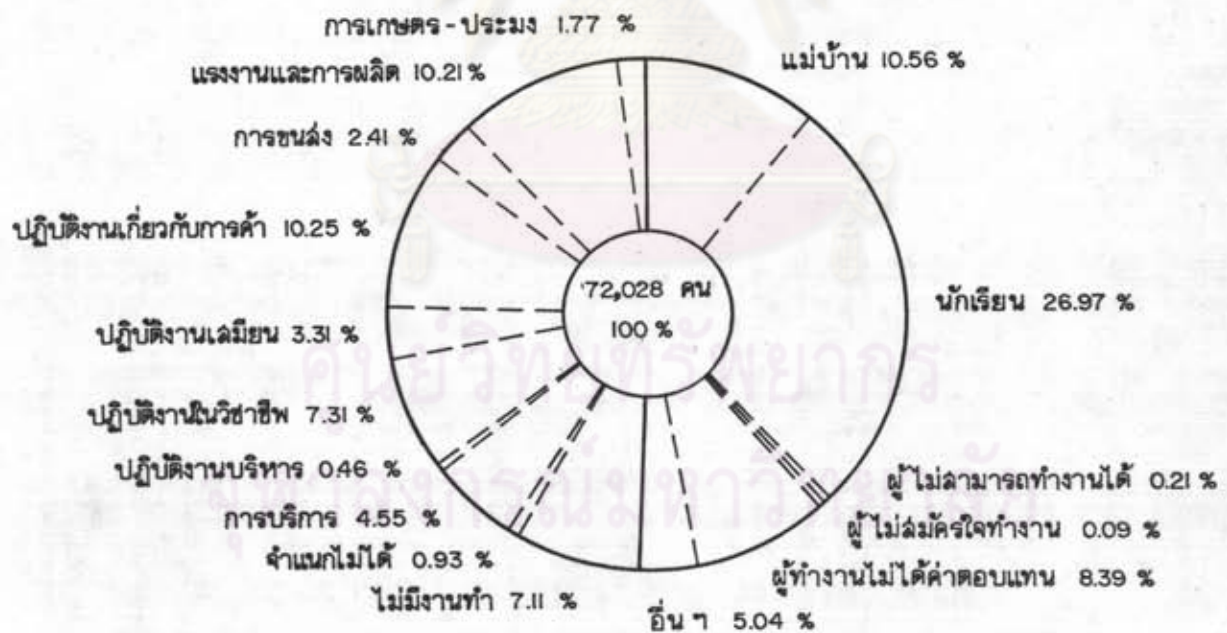
ระดับรายได้พิจารณาเฉพาะผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น ซึ่งแสดงรายได้ต่อเดือนของแต่ละหมวดอาชีพ (ดูตารางที่ 4.18) จะเห็นว่าผู้ปฏิบัติงานบริการมีรายได้มากที่สุด 7,190 บาทต่อเดือน รองลงมาได้แก่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้ามีรายได้ 6,729 บาท ส่วนอาชีพที่มีรายได้น้อยที่สุดได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพขนส่ง มีรายได้ 2,224 บาท

จากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง (2525: 165) พบว่า รายได้ต่อเดือนของผู้อยู่ในกำลังแรงงานตั้งแต่ 0-8,999 บาท มีประมาณ 80% (ไม่ทราบรายได้ประมาณ 0.8% ไม่มีรายได้เนื่องจากการทำงาน ร่องาน 15%) และมีรายได้เกิน 8,999 บาท ประมาณ 4.1% รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มแรกเท่ากับ 2,736.16 บาท กลุ่มหลังมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 29,334.41 บาท

เมื่อนำรายได้ทั้งสองกลุ่มมารวมกัน จะได้รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้อยู่ในกำลังแรงงานเท่ากับ 3,880.40 บาท ซึ่งเป็นจำนวนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับจำนวน 80% ที่มีรายได้เท่ากับ 2,736.60 บาทต่อเดือน ซึ่งน่าจะเป็นตัวแทนของรายได้ต่อเดือนของผู้อยู่ในกำลังแรงงานที่ต่ำกว่า ดังนั้น



ประชากรวัยแรงงานชุมชนเมืองพิษณุโลก



แผนภูมิ 4.6 ประชากรวัยแรงงานชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2527

ที่มา : ตารางที่ 4.22 และ 4.23

รายได้รวมของชุมชนจะ เท่ากับ 96,210,646.20 บาท/เดือน

(คิดจากจำนวนประชากรที่ทำงานในเชิง เศรษฐกิจ 35,157 คน)

รายได้เฉลี่ยบุคคลในชุมชน เมือง = รายได้ชุมชน ÷ ประชากรชุมชน เมือง
 = 96,210,646.20 ÷ 88,140
 = 1,091.57 บาท/เดือน
 หรือ 13,099 บาท/ปี

เมื่อ เปรียบ เทียบกับรายได้เฉลี่ยตามประชากรทั้งจังหวัดจากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (ราคาตลาด) ซึ่งมีค่า เท่ากับ 11,074 บาทต่อปี สูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด 2,025 บาท/ปี ซึ่งนับว่าระดับ เศรษฐกิจของชุมชนดีกว่าพื้นที่อื่นของจังหวัด

ง. การศึกษา

ผู้อยู่ในกำลังแรงงานเชิง เศรษฐกิจประมาณ 53.46% มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษา ประมาณ 23.82% อาชีวศึกษาประมาณ 8.26% มหาวิทยาลัย ประมาณ 5.57% วิชาครูประมาณ 5.04% ไม่มีการศึกษาประมาณ 2.78% และไม่ทราบ การศึกษาประมาณ 1.07% จะเห็นได้ว่า วัยแรงงานที่ทำงานในชุมชนเมืองพิษณุโลกมีการศึกษา ถึง 96.15%

2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนแรงงานตามสาขาการผลิตของสาขาเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และ การค้าและบริการ ในชุมชนเมืองพิษณุโลกเป็น 1 : 318 : 15.14 ในขณะที่สัดส่วนของ จังหวัด เป็น 20.68 : 1 : 3.88 จะพบว่าในระดับชุมชนเมืองพิษณุโลก สาขาการผลิตของ เกษตรกรรมมีบทบาทมากกว่าสาขาเกษตรกรรม ดังนั้น การศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับ ชุมชน เมืองพิษณุโลกจึงพิจารณา เน้นในด้านสาขาการผลิตนอก เกษตรกรรม คือ การค้าและบริการ และอุตสาหกรรม

ก. การค้าและบริการ

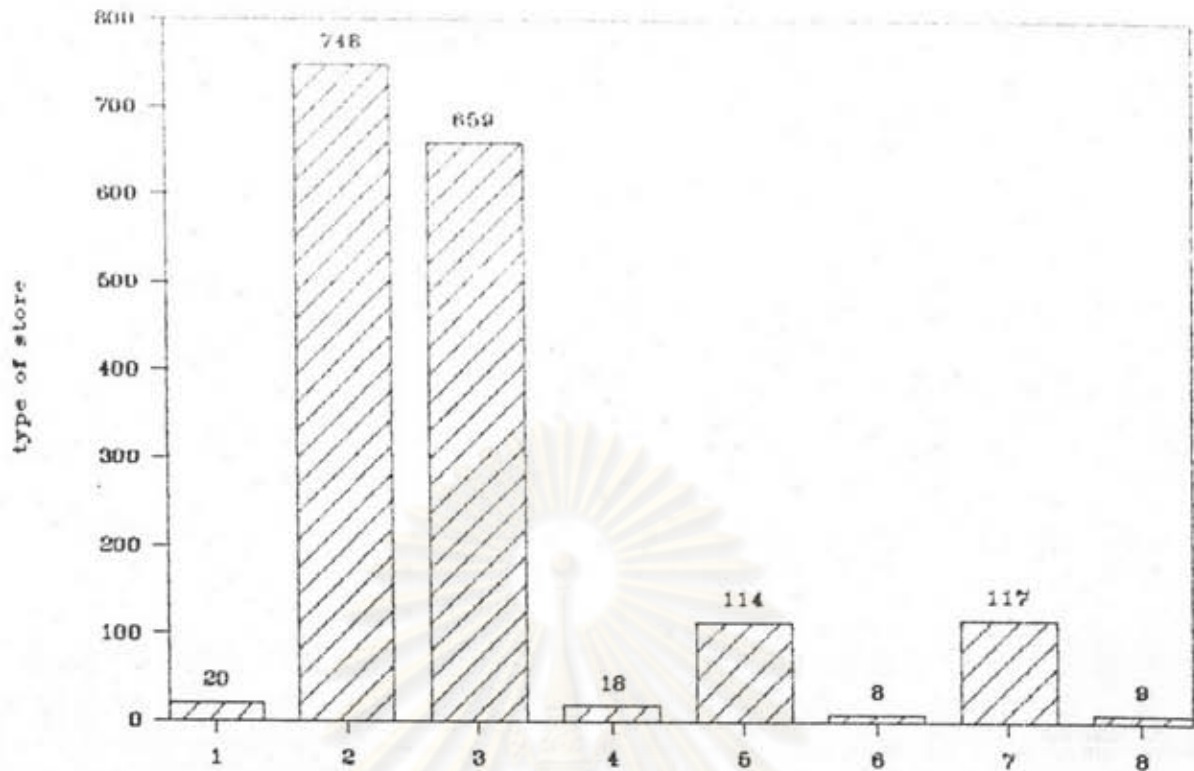
จากการพิจารณาในระดับจังหวัด ปี พ.ศ. 2526 การค้าส่งและค้าปลีกทำรายได้ให้แก่จังหวัดในอันดับ 2 (16.70%) การบริการทำรายได้เป็นอันดับ 3 (12.08%) และเมื่อพิจารณาทางด้านแรงงานในชุมชนเมืองพิษณุโลก (ตารางที่ 4.23) พบว่ามีผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้าในอันดับ 1 (10.25%) การบริการในอันดับ 5 (4.55%) ซึ่งกิจกรรมการค้าและบริการ เป็นกิจกรรมที่สำคัญทาง เศรษฐกิจของชุมชน

การศึกษากิจกรรมการค้าและบริการในชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นการศึกษาถึงจำนวน ประเภท ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ และที่ตั้งของสถานธุรกิจการค้า โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจเพิ่มเติมของกองวิจัย สำนักผังเมือง (2527 33-34, 49-51)

1. จำนวนและประเภทของสถานธุรกิจ

ในชุมชน เมืองพิษณุโลกมีสถานประกอบกิจการการค้าและบริการทั้งสิ้น 1,693 แห่ง โดยมีกิจการค้าปลีกมากที่สุด (44.18%) รองลงมาคือ กิจการค้าบริการ (38.92%) ส่วนสถานธุรกิจประเภทอื่น ๆ ไม่เด่นนัก กิจการทั้งสองประเภทนี้เมื่อรวมกันมีจำนวนถึง 1,407 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 83.10 ของการค้าและบริการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจการค้าส่ง	จำนวน	20	คิด เป็น	1.18 %
กิจการค้าปลีก	จำนวน	748	คิด เป็น	44.18 %
กิจการค้าบริการ	จำนวน	659	คิด เป็น	38.92 %
กิจการค้าผลิตและค้าปลีก	จำนวน	18	คิด เป็น	1.06 %
กิจการค้าส่งและค้าปลีก	จำนวน	114	คิด เป็น	6.74 %
กิจการค้าส่งและบริการ	จำนวน	8	คิด เป็น	0.48 %
กิจการค้าปลีกและบริการ	จำนวน	117	คิด เป็น	6.91 %
กิจการค้าปลีก ค้าส่ง และบริการ	จำนวน	9	คิด เป็น	0.53 %
รวม	จำนวน	1,693		100.00 %



แผนภูมิ 4.7 เปรียบเทียบจำนวนสถานประกอบการค้าและบริการ
ในชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ.2527

2. ระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ

จากจำนวนสถานประกอบการค้าและบริการจำนวน 1,693 แห่ง
ประมาณ 904 แห่ง (53.40%) มีระยะเวลาที่เปิดดำเนินการไม่เกิน 5 ปี และจำนวน
789 แห่ง (46.60%) มีระยะเวลาที่เปิดดำเนินการตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป (ตารางที่ 4.24)

เมื่อพิจารณาการขยายตัวของสถานประกอบการค้าและบริการ จากจำนวน
สถานประกอบการธุรกิจ 1,693 แห่ง ประมาณ 904 แห่ง (53.40%) มีอายุการประกอบ
การค้าไม่เกิน 5 ปี ในจำนวนนี้เป็นกรณีเพิ่มขึ้นของการค้าบริการ 395 แห่ง (43.69%)
และการค้าปลีก 378 แห่ง (41.81%) รวมเป็น 773 แห่ง หรือร้อยละ 85.51 ของการ
เพิ่มขึ้นของการค้าบริการในรอบ 5 ปี แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา ชุมชน
เมืองพิษณุโลกมีการขยายตัวทางด้านการค้ามากพอสมควร เฉลี่ยร้อยละ 10.68% ต่อปี
โดยเฉพาะกิจการค้าปลีกและค้าบริการ เริ่มขยายตัวมากในช่วงปี 2523-2527

3. ที่ตั้งของสถานธุรกิจการค้า

เมื่อพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ทางกายภาพของสถานประกอบกิจการค้า จะพบว่า สถานที่ประกอบกิจการค้าส่วนใหญ่เป็นตึกแถวและห้องแถว ทำด้วยคอนกรีตและไม้ มีขนาดสองชั้นและประมาณกิจการละ 1 คูหา (กองวิจัย สำนักผังเมือง 2527: 38)

สำหรับที่ตั้งของสถานธุรกิจการค้าของชุมชน เมืองพิษณุโลกที่มีอยู่ในแต่ละหน่วยศึกษาย่อย 25 หน่วย เพื่อหาตำแหน่งที่มีบทบาทในการใช้ที่ดินด้านพาณิชยกรรมของชุมชน เมืองพิษณุโลก จากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง (เอกสารโรเนียว 2527: ไม่ทราบ) สามารถแสดงได้ดังนี้

ใน เขต เทศบาล	หน่วยที่ 1	113 หลัง (6.67%)
	หน่วยที่ 2	396 หลัง (23.39%)
	หน่วยที่ 3	415 หลัง (24.51%)
	หน่วยที่ 4	147 หลัง (8.68%)
	หน่วยที่ 5	178 หลัง (10.51%)
	หน่วยที่ 6	21 หลัง (1.24%)
	หน่วยที่ 7	86 หลัง (5.08%)
	หน่วยที่ 8	20 หลัง (1.18%)
	หน่วยที่ 9	65 หลัง (3.84%)
	หน่วยที่ 10	34 หลัง (2.01%)
	หน่วยที่ 11	28 หลัง (1.65%)
	หน่วยที่ 12	47 หลัง (2.78%)
	หน่วยที่ 13	16 หลัง (0.95%)
	หน่วยที่ 14	23 หลัง (1.36%)
	หน่วยที่ 15	28 หลัง (1.65%)
	หน่วยที่ 16	6 หลัง (0.35%)
	หน่วยที่ 17	14 หลัง (0.83%)

นอก เขต เทศบาล	หน่วยที่ 18	33 หลัง (1.95%)
	หน่วยที่ 19	10 หลัง (0.59%)
	หน่วยที่ 20	- -
	หน่วยที่ 21	5 หลัง (0.30%)
	หน่วยที่ 22	5 หลัง (0.30%)
	หน่วยที่ 23	2 หลัง (0.12%)
	หน่วยที่ 24	- -
	หน่วยที่ 25	1 หลัง (0.06%)
	รวม	1,693 หลัง (100.00%)

จากจำนวนอาคารพาณิชย์จำนวน 1,693 แห่ง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลถึง 1,637 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 96.69 ของอาคารพาณิชย์ทั้งหมด และหนาแน่นอยู่ในบริเวณหน่วยที่ 2 และ 3 โดยมีย่านพาณิชย์กรรมอยู่ในบริเวณหน้าสถานีรถไฟพิษณุโลก ถนนนเรศวร ถนนบรมไตรโลกนาถ และถนนเอกาทศรถ

จากการศึกษาข้างต้นนี้ จะพบว่าสถานธุรกิจการค้า-การบริการของชุมชน เมืองพิษณุโลก ส่วนใหญ่เป็นการค้าปลีกและการค้าบริการ และมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยมีย่านพาณิชย์กรรมหลักอยู่บริเวณหน่วยที่ 2 และ 3 บริเวณหน้าสถานีรถไฟ และมีแนวโน้มตามแนวถนนหลักในหน่วยที่ 1, 4 และ 5 ในลักษณะของตึกแถว (ดูแผนที่ 4.13)

ข. การอุตสาหกรรม

ในระดับจังหวัด มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมมี พ.ศ. 2526 อุตสาหกรรมมีรายได้เป็นอันดับ 4 (5.96%) และมีแรงงานที่ประกอบอาชีพทางด้านแรงงานและการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมเป็นอันดับ 2 (20.92%) ในระดับชุมชน เมือง

การศึกษากิจการอุตสาหกรรมในระดับชุมชน เมืองพิษณุโลก ใช้ข้อมูลจากทำเนียบโรงงาน อุตสาหกรรมของจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก (2527: 2-57) สามารถพิจารณาโรงงานอุตสาหกรรมได้ดังนี้

1. จำนวนและประเภทของโรงงานอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในชุมชน เมืองพิษณุโลกมีจำนวน 198 โรง โดยอยู่ในเขตเทศบาล 162 โรง และนอกเขตเทศบาล 36 โรง อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นประเภทเกี่ยวกับรถยนต์ และเครื่องยนต์ มีจำนวนรวมถึง 80 โรง (40.40%) รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม 37 โรง (18.69%) อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากคอนกรีตและซีเมนต์ 25 โรง (12.62%) โรงสี 16 โรง (8.08%) อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ไม้ 13 โรง (6.57%) อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ 11 โรง (5.56%) ส่วนประเภทอื่น ๆ มีจำนวนไม่เกินประเภทละ 10 โรง (ดูตารางที่ 4.20)

เมื่อพิจารณาถึงขนาดของโรงงานอุตสาหกรรมตามการจ้างงาน* ภายในชุมชนเมืองพิษณุโลก มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีเพียงแห่งเดียว (0.51%) คือ โรงงานทอผ้า ถนนเอกาทรบุรี ตำบลหัวรอ มีคนงาน 1,447 คน (45.19%) อุตสาหกรรมขนาดกลาง มีจำนวน 4 โรง (2.02%) ประกอบด้วย โรงงานอัดและทับผ้าเย็บ 2 โรง โรงงานผลิตสุรา 1 โรง และโรงสีข้าว 1 โรง มีคนงานรวม 339 คน (10.59%) นอกนั้นเป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม

2. ระยะเวลาในการดำเนินการ

จากจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม 198 โรง โรงงานอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการไม่เกิน 5 ปี จำนวน 108 โรง ระหว่าง 5 ถึง 10 ปี จำนวน 79 โรง และมากกว่า 10 ปี จำนวน 11 โรง แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาทุก 5 ปีที่ผ่านมา ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีหลัง มีจำนวนโรงงานประมาณร้อยละ 54.55 ของโรงงานทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับรถยนต์ และเครื่องยนต์

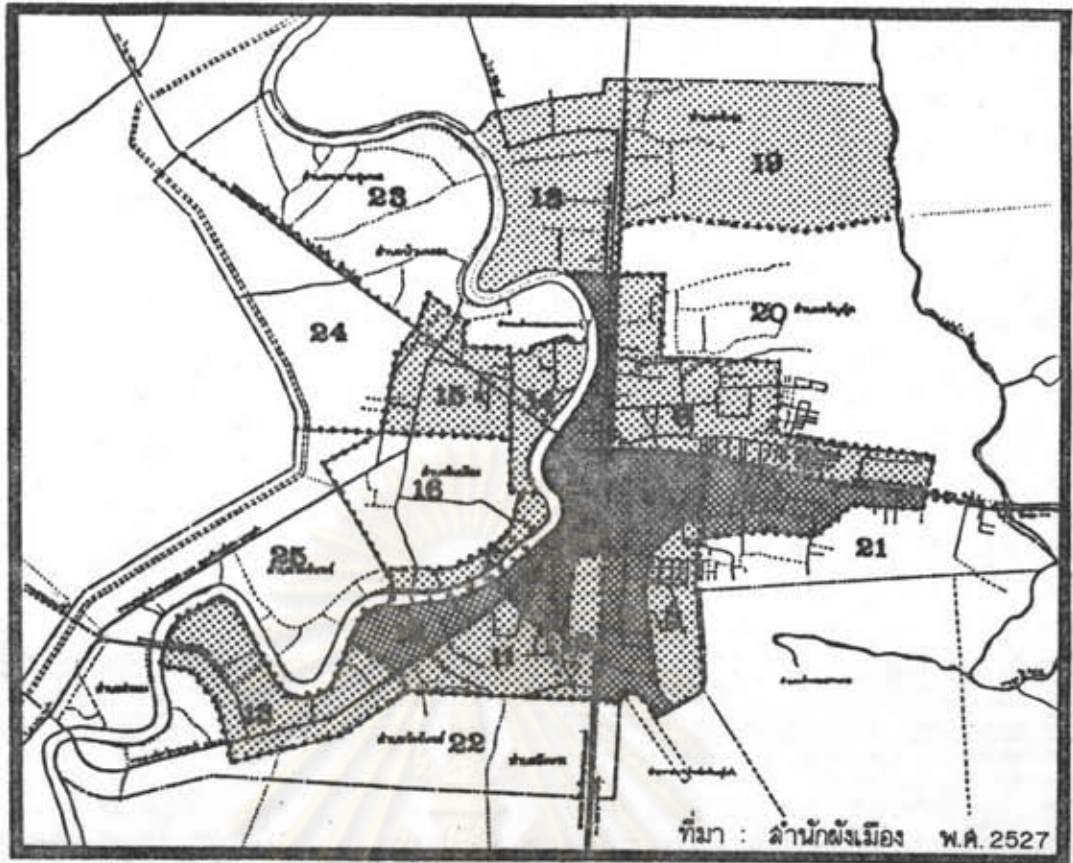
*ตามมาตรฐานกรมโรงงานอุตสาหกรรม: โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมมีคนงานน้อยกว่า 30 คน เงินทุนหมุนเวียนไม่เกิน 500,000 บาท ขนาดกลางมีคนงานตั้งแต่ 10-77 คน เงินทุนหมุนเวียนระหว่าง 1-10 ล้านบาท และขนาดใหญ่มีคนงานตั้งแต่ 130 คนขึ้นไป เงินทุนหมุนเวียนมากกว่า 10 ล้านบาท.

3. ที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม

ในสภาพปัจจุบัน ที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจะกระจายตัวตามถนนสายหลักของชุมชน โดยเฉพาะใน เขต เทศบาลด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน เนื่องจากปัจจัยทางด้านการคมนาคมขนส่งและการตลาดส่วนใหญ่อยู่ภายในชุมชน

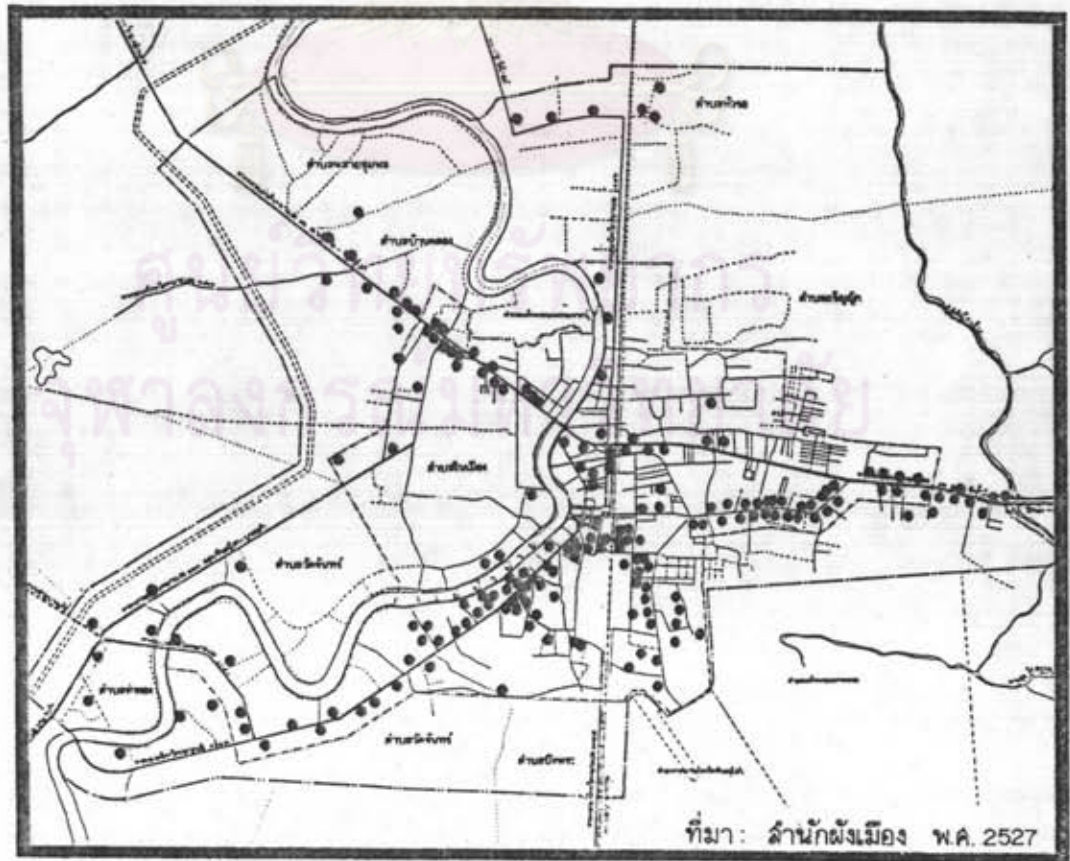
เมื่อพิจารณาที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมของชุมชน เมืองพิษณุโลกที่มีอยู่ในแต่ละหน่วยศึกษาย่อย 25 หน่วย (ดูแผนที่ 4.14 ประกอบ) จะพบว่าโรงงานอุตสาหกรรมในหน่วยที่ 7 มีจำนวนมากที่สุด ตามแนวถนนพิษณุโลก-วังทอง ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมเกี่ยวกับรถยนต์และเครื่องยนต์ รองลงมาเป็นหน่วยที่ 15, 9, 4 และ 12 ซึ่งเป็นบริเวณอุตสาหกรรมดั้งเดิมของชุมชนและมีเส้นทางคมนาคมหลักผ่านเข้าสู่ตัวเมือง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ใน เขต เทศบาล	หน่วยที่	1	4 โรง (2.02%)
	หน่วยที่	2	8 โรง (4.04%)
	หน่วยที่	3	10 โรง (5.05%)
	หน่วยที่	4	13 โรง (6.57%)
	หน่วยที่	5	12 โรง (6.06%)
	หน่วยที่	6	7 โรง (3.54%)
	หน่วยที่	7	27 โรง (13.64%)
	หน่วยที่	8	7 โรง (3.54%)
	หน่วยที่	9	15 โรง (7.58%)
	หน่วยที่	10	2 โรง (1.01%)
	หน่วยที่	11	9 โรง (4.55%)
	หน่วยที่	12	13 โรง (6.57%)
	หน่วยที่	13	11 โรง (5.58%)
	หน่วยที่	14	3 โรง (1.52%)
	หน่วยที่	15	16 โรง (8.08%)
	หน่วยที่	16	2 โรง (1.01%)
	หน่วยที่	17	3 โรง (1.52%)



แผนที่ 4.13 ที่ตั้งสถานธุรกิจ การค้าในชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2527

จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม



แผนที่ 4.14 ที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในชุมชนเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2527

นอก เขตเทศบาล	หน่วยที่ 18	3 โรง	(1.52%)
	หน่วยที่ 19	3 โรง	(1.52%)
	หน่วยที่ 20	3 โรง	(1.52%)
	หน่วยที่ 21	6 โรง	(3.03%)
	หน่วยที่ 22	3 โรง	(1.52%)
	หน่วยที่ 23	7 โรง	(3.54%)
	หน่วยที่ 24	5 โรง	(2.53%)
	หน่วยที่ 25	6 โรง	(3.03%)
	รวม	198 โรง	(100.00%)

โรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ใน เขตชุมชน เมืองพิษณุโลกมีจำนวนประมาณร้อยละ 63.30 ของโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอ เมืองพิษณุโลก ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นโรงงานที่บริการ เกี่ยวกับรถยนต์และ เครื่องยนต์มากที่สุด ตลาดอยู่ภายในจังหวัดพิษณุโลก มีแนวโน้มขยายตัว เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่รอบนอก เขตเทศบาล ตามแนวเส้นทางคมนาคมหลัก ของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 และทางด้านทิศใต้ของชุมชน

3. ปัจจัยนำทาง เศรษฐกิจของชุมชน

จากการศึกษาโครงสร้างแรงงานของชุมชนตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ทราบถึง ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน หากจะพิจารณาถึงปัจจัยนำทาง เศรษฐกิจ ของชุมชนหรือฐานทาง เศรษฐกิจ (Economic Base) ว่า สาขาใดคือสาขาเศรษฐกิจหลัก (Basic Sector) ที่มีผลทำให้เกิดการจ้างแรงงานและรายได้แก่ชุมชน ทั้งยังเกี่ยวเนื่องกับสาขาเศรษฐกิจรอง (Non-Basic Sector) ที่เป็นตัวสนับสนุนสาขาเศรษฐกิจหลัก

มีหลายวิธีที่ใช้ในการศึกษาฐานทาง เศรษฐกิจของชุมชน เพื่อระบุว่าสาขาใดเป็น เศรษฐกิจหลัก สาขาใดเป็นเศรษฐกิจรอง โดยแต่ละวิธีมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ในที่นี้เลือกใช้ วิธี Location Quotient โดยใช้ข้อมูลฐานจากจำนวนประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปที่ทำงาน

เชิง เศรษฐกิจตามหมวดอุตสาหกรรมในรอบปี พ.ศ. 2523 นำสัดส่วนในระดับจังหวัดมาปรับ เป็นจำนวนในปี พ.ศ. 2527 และสัดส่วนในระดับ เทศบาลมาปรับ เป็นจำนวนประชากรใน ชุมชน เมือง และมีข้อสมมติฐานว่า "ความต้องการของชุมชน เมืองจำกัดอยู่ เฉพาะทรัพยากร ในชุมชนนั้น ๆ ก่อนที่จะหันไปหาทรัพยากรนอก เขตออกไป และความสำคัญของสาขาการผลิต ต่อชุมชนนั้น อาจ เนื่องมาจากความสำคัญของสาขาการผลิตของจังหวัดก็ได้" ดังนั้นวิธีการนี้ คือการประ เเมินค่าของสาขาการผลิตแต่ละอย่างในชุมชนและ เปรียบ เทียบกับสาขาการผลิตอย่าง เดียวกันที่มีในจังหวัด ตามสมการดังนี้ (Isard W. 1960: 123-126)

$$L Q_i = \frac{E_{ir}/E_r}{E_{in}/E_n}$$

E_{ir} = การจ้างงานในสาขาการผลิต i ในชุมชน เมือง

E_r = การจ้างงานทั้งหมดในชุมชน เมือง

E_{in} = การจ้างงานในสาขาการผลิต i ในจังหวัด

E_n = การจ้างงานทั้งหมดในจังหวัด

$LQ_i = 1$ หมายความว่า ชุมชนและจังหวัดมีความ เชี่ยวชาญเท่ากันในสาขาการผลิต

$LQ_i > 1$ หมายความว่า ชุมชนมีความ เชี่ยวชาญในสาขาการผลิต มากกว่าจังหวัด

$LQ_i < 1$ หมายความว่า ชุมชนมีความ เชี่ยวชาญในสาขาการผลิต น้อยกว่าจังหวัด

จากวิธีการดังกล่าวข้างต้นนี้ สามารถกล่าวสรุปได้ว่า (ดูตารางที่ 4.26 ประกอบ) สาขาการผลิตที่เป็นปัจจัยนำทาง เศรษฐกิจของชุมชน เมืองพิเศษโลก คือ การธนาคาร, ประกันภัย, การไฟฟ้าและประปา การบริการ การคมนาคมและขนส่ง การค้าส่งและค้าปลีก อุตสาหกรรม การก่อสร้าง และ เหมืองแร่และย่อยหิน ตามลำดับ ส่วนสาขาอื่น ต้องพึ่งพาจากพื้นที่นอก ชุมชน

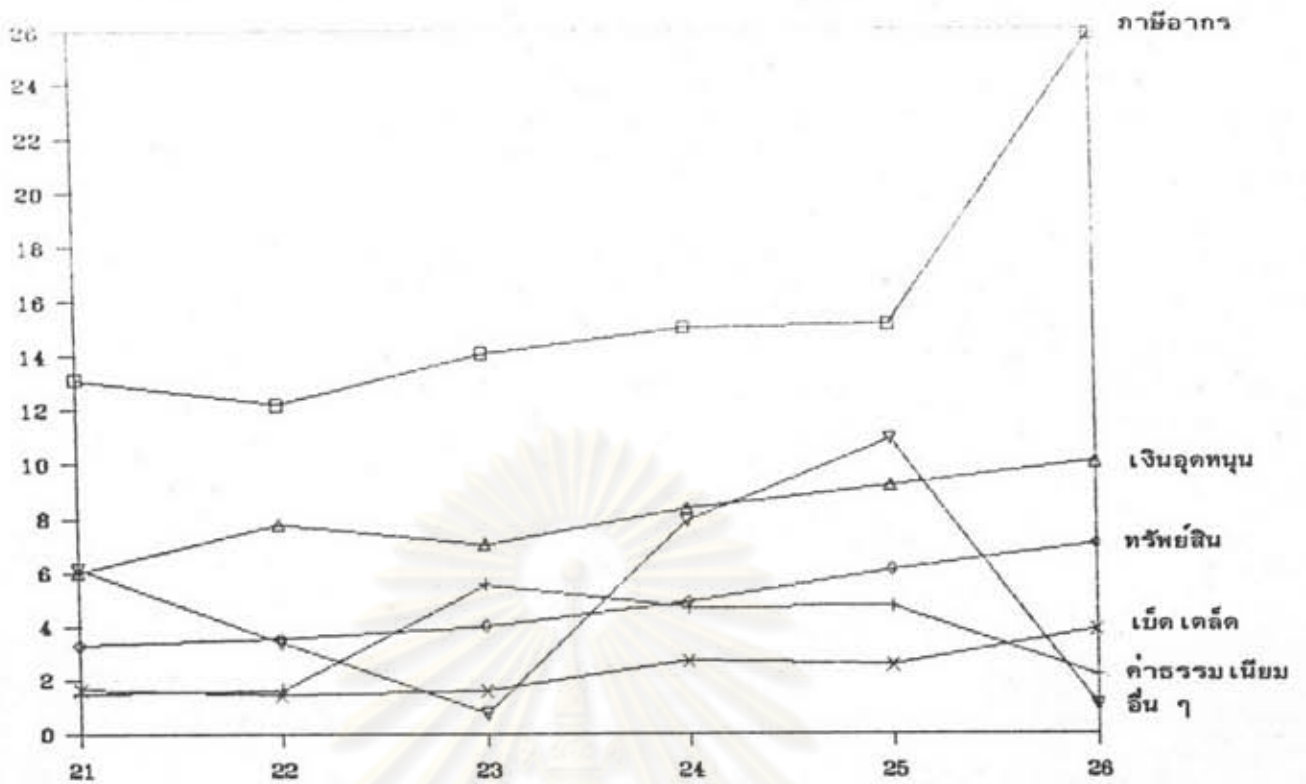
4. การคลังท้องถิ่น

การคลังท้องถิ่นของ เทศบาล เมืองพิษณุโลกระหว่างปี พ.ศ. 2521-2526 (ดูตารางที่ 4.27 และแผนภูมิ 4.8 และ 4.9) จะแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาและลักษณะรายรับ-รายจ่ายของเทศบาล พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงสภาพความสามารถทาง เศรษฐกิจของเทศบาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชน

รายได้จากหมวดภาษีอากรมีรายรับมากที่สุด โดยในปี 2526 25.81 ล้านบาท หรือ 51.18% ของรายได้ทั้งหมด รองลงมาได้แก่ หมวดเงินอุดหนุนจากรัฐบาล 10.11 ล้านบาท (20.04%) หมวดรายได้จากทรัพย์สิน 7.09 ล้านบาท (14.05) สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมา รายได้จากหมวดเบ็ดเตล็ดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาได้แก่ รายได้จากหมวดทรัพย์สิน แต่มีปริมาณมูลค่าหมวดภาษีอากรซึ่งเป็นรายได้หลักของเทศบาล

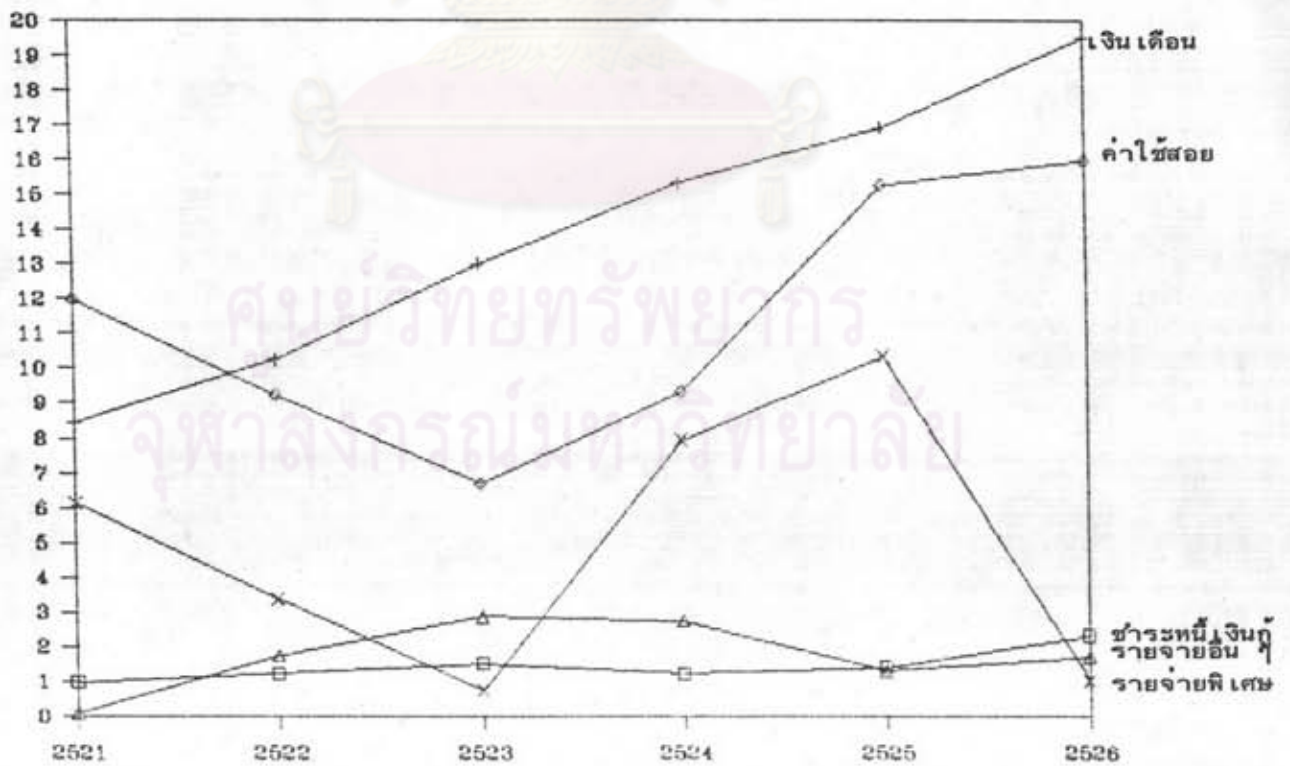
ส่วนรายจ่ายหมวดเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน มีรายจ่ายเป็นอันดับหนึ่ง โดยในปี 2526 19.50 ล้านบาท หรือ 48.18% ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ หมวดค่าใช้จ่ายสอยครุภัณฑ์ ก่อสร้าง เงินอุดหนุน 15.94 ล้านบาท (39.39%)

จากการ เปรียบ เที่ยบมูลค่ารายรับ-รายจ่ายของ เทศบาล เมืองพิษณุโลก จะ เห็นได้ว่า รายรับมากกว่ารายจ่ายทุกปี โดยมีรายได้เหลือเฉลี่ยปีละ 4.89 ล้านบาท และเมื่อพิจารณา โดยส่วนรวมแล้ว การคลังของ เทศบาล เมืองพิษณุโลกมีเสถียรภาพมั่นคง แต่ความเป็นจริง เทศบาล เมืองพิษณุโลกมีปัญหา เช่นเดียวกับท้องถิ่นอื่น คือ งบประมาณรายจ่ายมากกว่ารายรับทั่วไป (ไม่รวม เงินอุดหนุน) เพราะมีข้อจำกัดด้านระเบียบ กฎหมาย หลายประการ ที่กำหนดไว้ใน ลักษณะที่ไม่สามารถทำการยืดหยุ่นได้



แผนภูมิ 4.8 รายได้ของเทศบาลเมืองพิษณุโลกปีงบประมาณ 2521-2526

ที่มา : ตารางที่ 4.27



แผนภูมิ 4.9 ใช้จ่ายของเทศบาลเมืองพิษณุโลก ปีงบประมาณ 2521-2526

ที่มา : ตารางที่ 4.27

สภาพทางสังคม

1. โครงสร้างทางสังคม

การศึกษาโครงสร้างทางสังคมของชุมชน เมืองพิษณุโลก ใช้ข้อมูลจากการสำรวจของ กองวิจัย สำนักผังเมือง (2525: 42-54) โดยพิจารณาจากสัดส่วน ข้อมูล ที่ทำการสำรวจ เพื่ออธิบายสภาพและโครงสร้างทางสังคมของชุมชน เมืองพิษณุโลก ดังนี้

ก. ประเภทและขนาดครอบครัว

จากการสำรวจใน เขตสำรวจผัง เมืองรวม ของกองวิจัย สำนักผังเมือง เป็นครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 53.72 มีขนาดครอบครัวเฉลี่ย 4.3 คนต่อครอบครัว และเป็นครอบครัวขยายร้อยละ 46.28 มีขนาดครอบครัวเฉลี่ย 6.0 คนต่อครอบครัว เมื่อเปรียบเทียบถึงจำนวนประชากรรวมใน เขตสำรวจ มีประชากร 79,184 คน มีครอบครัว 15,513 ครอบครัว ดังนั้นขนาดครอบครัวเฉลี่ยเท่ากับ 5.1 คนต่อครอบครัว

ข. ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และสถานที่เกิด

ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวพื้น เมืองดั้งเดิม โดยมีเชื้อชาติไทยร้อยละ 99.54 เชื้อชาติจีนร้อยละ 0.41 และเชื้อชาติอื่น เดี่ยวร้อยละ 0.05 ประชากรส่วนใหญ่ยังยึดมั่นใน ค่านิยมแบบวัฒนธรรมไทยทั้งในด้านภาษา การเคารพผู้อาวุโส ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เหมือนกับภาคกลาง

ร้อยละ 99.83 นับถือศาสนาพุทธ นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 0.15 และนับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 0.02 มีวัดทางพุทธศาสนา 21 แห่ง มัสยิด 1 แห่ง และโบสถ์ทางศาสนาคริสต์ 4 แห่ง ประชากรส่วนใหญ่เกิดใน เขตชุมชนประมาณร้อยละ 83 เกิดที่อื่นร้อยละ 17

ค. การศึกษาของประชากร

ประชากรร้อยละ 87.20 มีการศึกษา ผู้ไม่มีการศึกษาร้อยละ 12.80 ในจำนวนนี้เป็นผู้ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 6.49 ผู้ไม่อยู่ในเกณฑ์ศึกษา (0-3 ปี) ร้อยละ 6.31 ประชากรที่จบการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดคือ ร้อยละ 63.70

ง. สถานภาพสมรส และการวางแผนครอบครัว

ประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป มีประมาณร้อยละ 77.47 ของประชากรทั้งหมด โดยร้อยละ 43.63 เป็นโสด สมรสร้อยละ 50.59 เป็นหม้ายร้อยละ 5.18 หย่าและแยกกันอยู่ร้อยละ 0.59 ช่วงอายุที่มีประชากรสมรสแล้วมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 30-34 ปีในเพศชาย และในช่วงอายุ 25-29 ปีในเพศหญิง ประชากรในชุมชนนิยมคุมกำเนิดน้อยคือ ร้อยละ 6.45 เท่านั้น และหญิงจะคุมกำเนิดมากกว่าชาย

2. สถาบันและการบริการทางสังคม

ก. สถาบันราชการ

สถาบันราชการในชุมชน เมืองพิษณุโลกมีทั้งสิ้น 92 หน่วยงาน มีหน่วยงานที่อยู่ในอาคารศาลากลาง 23 หน่วยงาน ในบริเวณศาลากลาง 3 หน่วยงาน ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ 52 หน่วยงาน และอยู่เป็นส่วนหนึ่งของบริเวณอื่น 14 หน่วยงาน เป็นสถานที่ราชการระดับเขต-ภาค 18 หน่วยงาน มีเนื้อที่บริเวณรวมทั้งหมด 1,351.17 ไร่ สถานที่ราชการมีโครงการขยายงาน โดยจะสร้าง เป็น เอกเทศ 16 หน่วยงาน มีโครงการขยายปรับปรุงต่อเติมอาคาร 15 หน่วยงาน

การใช้ที่ดินของสถานที่ราชการ ส่วนใหญ่อยู่นอก เขตเทศบาล คือ ประมาณ 906.17 ไร่ ในเขตเทศบาล 445.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.90 ของพื้นที่เทศบาล หรือร้อยละ 32.93 ของพื้นที่สถานที่ราชการทั้งหมด ที่ตั้งของสถานที่ราชการในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน

ข. การศึกษา

การศึกษาในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลก จากการสำรวจเพิ่มเติมของกองวิจัย สำนักผังเมือง (2527: 26-28) มีสถานศึกษา 44 แห่ง เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาล 33 แห่ง นอกเขตเทศบาล 11 แห่ง เป็นโรงเรียนของรัฐบาล 28 แห่ง เอกชน 16 แห่ง รวมพื้นที่สถาบันการศึกษา 975.43 ไร่ อยู่ในเขตเทศบาล 543.74 ไร่ นอกเขตเทศบาล 431.69 ไร่

ในชุมชนเมืองพิษณุโลก มีระดับการศึกษาครบ 4 ระดับคือ อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา-อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพิเศษ คือ วิทยาลัยพยาบาล มีนักเรียน-นักศึกษา รวม 47,654 คน (ไม่รวมนักศึกษาวินิจฉัยพยาบาล 1,033 คน) คิดเป็นร้อยละ 54.07 ของประชากรในชุมชน เป็นนักเรียนระดับอนุบาล 3,606 คน (7.57%) ระดับประถมศึกษา 15,770 คน (33.09%) ระดับมัธยมศึกษา 12,598 คน (26.44%) อาชีวศึกษา 10,803 คน (22.67%) นักศึกษาวินิจฉัยครูระดับ ปกศ. 980 คน (2.06%) ค.บ. 799 คน (1.68%) และนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3,098 คน (6.50%) มีครูรวมทั้งหมด 2,238 คน ห้องเรียน 1,198 ห้อง อัตราส่วนเฉลี่ยครูต่อนักเรียน 1:21 ห้องเรียนต่อนักเรียน 1:40

สำหรับภูมิภาคต่างของนักเรียน อยู่ในเขตเทศบาล 20,184 คน (42.36%) นอกเขตเทศบาล 19,122 คน (40.13%) อยู่ต่างจังหวัด 8,348 คน (17.52%) ในภาคเหนือ 5,567 คน (11.68%) และในภาคอื่น ๆ 2,781 คน (5.84%) นักเรียนที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดจะมีอยู่มากในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โรงเรียนอาชีวศึกษา และ วิทยาลัยครู

อัตราการเพิ่มของนักเรียน พ.ศ. 2521-2526 (ตารางที่ 4.28) ในส่วนรวม จะมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4.98 ต่อปี และมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 4.75 และ 5.42 ในภาครัฐบาลและเอกชน ตามลำดับ โดยในภาคเอกชนจะมีนักเรียนเพิ่มมากในระดับ อาชีวศึกษา (187.61%) สำหรับในภาครัฐบาลจะมีนักศึกษาระดับปริญญาเพิ่มมากขึ้น นักเรียน ระดับอาชีวศึกษามีอัตราเพิ่มมากที่สุด (146.32% ต่อปี) ในชุมชนเมืองพิษณุโลก

จากการศึกษาถึงจำนวนและความสามารถในการให้บริการทางการศึกษา จะพบว่า
ชุมชนเมืองพิษณุโลกมีความพร้อมและทำหน้าที่เป็นศูนย์การศึกษาของอนุภาค

ค. การสาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุขในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลก (พ.ศ. 2525) มีโรงพยาบาล
3 แห่ง ดังนี้คือ

1. โรงพยาบาลพุทธชินราช ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ถนนศรีธรรมไตรปิฎก
ดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุข มีพื้นที่ 164 ไร่ 1 งาน 25 ตารางวา เป็นโรงพยาบาล
ขนาด 722 เตียง มีแพทย์ 36 คน พยาบาล 167 คน

2. โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล
ถนนวังจันทร์ ตำบลบ้านคลอง เป็นโรงพยาบาลราชการ มีพื้นที่ประมาณ 20 ไร่ มีเตียงคนไข้
100 เตียง แพทย์ 5 คน พยาบาล 17 คน

3. โรงพยาบาลพิษณุเวช ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ถนนขุนพิเรนทรเทพ
ดำเนินการโดยเอกชน มีพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ มีเตียงคนไข้ 50 เตียง แพทย์ 4 คน
พยาบาล 12 คน

นอกจากนี้ยังมีศูนย์บริการสาธารณสุขอีก 3 แห่ง ดำเนินการโดยเทศบาล
กระทรวงสาธารณสุข และ สำนักงานส่งเสริมวิชาการและบริการสาธารณสุข อย่างละ 1 แห่ง
คลินิกแพทย์ 41 แห่ง รวมมีแพทย์ทั้งหมด 86 คน พยาบาล 221 คน เตียง 882 เตียง
อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรเท่ากับ 1 : 921 พยาบาลต่อประชากรเท่ากับ 358 คน และ
เตียงต่อประชากรเท่ากับ 1 : 90 จะพบว่าบริการสาธารณสุขในชุมชนเมืองพิษณุโลกอยู่ใน
เกณฑ์ดีมาก โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริการสาธารณสุขภายในจังหวัดและอนุภาคศึกษา

ง. การรักษาความปลอดภัย

สถานีตำรวจภูธรอำเภอ เมืองพิษณุโลกตั้งอยู่ร่วมกับกองกำกับการภูธรเขต 6
ถนนบรมไตรโลกนารถ พื้นที่ 3 ไร่ 3 งาน รับผิดชอบในพื้นที่ 18 ตำบล ในเขตอำเภอเมือง
พิษณุโลก

เมื่อพิจารณาสถิติคดีอาญาในเทศบาลเมืองพิษณุโลก จากตารางที่ 4.24 พบว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีสามัญ ได้แก่ การพนัน อาวุธปืน โจรกรรมรถจักรยานยนต์ และยาเสพติด ส่วนคดีอุกฉกรรจ์ที่เกิดมากคือ ช่างคนตาย ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์

แนวโน้มของคดีโดยทั่วไปจะเกิดเพิ่มขึ้น ยกเว้นคดีโจรกรรมรถยนต์-รถจักรยานยนต์ และยาเสพติดที่มีแนวโน้มลดลง ส่วนประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยยังไม่ดีนัก

จ. ศาสนสถาน และโบราณสถาน

ในชุมชนเมืองพิษณุโลกมีวัดทางพุทธศาสนา 21 แห่ง เป็นวัดธรรมยุติ 1 แห่ง มหานิกาย 20 แห่ง มีมัสยิด 1 แห่ง โบสถ์ทางศาสนาคริสต์ 4 แห่ง (แผนที่ 4.16) มีพื้นที่บริเวณศาสนสถานรวม 436 ไร่ 1 งาน 47 ตารางวา มีพระสงฆ์ในพรรษา 394 องค์ เณร 197 องค์ แม่ชี 23 และ ศิษย์วัดและผู้อาศัย 201 คน นอกจากนั้นยังมีสุสานอีก 2 คือ สุสานเทศบาล บริเวณถนนธรรมจักร และสุสานจีน บริเวณถนนมหาบุรุษ

ชุมชนเมืองพิษณุโลกเป็นเมืองเก่าแก่มากแต่โบราณ มีโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุสถาน กรมศิลปากร จำนวน 11 แห่ง (กรมศิลปากร 2516: 255-262) ดังนี้

1. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ (วัดใหญ่)
2. วัดอรัญญิก
3. วัดจุฬามณี
4. วัดวิหารทอง
5. กำแพงเมืองพิษณุโลก
6. พระราชวังเมืองพิษณุโลก (พระราชวังจันทร์)
7. วัดนางพญา
8. วัดราชบูรณะ
9. วัดยอดทอง (เจดีย์วัดยอดทอง)
10. วัดธรรมจักร (วัดน้อย)
11. วัดใหม่อภัยยาราม

ปัจจุบันโบราณสถานและวัตถุโบราณเหล่านี้มีสภาพทรุดโทรม โดยถูกบุกรุกและทำลาย อันเนื่องมาจากสภาพของชุมชน เมืองพิษณุโลกปัจจุบันนั้นซ้อนทับชุมชนเมืองเก่า และปล่อยให้ชุมชนเมืองขยายตัวออกไปโดยมีการควบคุม เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่โบราณสถานและโบราณวัตถุที่เคยมีมาอยู่เดิม

จ. สถานพักผ่อนหย่อนใจ

ในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลกมีสถานพักผ่อนหย่อนใจ 15 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นส่วนย่อยสวนสาธารณะ และสนามเด็กเล่น มีเนื้อที่รวมประมาณ 135.51 ไร่ อยู่ในเขตเทศบาล 31.76 ไร่ นอกเขต 103.75 ไร่ ดังนี้

1. สวนหย่อม มี 4 แห่ง คือ

สวนหย่อมหน้าไปรษณีย์ พื้นที่ 7.0 ไร่

สวนหย่อมโค้งด้วย พื้นที่ 1.25 ไร่

สวนหย่อมวงเวียนรถไฟ พื้นที่ 0.02 ไร่

สวนหย่อมทอณาภิภา พื้นที่ 0.29 ไร่

2. สวนสาธารณะ มี 5 แห่ง คือ

สวนสาธารณะริมถนนวังจันทร์เหนือ พื้นที่ 4.35 ไร่

สวนสาธารณะริมถนนวังจันทร์ใต้ พื้นที่ 5.35 ไร่

สวนสาธารณะริมถนนวังจันทร์-จุด พื้นที่ 5.0 ไร่

สวนสาธารณะริมถนนโรงเรียนชาย พื้นที่ 2.5 ไร่

สวนสาธารณะบริเวณสำนักงานเทศบาล พื้นที่ 0.5 ไร่

3. สนามเด็กเล่น มี 3 แห่ง

สนามเด็กเล่นหน้าอำเภอ พื้นที่ 3.0 ไร่

สนามเด็กเล่นป่าช้าจีน พื้นที่ 0.5 ไร่

สนามเด็กเล่นหลังโรงพัก พื้นที่ 0.5 ไร่

4. สนามกีฬา มี 3 แห่ง

สนามแม่ตมินตัน ถนนโสฤาโท	พื้นที่ 1.0 ไร่
สนามเทนนิส ถนนเอกาทศรถ	พื้นที่ 0.5 ไร่
สนามกีฬาจังหวัด ตำบลหัวรอ	พื้นที่ 103.75 ไร่

จะพบว่าภายในบริเวณย่านใจกลางของชุมชนหรือบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นนั้น ขาดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในลักษณะที่เป็นแบบ Active เพื่อออกกำลังกาย สำหรับสถานที่กีฬาจังหวัดที่ตำบลหัวรอนั้น ก็อยู่ห่างไกลจากชุมชน ประชาชนไม่ค่อยนิยมออกไปเล่นมากนัก และเมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของพื้นที่ต่อประชากรซึ่งมีค่าเท่ากับเพียง 1.5 ไร่ ต่อ 1,000 คน ยังนับว่าน้อยกว่ามาตรฐานขั้นต่ำสุดที่สำนักผังเมืองกำหนดไว้ 1.8 ไร่ ต่อ 1,000 คน

ช. ตลาดสด

ในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลกมีตลาดสด 7 แห่ง ดำเนินการโดยเทศบาล 6 แห่ง เอกชน 1 แห่ง มีเนื้อที่บริเวณรวมประมาณ

1. ตลาดเทศบาล 1 ถนนพุทธบูชา พื้นที่ 1 ไร่ 3 งาน 49 ตารางวา มีผู้ขายในอาคาร 121 ราย นอกอาคาร 55 ราย เริ่มเวลา 05.00 น. ถึง 18.00 น. ดำเนินการโดยเทศบาล
2. ตลาดเทศบาล 2 ถนนจำการบุญ พื้นที่ 2 ไร่ 1 งาน 98 ตารางวา มีผู้ขายในอาคาร 62 ราย นอกอาคาร 13 ราย เริ่มเวลา 05.00 น. ถึง 18.00 น. ดำเนินการโดยเทศบาล
3. ตลาดเทศบาล 3 หน้าสถานีรถไฟถนนเอกาทศรถ พื้นที่ 2 ไร่ มีผู้ขายในอาคาร 116 ราย นอกอาคาร 244 ราย เริ่มเวลา 01.00 น. ถึง 19.00 น. ดำเนินการโดยเทศบาล
4. ตลาดเทศบาล 4 (ตลาดโคกมะตูม) ถนนสุรอดเคชะ มีพื้นที่ 2 ไร่ 3 งาน มีผู้ขายในอาคาร 97 ราย นอกอาคาร 132 ราย เริ่มเวลา 05.00 น. ถึง 18.00 น. ดำเนินการโดยเทศบาล

5. ตลาดเทศบาล 5 (ตลาดบ้านคลอง) ถนนสิงห์วัฒน์ พื้นที่ 3 ไร่ 3 งาน มีผู้ขายในอาคาร 13 ราย นอกอาคาร 40 ราย เริ่มเวลา 05.00 น. ถึงเวลา 9.00 น. ในช่วงเช้า และในช่วงบ่ายเริ่มเวลา 15.00 น. ถึง 18.00 น. ดำเนินการโดยเทศบาล

6. ตลาดผลไม้ ถนนนเรศวร พื้นที่ที่มีผู้ขายในอาคาร 111 ราย นอกอาคาร 50 ราย มีพื้นที่ 3 ไร่ 3 งาน 60 ตารางวา เริ่มเวลา 01.00 น. ถึง 11.00 น. ดำเนินการโดยเทศบาล

7. ตลาดราม่า ถนนบรมไตรโลกนารถ พื้นที่ 2 ไร่ 3 งาน 48 ตารางวา มีผู้ขายในอาคาร 30 ราย เริ่มเวลา 06.00 น. ถึง 09.00 น. ดำเนินการโดยเทศบาล

สภาพของตลาดสดในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลกปัจจุบันยังคงมีความแออัดมากบริเวณย่านใจกลางเมือง โดยเฉพาะตลาดเทศบาล 3 จะมีการปิดถนนธรรมหาราชาเพื่อทำเป็นตลาดสดในช่วงเวลา 01.00 น. - 08.00 น. แม้ทางเทศบาลจะกระจายตลาดไปตั้งในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ แล้วยังตาม แต่มีผู้ประกอบการและประชาชนใช้บริการเพียงจำนวนน้อย ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ชุมชนยังคงอยู่ในรัศมี (4 ก.ม.) การให้บริการของย่านธุรกิจใจกลางเมืองและการคมนาคมสามารถเข้าถึงได้สะดวกและรวดเร็ว ดังนั้นในอนาคตจำเป็นต้องมีการปรับปรุงการใช้ที่ดินของตลาดเทศบาล 3 ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข. การดับเพลิง

สถานีดับเพลิงขึ้นอยู่กับฝ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เทศบาล เมืองพิษณุโลก ตั้งเป็นเอกเทศ ใกล้เคียงท่ามระปรายค์ ถนนบรมไตรโลกนารถ มีเนื้อที่ 1 ไร่ 3 งาน มีรถดับเพลิง 6 คัน ที่จอดรถรวม 9 คัน รถบรรทุกน้ำ 2 คัน รถบรรทุกพร้อมเครื่องทาบทาม และน้ำยาเคมี 1 คัน รถอำนวยการดับเพลิง 1 คัน เจ้าหน้าที่ 25 นาย

แหล่งน้ำในการดับเพลิงใช้น้ำจากแม่น้ำน่าน และมีหัวดับเพลิงประมาณ 250 แห่ง กระจายอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก โดยเฉลี่ยแล้วรถดับเพลิง 1 คัน รับมิดชอบพื้นที่ชุมชนเมืองพิษณุโลกประมาณ 3 ก.ม.²

การศึกษาท้องถิ่นแนวททาง
การศึกษิตั้งชุมชนเมืองศึกษาโลก

แนวที่: 4.15
แผนที่: ที่ตั้งสาธารณูปโภค
และสาธารณูปการ

สาธารณูปโภค

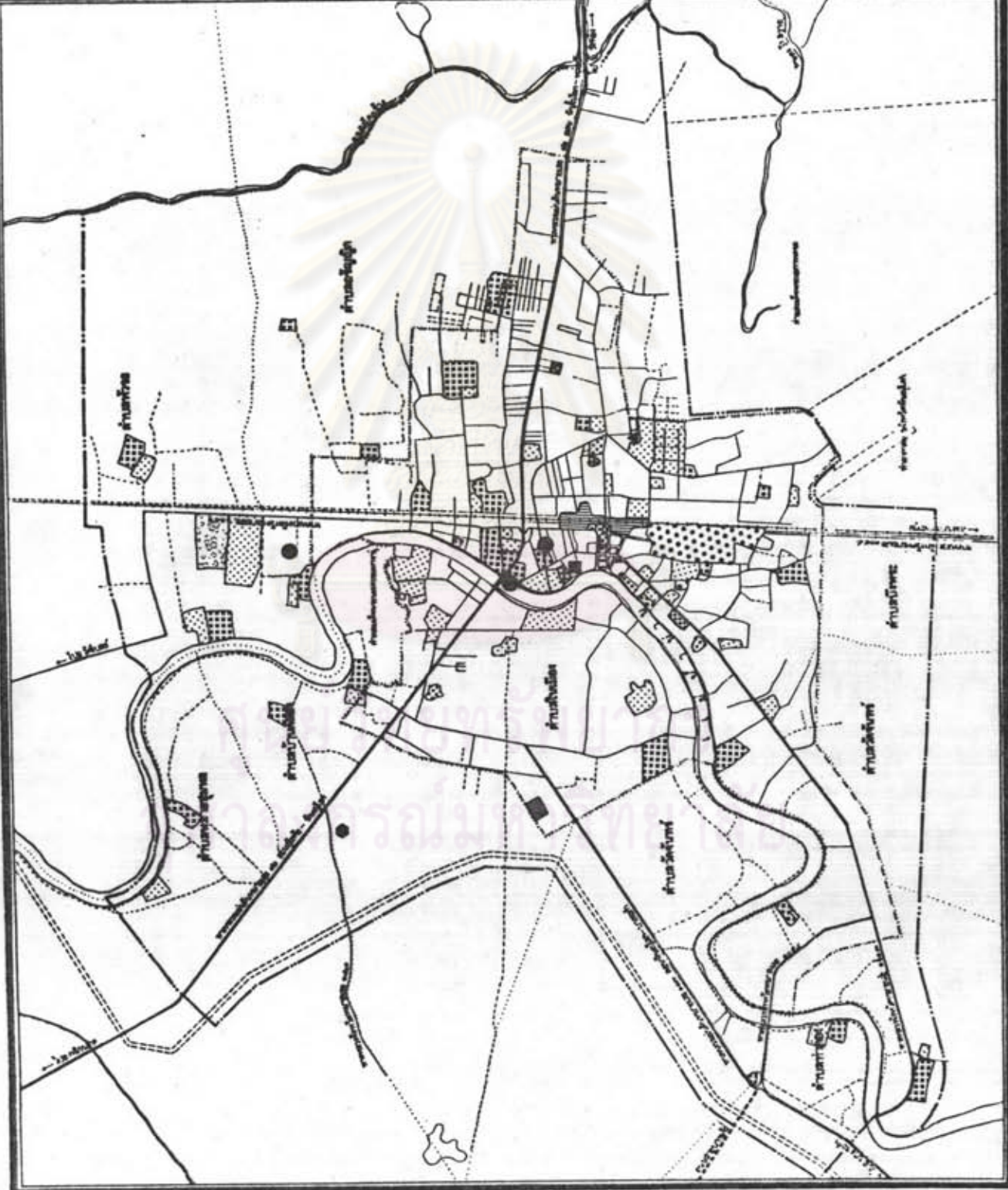
- ที่ทำการประปา
- ที่ทำการไฟฟ้า
- ▲ ศูนย์โทรศัพท์
- ▲ ศูนย์โทรคมนาคม

สาธารณูปการ

- ☐ สถานศึกษา
- ☐ สถานบริการสาธารณสุข
- ☐ สถานีตำรวจ
- ☐ สถานีดับเพลิง
- ☐ ศาลาและโบราณสถาน
- ☐ สถานพักผ่อนหย่อนใจ
- ☐ โรงเรียน
- ☐ ที่ทำการประมงโทรเลข
- ☐ ตลาด
- ☐ สถานีรถไฟ
- ☐ สถานีขนส่ง

ที่มา: การสำรวจช่วงวันที่
24-25 มีนาคม 2527

- เขตเทศบาล
- เขตชุมชน
- เขตบ้าน
- ทางหลวงชนบท
- ถนนหลัก
- ทางรถไฟ
- รางน้ำ
- คลองชลประทาน



ณ. โรงฆ่าสัตว์

ตั้งอยู่บริเวณถนนขุนพิเรนทรเทพ มีพื้นที่ 7 ไร่ ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองพิษณุโลก เริ่มฆ่าสัตว์เวลา 24.00 น. - 05.00 น. ฆ่าสุกรวันละ 110 ตัว ไก่วันละ 4 ตัว กระบือวันละ 4 ตัว ใช้น้ำวันละประมาณ 350 ม.³ น้ำที่ล้างสัตว์ทิ้งลงท่อระบายน้ำของเทศบาล

เนื่องจากโรงงานฆ่าสัตว์อยู่ในที่ชุมชนและก่อสร้างมานาน อาคารคับแคบไม่เพียงพอต่อการฆ่าสัตว์ ทางสำนักงานเทศบาลมีโครงการก่อสร้างโรงฆ่าสัตว์ใหม่ให้ทันสมัย ถูกสุขลักษณะ และความเหมาะสม โดยย้ายโรงฆ่าสัตว์ออกไปอยู่นอกชุมชนในบริเวณที่ดินของเทศบาล ถนนพิษณุโลก-บางระกำ ตำบลบ้านคลอง ห่างจากชุมชนประมาณ 3 ก.ม. มีพื้นที่ 11 ไร่

ญ. การไปรษณีย์โทรเลข

ชุมชน เมืองพิษณุโลกมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข 3 แห่ง คือ

1. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขพิษณุโลก ตั้งอยู่บนถนนพุทธบูชา ในเขตเทศบาล เมือง มีพื้นที่ 4 ไร่ 2 งาน 59 ตารางวา
2. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอรัญญิก ถนนสุรงค์เดชะ ใกล้กับตลาดเทศบาล 4 (โคกมะตูม) มีพื้นที่ 79 ตารางวา
3. ที่ทำการไปรษณีย์โรงพยาบาลพุทธชินราช ตั้งอยู่ในตึกอำนวยการของโรงพยาบาลพุทธชินราช

ฉ. สถานบริการ

สถานบริการในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลก จะพิจารณาในบริการทางด้านธนาคาร โรงแรม และโรงพยาบาล (ดูแผนที่ 4.16 ประกอบ) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ธนาคาร จากข้อมูลการตลาดของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดพิษณุโลก (2526: 48) ในชุมชนเมืองพิษณุโลกมีธนาคารสาขาจำนวน 12 แห่ง จากจำนวน 23 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.17 ของจำนวนธนาคารทั้งหมดในจังหวัดพิษณุโลก ธนาคารส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณย่านพาณิชย์กรรม บริเวณถนนบรมไตรโลกนารถ ถนนนเรศวร และถนนเอกาทศรถ

2. โรงแรม ในเขตชุมชนเมืองพิษณุโลกมีโรงแรมรวม 23 แห่ง เป็นโรงแรมชั้นหนึ่ง 4 แห่ง ซึ่งมีห้องพักมากกว่าร้อยละร้อยขึ้นไป โรงแรมชั้นสอง 19 แห่ง จำนวนห้องพักรวมประมาณ 1,081 ห้อง โดยปกติมีผู้เข้าพักประมาณ 59% ของจำนวนห้องพักที่มีอยู่ น้ำที่ใช้เป็นน้ำประปา และการระบายน้ำทิ้งจะทิ้งไปตามท่อน้ำทิ้ง ที่ตั้งส่วนใหญ่อยู่ในย่านพาณิชยกรรมและบริเวณชุมชนหนาแน่น จึงก่อให้เกิดปัญหาการจราจรและยากแก่การขยายพื้นที่ในอนาคต

3. โรงภาพยนตร์ มี 6 แห่ง ดำเนินการโดยเอกชนทั้งหมด ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล บริเวณย่านพาณิชยกรรม เนื้อที่อาคาร 4,762 ม.² มีพื้นที่รวม 48 ไร่ 2 งาน 73 ตารางวา

3. เคหะการ

ก. ลักษณะการพักอาศัย

ลักษณะการพักอาศัยในชุมชนเมืองพิษณุโลก (กองวิจัย สำนักผังเมือง 2525: 203-206) เป็นอาคารพักอาศัยบ้านเดี่ยวมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 83.66 ของอาคารพักอาศัย รองลงมาเป็นห้องแถว (11.24%) ตึกแถว (3.25%) และอื่น ๆ (1.85%) ความลำค้ำยสำหรับวัสดุที่นำมาใช้ในการก่อสร้าง พบว่าใช้ไม้มากที่สุดคือประมาณร้อยละ 75.79 รองลงมาเป็นครึ่งตึกครึ่งไม้ (18.68%) ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของอาคารชั้นเดียว (65.99%) ช่วงระยะเวลาของอาคารอายุระหว่าง 10-19 ปีมีมากที่สุด (32.16%)

ข. ชุมชนแออัด

ชุมชนแออัด หมายถึง พื้นที่ย่านพักอาศัยที่มีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐานทางด้านกายภาพและสังคม ซึ่งต้องการความช่วยเหลือจากรัฐหรือท้องถิ่นในการพัฒนาปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ผู้วิจัยได้ออกทำการสำรวจพื้นที่ชุมชนแออัด โดยเริ่มจากการศึกษาพื้นที่จากภาพถ่ายทางอากาศ แล้วออกทำการตรวจสอบกับพื้นที่จริง (สำรวจ 24-25 ธันวาคม 2527) พบว่า ในชุมชน เมืองพิษณุโลกมีแหล่งชุมชนแออัด 12 แห่ง (ดูแผนที่ 4.16) ดังนี้

1. ริมน้ำวัดท่ามะปราง มีประมาณ 20 หลังคาเรือน ครึ่งเรือนละประมาณ 7-9 คน อยู่ในพื้นที่ประมาณ 2 ไร่
2. ริมน้ำทางไปศูนย์การค้าพิษณุโลกราม่า มีประมาณ 50 หลังคาเรือน ๗ ละ 4-10 คน อยู่ในพื้นที่ 4 ไร่
3. หลังศูนย์การค้าพิษณุโลกราม่า มีประมาณ 36 หลังคาเรือน ๗ ละ 6-13 คน อยู่ในพื้นที่ 36 อยู่ในพื้นที่ 2 ไร่ 1 งาน
4. ข้างโรงแรมบ้านเจ้า มี 22 หลังคาเรือน ๗ ละ ประมาณ 5-9 คน อยู่ในพื้นที่ 2 ไร่
5. หลังโรงฆ่าสัตว์ มี 18 หลังคาเรือน ๗ ละ ประมาณ 4-12 คน อยู่ในพื้นที่ 1 ไร่ 54 ตารางวา
6. ถนนขุนทิเรนทรเทพ 31 หลังคาเรือน ๗ ละ ประมาณ 6-8 คน อยู่ในพื้นที่ 2 ไร่ 2 งาน
7. ข้างสุสานจีน มีประมาณ 14 หลังคาเรือน ๗ ละ ประมาณ 9-12 คน อยู่ในพื้นที่ 1 ไร่
8. ถนนพระองค์ดำ บริเวณใกล้ ๆ กับวัดใหม่อภัยอาราม มี 26 หลังคาเรือน ๗ ละ 5-8 คน อยู่ในพื้นที่ 2 ไร่ 1 งาน
9. ซอยสีฟ้า มี 35 หลังคาเรือน ๗ ละ 6-8 คน อยู่ในพื้นที่ 3 ไร่ 56 ตารางวา
10. บริเวณสะพานสูง บริเวณถนนมิตรภาพ ข้างมัสยิดอิสลาม มีประมาณ 16 หลังคาเรือน ๗ ละ 6-12 คน อยู่ในพื้นที่ประมาณ 1 ไร่

11. ระหว่างโคกมะตูมถึงถนนอุ້ทอง มีประมาณ 50 หลังคาเรือน ๗ ละ 2-10 คน
อยู่ในพื้นที่ประมาณ 5 ไร่

12. หลังที่ทำการศาลจังหวัด 21 หลังคาเรือน ๗ ละ 4-9 คน อยู่ในพื้นที่ประมาณ
2 ไร่ มีอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป

จากจำนวนชุมชนแออัดทั้ง 12 แห่งนี้ มีจำนวนประมาณ 339 หลังคาเรือน และ
มีจำนวนประชากรประมาณ 2,800 คน หรือ ร้อยละ 4 ของประชากรในชุมชน อาชีพส่วนใหญ่
คือ ค้าขาย ตีบสามล้อ และรับจ้างทั่วไป สภาพที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ประกอบด้วยไม้ เศษวัสดุ
หลังคามุงสังกะสี และบริเวณพื้นที่มักจะมีน้ำท่วมขัง

การบริหารและโครงการพัฒนา

1. การบริหาร

ชุมชน เมืองพิษณุโลกได้ประกาศเป็นสุขาภิบาลเมืองพิษณุโลก เมื่อปีเถาะ พ.ศ.2458
ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกายกเขตสุขาภิบาลเป็นเทศบาลเมืองพิษณุโลก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม
พ.ศ.2478 ซึ่งตรงกับวันอังคารขึ้น 15 ค่ำ คามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารราชการ
สยาม พ.ศ.2476 มีพื้นที่ 5.85 ก.ม.² โดยมีหลวงสุทิวฉินฤเบศร์ เป็นนายกเทศมนตรีคนแรก
และได้มีประกาศเปลี่ยนแปลงขยายเขตเพิ่มขึ้นเป็น 18.26 ก.ม.² คามประกาศพระราชกฤษฎีกา
เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2512 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 86 ตอนที่ 17 ลงวันที่
30 ธันวาคม พ.ศ. 2512 (สุธิกะ รอดสวัสดิ์ และคณะ 2526: 13)

ก. ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

เทศบาลเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง เป็นการกระจายอำนาจของรัฐบาล
ส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่น มีลักษณะ เป็นองค์การนิติบุคคล ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ราษฎรในท้องถิ่น
เลือกตั้งมาบริหารงานในท้องถิ่น มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ได้พอสมควร

คามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินไทย แบ่งราชการบริหารออกเป็น
การบริหารส่วนกลาง การบริหารส่วนภูมิภาค และการบริหารส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีความจำเป็น

ต้องร่วมมือกันในการบริหารของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการปกครองมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น สิ่งที่สำคัญคือ การควบคุมส่วนท้องถิ่นโดยส่วนกลาง (ดูแผนภูมิ 4.10) ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดในท้องถิ่น ให้บริการที่จำเป็นตามมาตรฐานที่กำหนด และส่งเสริมให้บริการมีมาตรฐานสูงขึ้น ส่วนกลางจึงมีอำนาจตามพระราชบัญญัติเทศบาล ปี พ.ศ. 2496 (วิทยา นภาสิริกุลกิจ 2519: 150) โดยสามารถ

1. แนะนำตักเตือน และตรวจสอบกิจการได้
2. สั่งเพิกถอนหรือสั่งให้ระงับการปฏิบัติของคณะเทศมนตรีหรือเทศบาล
3. สั่งให้คณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีออกจากตำแหน่ง
4. ยุบสภาเทศบาลได้
5. ให้เทศบาลอยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงมหาดไทยโดยตรง

ข. โครงสร้างการบริหารงานเทศบาล

เทศบาลประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน (ดูแผนภูมิ 4.11 ประกอบ) คือ สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี คณะเทศมนตรีทำหน้าที่บริหาร มีสภาเทศบาล เป็นผู้ควบคุมการบริหารในฐานะตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นและตราเทศบัญญัติ

สภาเทศบาล เมือง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 18 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี ได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในเขตเทศบาล

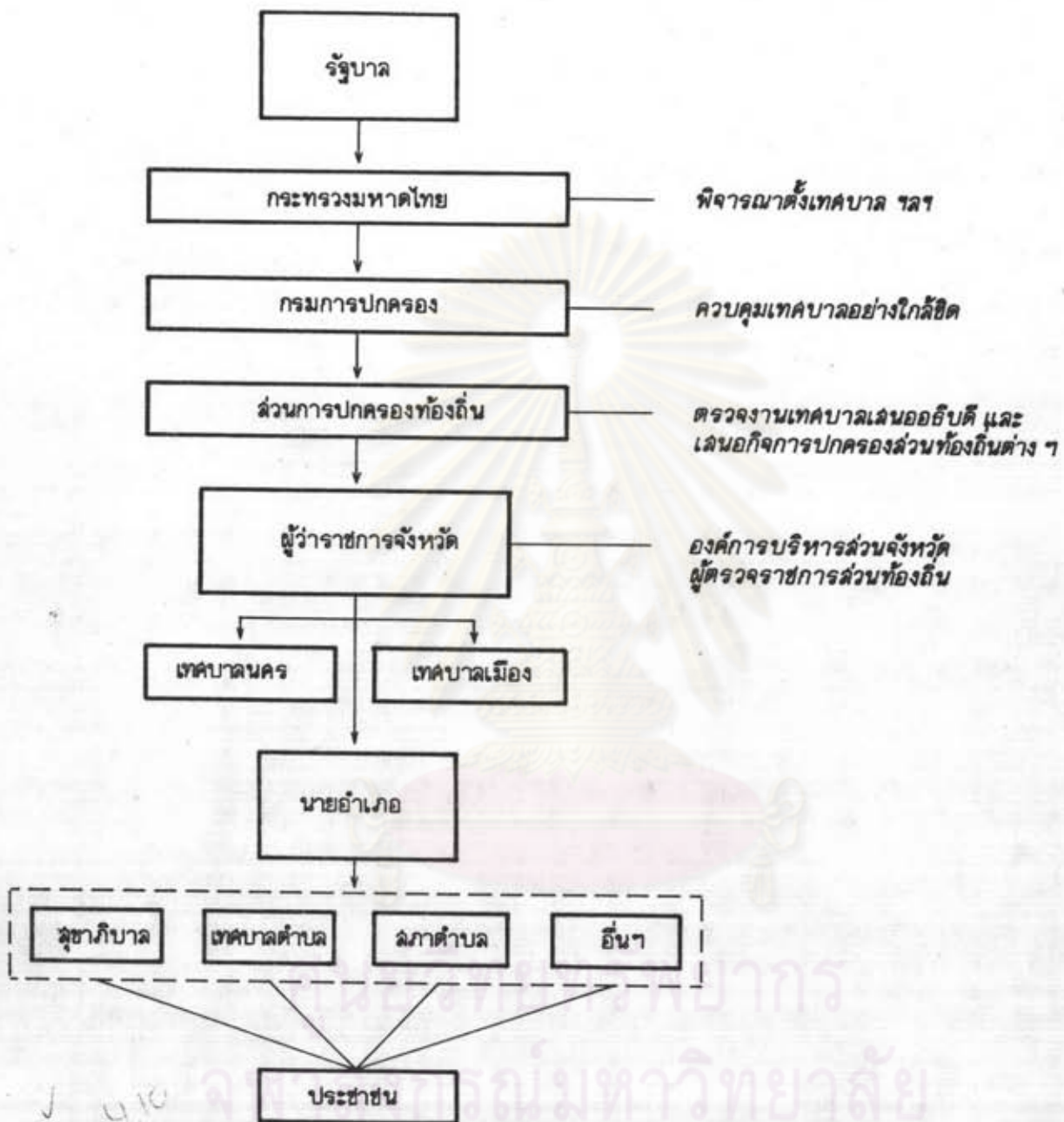
คณะเทศมนตรี ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี และเทศมนตรีอีก 2 คน รวม 3 คน โดยได้รับแต่งตั้งมาจากสมาชิกสภาเทศบาล

2. โครงการพัฒนา

ก. โครงการของหน่วยราชการส่วนกลาง

1. โครงการถนนเลี่ยงเมือง (By-Pass)

กำหนดให้มีถนนเลี่ยงเมือง (By-Pass) ด้านใต้ของเมืองเป็นถนนขนาด 4 ช่องการจราจร เขตทาง 30 เมตร มีเกาะกลางลาดต่ำ (depressed median) ซึ่งใช้



แผนภูมิ 4.13 ความสัมพันธ์และการควบคุมของส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

ที่มา: วิทยา นภาศิริกุลกิจ 2519 : 151

เป็นทางระบายน้ำไปในตัว แต่ในระยะแรกจะสร้างเป็น 2 ช่องจราจรก่อน เมื่อปริมาณการจราจรสูงขึ้นจึงปรับปรุงให้เป็น 4 ช่องจราจร เส้นทางนี้จะมีหน้าที่รับการจราจร ผ่านเมืองในแนวตะวันออกถึงตะวันตก โดยเชื่อมต่อกับเมืองด้านตะวันตก เช่น จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียง ทำให้รถยนต์ที่ไม่ต้องการเข้าแวงจังหวัดพิษณุโลก ผ่านไปได้โดยสะดวก

ผลกระทบต่อชุมชน

1. ทำให้ประหยัดทางด้าน เศรษฐกิจและสะดวกในการติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ
2. เพื่อให้แยกการจราจรผ่านเมืองออกจากการจราจรในเมือง
3. เพื่อแยกถนนสายต่าง ๆ ออกจากกัน และป้องกันมิให้การจราจรภายในเมือง เกิดความสับสน
4. ถนน เลี่ยงเมือง (By-pass) อาจจะ เป็นแนวทางการขยายตัวของเมืองในอนาคต

2. โครงการขยายวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก

ปัจจุบันวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก บริเวณถนนพระองค์ดำ เนื้อที่ 21 ไร่ เปิดสอนชั้น ปวช.-ปวส. มี 5 คณะ รวมนักเรียนทั้งสิ้น 1,674 คน (ปี 2525) ทางวิทยาลัยเทคนิคต้องการที่จะขยายเนื้อที่ของโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อจะได้นำมาสร้างอาคารเรียนและรับนักศึกษาเพิ่มขึ้น ทางวิทยาลัยจึงติดต่อขอเนื้อที่ 5 ไร่ 3 งาน ของเขตการทางพิษณุโลก บริเวณที่ติดต่อกับวิทยาลัยเทคนิคพิษณุโลก บริเวณนี้มีปัจจุบันทางเขตการทางพิษณุโลกใช้เป็นที่บริเวณสร้างบ้านพักอาศัยของคนในเขตการทางพิษณุโลก แต่ยังไม่ได้รับอนุมัติจากทางเขตการทางพิษณุโลก

ผลกระทบต่อชุมชน

การขยายที่การศึกษาเนื่องจากปัจจุบันวิทยาลัยเทคนิคคับแคบมาก และไม่สามารถจะขยายออกไปได้ เมื่อทางวิทยาลัยเทคนิคให้เนื้อที่เพิ่มเติม จะได้ขยายอาคารเรียนและรับนักศึกษาเพิ่มขึ้น

3. โครงการก่อสร้างเพิ่มเติมโรงพยาบาลพุทธชินราช

- ก่อสร้างตึกอุบัติเหตุ (ตึกอำนวยการ) 4 ชั้น
- ก่อสร้างตึกคนไข้ 5 ชั้น จำนวน 240 เตียง ตามโครงการจะก่อสร้างเพิ่มเตียงคนไข้จาก 722 เตียง เป็น 1,000 เตียง
- ร่วมมือกับโรงพยาบาลเชียงใหม่ในการจะเปิดคณะแพทยศาสตร์ และร่วมมือกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยดำเนินการจะเปิดโรงพยาบาลพิษณุโลก ให้เป็นสถาบันที่ผลิตแพทย์ สำหรับโครงการนี้เริ่มรับนักศึกษาเข้ามาแล้ว 12 คน แต่ถ้าทางโรงพยาบาลพิษณุโลกยังไม่พร้อม ก็ฝากเรียนกับ เชียงใหม่ก่อน

ผลกระทบต่อชุมชน

ช่วยเสริมสร้างให้เมืองพิษณุโลก มีโรงพยาบาลที่ก้าวหน้ามากขึ้น เพราะมีนักศึกษา มาเรียน เป็นการเพิ่มทุนแพทย์ให้มากขึ้น และจะทำให้มีอาจารย์แพทย์มาอยู่ที่โรงพยาบาลพิษณุโลกมากขึ้น เพื่อบริการสำหรับชาวพิษณุโลกและจังหวัดใกล้เคียง

4. โครงการเคหะสงเคราะห์

ประกอบด้วย 2 โครงการ คือ โครงการอาคารเคหะ ถนนเทพารักษ์ และโครงการเคหะชุมชนใหม่

- โครงการอาคารเคหะถนนเทพารักษ์

จังหวัดได้ตกลงในหลักการกับการเคหะแห่งชาติว่า ที่ดินราชพัสดุแปลงหมายเลข 5022 โฉนดที่ 1330 ถนนเทพารักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อจัดทำที่อยู่อาศัยประเภทแฟลต เนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน 99 ตารางวา บริเวณนี้ มีอาคารสงเคราะห์เดิมที่เก่าชุมชน 23 หลัง ผู้เช่าเดิมมีสิทธิจะเข้าอยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์ปลูกใหม่ได้โดยไม่ต้องจับฉลาก

- โครงการ เคหะชุมชนใหม่

ปัจจุบันการ เคหะแห่งชาติได้ประกาศซื้อที่ดิน โดยกำหนดไว้ว่าที่ดินจะต้องมีเนื้อที่ 50 ไร่ขึ้นไป อยู่ในเขตเทศบาล เมืองพิษณุโลกหรืออยู่นอกเขตเทศบาลไม่เกิน 4 กิโลเมตรจากแนวเขตเทศบาล โดยที่ดินเสนอขายนั้น ผู้เสนอขายจะต้องจัดให้มีทางเข้า-ออก โดยมีเขตทางกว้างไม่น้อยกว่า 12 เมตร ก่อนโอนขายให้การเคหะแห่งชาติ

ลักษณะโครงการ เป็นแบบบ้านสร้างบางส่วน(Site and Services) โดยการตกลงทำสัญญาเช่าซื้อในระยะยาว ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เนื้อที่ 50 ไร่ขึ้นไป ประกอบด้วยที่อยู่อาศัย 300-500 หน่วย พร้อมกับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็นสำหรับชุมชนอย่างครบถ้วน ได้แก่ ตลาดสด ดึงแถวร้านค้า โรงเรียนอนุบาล ไปรษณีย์สาขา บัณฑิตยสถาน สนามเด็กเล่น ฯลฯ

ผลกระทบต่อชุมชน

1. เป็นการเพิ่มปริมาณที่อยู่อาศัยที่ได้รับมาตรฐานของการอยู่อาศัยที่ดีขึ้น สามารถช่วยให้ประชากรประมาณ 2,000 คน มีที่อยู่อาศัย
2. ทำให้คนมีงานทำทั้งทางตรงทางอ้อม ทางตรงได้แก่ งานก่อสร้างและงานในกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการนี้ ทางอ้อมได้แก่ช่วยให้เงินหมุนเวียนเศรษฐกิจดีขึ้น
3. ทำให้ชุมชนขยายตัวออกไปทางด้านที่ตั้งของโครงการ
4. โครงการที่อยู่อาศัยดังกล่าว ใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ทำให้การวางแผนทางด้านผังเมือง เป็นไปตามที่กำหนดไว้ เช่น ทิศทางและการขยายตัวของเมือง เส้นทางการคมนาคม การกำหนดการใช้ที่ดิน ความหนาแน่นของประชากร ฯลฯ

14. โครงการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม

เนื่องจาก เมืองพิษณุโลกยังไม่มีรูปแบบและขอบเขตควบคุมความเจริญเติบโตของโรงงานอุตสาหกรรม จึงปรากฏว่ามีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่กระจัดกระจายทั่วไปภายในชุมชน และที่ตั้งแหล่งอุตสาหกรรมที่หนาแน่นในเขตจังหวัดจะกระจายอยู่ทั่วไปในเขตเทศบาล เมืองเป็น



ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะฝั่งซ้ายของแม่น้ำน่าน บริเวณฝั่งตะวันออก เป็นบริเวณที่มีความเจริญเติบโต มีโอกาสที่จะขยายไปได้อีกมาก แหล่งอุตสาหกรรมตาม เขตชุมชนหนาแน่นใน เขตอำเภอ เมือง พิษณุโลก ในปัจจุบันที่สมควรพิจารณาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเหมาะสมในด้านผังเมือง ในอนาคต สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก จึงมีโครงการสนับสนุนให้พื้นที่ใน เขตตำบล ในเมือง เป็นย่านอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่มีของเสีย เช่น โรงงานทอผ้า โรงงานหล่อโลหะ โรงงานเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงเลื่อยไม้ ฯลฯ เป็นต้น และพื้นที่ในเขตอำเภอรองชุกนั้น สนับสนุนให้เป็นย่านอุตสาหกรรมขนาดย่อม เช่น โรงงานทำขนม โรงงานซ่อมรถยนต์ โรงงานซ่อมเครื่องยนต์ กลึง เชื่อมโลหะ ฯลฯ

ผลกระทบคือชุมชน

1. ช่วยรักษาสุขภาพอนามัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ
2. จัดระเบียบการใช้ที่ดินในการกระจายตัวของที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

ข. โครงการของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น (เทศบาล)

1. โครงการขยาย เขต เทศบาล เมืองพิษณุโลก

เทศบาลเมืองพิษณุโลกจัดตั้งเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2478 มีเนื้อที่ 5.85 ก.ม.² ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลง ขยายเขตเทศบาลตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลง เขตเทศบาล เมืองพิษณุโลก เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2512 มีเนื้อที่เป็น 18.26 ก.ม.²

เขตเทศบาลที่จะขยายใหม่ มีเนื้อที่เป็น 45.52 ก.ม.² โดยขยายเขตไปจากเดิม ทั้ง 4 ด้าน ครอบคลุมที่บางส่วนของตำบลต่าง ๆ ดังนี้คือ ตำบลพรายชุมพล ตำบลหัวรอ ตำบลรองชุก ตำบลมิ่งพระ ตำบลวัดจันทร์ ตำบลท่าทอง และตำบลบ้านคลอง

- ทิศเหนือ มีเนื้อที่ครอบคลุมพื้นที่สนามกีฬา
- ทิศตะวันตก ครอบคลุมพื้นที่สนามบินเก่า
- ทิศใต้ มีเนื้อที่คลุมลงมา เพื่อให้รับโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำใหม่

และเชื่อมกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1065 คอนพิษณุโลก-บางระกำ

- ด้านทิศตะวันออก ออกไปทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 คอนสุโขทัย-

พิษณุโลก

2. โครงการป้องกันน้ำท่วม เขตเทศบาล

ปัจจุบันพื้นที่ เขตเทศบาล เมืองพิษณุโลกประสบปัญหาการระบายน้ำ เมื่อเกิดฝนตกหนัก การระบายน้ำยังระบายไม่ทัน บางครั้งเกิดความเดือดร้อนกับประชาชน บริเวณที่มีน้ำท่วมมาก อยู่ด้านตะวันออกของแนวทางรถไฟ ได้แก่ บริเวณหน้าโรงแรมราชพฤษณ์ หลังบริเวณทัศนสถาน เปิด ภาลา เทศบาลจึงมีโครงการจะทำท่อระบายน้ำ เป็นท่อ เมาใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 1 เมตร แนวทางน้ำไหลระบายลงสู่แม่น้ำแม่เป็น 4 โครงการ

- ทำท่อตามถนนสังฆบุชา ยาว 1,495 เมตร มูลค่า 3,785,000 บาท
- ถนนพญาเสือ ยาว 1,230 เมตร มูลค่า 2,370,000 บาท
- ถนนพระองค์คำ ยาว 1,887 เมตร มูลค่า 5,891,750 บาท
- ถนนพระร่วง ยาว 1,430 เมตร มูลค่า 4,290,000 บาท

3. โครงการก่อสร้าง เขื่อนริมแม่น้ำ่านฝั่งตะวันออก

พื้นที่บริเวณริมตลิ่งแม่น้ำ่านฝั่งตะวันออกที่เป็นบริเวณทุ่งน้ำ กระแสน้ำจะไหลพุ่งกัดเซาะตลิ่งพังทุก ๆ ปี ซึ่งเป็นอันตรายต่อทรัพย์สินของประชาชนและของทางราชการ สำนักงาน เทศบาลได้ป้องกันโดยวิธีก่อสร้าง เขื่อนคอนกรีต เสริม เหล็กไปแล้วบางจุด เป็นระยะทาง 258 เมตร และมีโครงการจะทำต่อจาก เดิมไปทางเหนือและใต้ เพิ่ม เดิมให้ เดิมความยาว

- การก่อสร้าง เขื่อนริมแม่น้ำ่านฝั่งตะวันออกต่อจาก เดิมไปทางทิศเหนือ ยาว 162.00 เมตร ทางทิศใต้ยาว 92.00 เมตร รวมความยาว 254.00 เมตร ก่อสร้าง ตามแบบแปลนของกรมโยธาธิการ

- การก่อสร้าง เขื่อนริมแม่น้ำ่านฝั่งตะวันออกจาก เขิงสะพานนเรศวร ไปทางเหนือ (บริเวณหน้าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ) ระยะทางประมาณ 400.00 เมตร

4. โครงการขยายกำลังผลิตการประปาเทศบาล

ปัจจุบันการประปาชุมชนพิษณุโลกดำเนินการโดย เทศบาล เมืองพิษณุโลก มีการจ่ายน้ำ จากที่ทำการประปา 2 แห่ง ทั้งสองแห่งอาศัยน้ำดิบจากแม่น้ำ่าน แห่งแรกอยู่บริเวณ

วัดใหม่กษัยาราม เนื้อที่ 2 ไร่ มีกำลังการผลิต 320 ลบ.ม./ชม. แห่งที่สองตั้งอยู่หลังวัด-
โพธิญาณ ซึ่งอยู่ทางด้านเหนือของเมือง มีความเหมาะสมและใกล้ชุมชน มีเนื้อที่ 80 ไร่
มีกำลังการผลิต 250 ลบ.ม./ชม. รวมกำลังผลิตทั้งสองแห่ง 570 ลบ.ม./ชม. สามารถ
ผลิตน้ำประปาได้ 13,680 ลบ.ม./วัน จำนวนผู้ใช้ 11,314 ราย (ปี 2526)

เนื่องจากชุมชนเมืองพิษณุโลกมีการขยายตัวสูง ทำให้การประปาให้บริการแก่ประชาชน
ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง สำนักงานเทศบาลมีโครงการขยายการประปาให้เพียงพอโดยมีโครงการ
ขยายกำลังผลิตอีก 500 ลบ.ม./ชม. และสร้างโรงกรองน้ำใหม่ ๗ บริเวณที่ทำการประปาเดิม
หลังวัดโพธิญาณ งบประมาณการก่อสร้างประมาณ 10 ล้านบาท ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการ
ก่อสร้าง (ดูแผนที่)

5. โครงการจัดสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจใน เขตเทศบาลมีเพียง 2-3 แห่ง ในเนื้อที่จำกัด จัดทำในรูป
ของสวนหย่อม ส่วนสนามเด็กเล่นที่มีอยู่บริเวณถนนมหาอนุภาพ (ใกล้ป่าช้าจีน) เนื้อที่ประมาณ
300 ตารางวา ไม่มีผู้นิยมเพราะห่างไกลชุมชน ปัจจุบันเทศบาลเมืองพิษณุโลกมีโครงการ
ปรับปรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่

บริเวณถนนพุทธบูชา ตั้งแต่เชิงสะพานนเรศวร ระยะยาวประมาณ 500 เมตร
ปรับปรุงปลูกต้นไม้ ปรับปรุงทางเท้า และมีโครงการทำเขื่อนเพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบ
สวยงาม และบริเวณถนนคูเมือง ถนนพระร่วง หลังวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม

6. โครงการก่อสร้างโรงฆ่าสัตว์

ปัจจุบันโรงฆ่าสัตว์เทศบาลอยู่บริเวณถนนขุนพิเรนทรวาราทพ มีเนื้อที่ทั้งหมด 7 ไร่เศษ
สถิติเฉลี่ยฆ่าสุกรวันละ 100 ตัว ส่วนโค กระบือ เอกชนเป็นผู้ดำเนินการฆ่าเอง เนื่องจาก
โรงฆ่าสัตว์ก่อสร้างมานานใช้พื้นไม้ทันสมัย อาคารคับแคบไม่เพียงพอต่อการฆ่าสัตว์ สำนักงาน
เทศบาลมีโครงการก่อสร้างโรงฆ่าสัตว์ใหม่ให้ทันสมัย ถูกสุขลักษณะ โดยย้ายโรงฆ่าสัตว์เก่า
ไปอยู่บริเวณทางไปบางระกำ อยู่กึ่งกลางระหว่างเขตเทศบาล เนื้อที่ประมาณ 11 ไร่

งบประมาณในการก่อสร้าง 7.6 ล้านบาท สร้างโรงฆ่าสัตว์ขนาดกว้าง 2.5 เมตร ยาว 47 เมตร ก่อสร้างเครื่องกำจัดน้ำเสีย ถนน ท่อถนน ประปาไฟฟ้า ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการจ้างเหมาก่อสร้าง

7. โครงการขยายผิวถนนริมแม่น้ำ่าน

ขยายผิวถนนริมแม่น้ำ่านทั้งฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นถนนลูกรัง จากเดิมผิวถนนกว้าง 2-3 เมตร เป็น 5 เมตร

- ฝั่งตะวันออก จากวัดท่ามะม่วง ถึง วัดพันปี
- ฝั่งตะวันตก จากวิทยาลัยครูฯ ถึง วัดจันทร์ตะวันตก

8. โครงการจัดหาที่ทิ้งขยะแห่งใหม่

ปัจจุบันที่ทิ้งขยะอยู่นอกเขตเทศบาลเมือง บริเวณบ้านดอน ตำบลวัดจันทร์ เนื้อที่ประมาณ 13 ไร่ ปัจจุบันเต็มแล้ว เพื่อให้มีสถานที่ทิ้งขยะเพียงพอกับปริมาณขยะ โดยเทศบาลได้ประกาศซื้อที่ดิน โดยกำหนดไว้ว่าที่ดินจะต้องมีเนื้อที่ไม่ต่ำกว่า 200 ไร่ และอยู่ห่างจากเขตเมืองไม่เกิน 20 ก.ม. สามารถใช้วิธีทำลายขยะแบบขุดกลบได้

9. โครงการก่อสร้างสำนักงานเทศบาลหลังใหม่

จะทำการก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น กว้าง 10.00 เมตร ยาว 63.00 เมตร งบประมาณ 10 ล้านบาท ก่อสร้างบริเวณโรงฆ่าสัตว์เก่า ซึ่งอยู่ห่างจากสำนักงานเก่าประมาณ 1 กิโลเมตร

10. โครงการสร้างสะพานใหม่ข้ามแม่น้ำ่าน

เทศบาลเมืองพินธุโลกมีสะพานข้ามแม่น้ำ่านอยู่ 2 แห่ง คือ สะพานนเรศวร และ สะพานบางระกำ ทางเทศบาลมีโครงการสร้างสะพานเพิ่มอีกแห่งหนึ่งบริเวณวัดจันทร์ตะวันออก กับวัดจันทร์ตะวันตก

ค. โครงการลงทุนภาคเอกชน

1. โครงการก่อสร้างศูนย์การค้าสุรสีห์

ศูนย์การค้าสุรสีห์ เป็นโครงการรองรับความเจริญเติบโตของเมืองในระยะ 20 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ให้ เป็นเมืองใหม่มีบริการครบ เป็นย่านหนึ่งที่สมบูรณ์ในกิจกรรมลักษณะ เมืองเริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2520 ในเนื้อที่ 43 ไร่ ระหว่างถนนบรมไตรโลกนาถ ถนนศรีธรรมไตรปิฎก ถนนขุนพิเรนทรเทพ และถนนบรมไตรชอย 1 ปัจจุบันก่อสร้างเสร็จไปแล้วร้อยละ 20 และให้เสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2530 ใช้งบก่อสร้างทั้งหมด 50 ล้านบาท

2. โครงการขยายศูนย์การค้าเอี่ยมแสนสุข

ศูนย์การค้าเอี่ยมแสนสุขตั้งอยู่ริมถนนบรมไตรโลกนาถ ทางตอนใต้ของถนนบรมไตรชอย 1 โดยอยู่ติดกับบริเวณศูนย์การค้าสุรสีห์ ศูนย์การค้าเอี่ยมแสนสุขกำลังทำโครงการขออนุญาตสร้างโรงมหรสพชั้นหนึ่งเพิ่มเติม แต่ยังไม่มียรายละเอียด

3. โครงการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ริมถนนพระองค์ดำ

เอกชนกำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ริมถนนพระองค์ดำบริเวณฝั่งตรงกันข้ามโรงแรมราชพฤกษ์ อาคารพาณิชย์สูง 5 ชั้น ประมาณ 100 ห้อง เป็นอาคารเสร็จเกือบสมบูรณ์ มีการทำสัญญาเช่าอยู่บ้างแล้ว คาดว่าจะ เป็นอาคารพาณิชย์ให้กับธุรกิจโรงแรมราชพฤกษ์ได้

4. โครงการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ริมถนนสายพิษณุโลก-หล่มสัก

อยู่ตรงกันข้ามโรงเรียนพาณิชย์การพิษณุโลก โดยตั้งอยู่ในชอยมทานุภาพ ขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้าง มีเนื้อที่ทั้งหมด 3 ไร่ เป็นอาคาร 3 ชั้นครึ่ง มีทั้งหมด 17 ห้อง เพื่อตอบสนองกำลังซื้อจากบริเวณโรงเรียนพาณิชย์การพิษณุโลกและใกล้เคียง

5. โครงการก่อสร้างอาคารพาณิชย์บริเวณถนนเอกาทศรถ

กำลังดำเนินการก่อสร้างอาคารพาณิชย์บริเวณถนนเอกาทศรถ ด้านหลังวัดพระศรีมหาธาตุ มีเนื้อที่ 2 ไร่ เป็นอาคาร 3 ชั้นครึ่ง ประมาณ 10 ห้อง เพื่อตอบสนองกำลังซื้อจากบริเวณใกล้เคียง

6. โครงการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร ถนนพระองค์ดำ

อยู่บริเวณด้านหลังอาคารพาณิชย์ หันตรงกันข้ามโรงแรมราชพฤกษ์ เนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ ประกอบด้วยที่อยู่อาศัย 50 หน่วย มีการทำสัญญาเช่าอยู่บ้างแล้ว

7. โครงการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร ถนนพญาเสือ

อยู่บริเวณใกล้วัดเจดีย์ยอดทอง มีเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ เป็นอาคาร Town House มีทั้งหมด 30 หน่วย มีการทำสัญญาเช่าอยู่บ้างแล้ว

8. โครงการปรับปรุงตลาดสด

เมืองพิษณุโลกไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าขนาดใหญ่เพื่อรองรับสินค้าหัตถกรรม-อุตสาหกรรมให้กับภาคเหนือตอนล่างเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางตลาดสินค้าที่ขผล เกษตร ซึ่งมีอัตราการหมุนเวียนของสินค้าเร็ว ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดความต้องการตลาดสดขึ้นภายในบริเวณย่านธุรกิจการค้าและริมสถานีรถไฟ เพื่อให้สินค้าถึงผู้ใช้ได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ตามลักษณะของการขาย คือ การขายปลีกและการขายส่ง จึงเกิดความแออัดของตลาดสดบริเวณใจกลางเมือง เทศบาลจึงมีโครงการแก้ไขปัญหาคความแออัดของตลาดสดใจกลางเมืองให้กระจายไปในพื้นที่อื่น และปรับปรุงขยายพื้นที่ตลาดสดใจกลางเมืองในลักษณะแนวตั้ง ซึ่งจะมีผลทำให้อัตราส่วนของพื้นที่อาคารรวม (F.A.R.) ทางย่านพาณิชย์กรรมใจกลางเมืองสูงขึ้น โครงการปรับปรุงตลาดสด ได้แก่

- ตลาดสดเทศบาล 1 (ตลาดใต้) ริมถนนพหลโยธิน

เทศบาลมีโครงการปรับปรุงแหล่งซื้อขายหน้าริมถนน รวมทั้งสร้างหลังคาคลุมใหม่ จุดแนวถนนลึก 10 เมตร ยาว 40 เมตร รวมทั้งปรับปรุงทางระบายน้ำ

- ตลาดสดเทศบาล 3

เป็นตลาดสดใจกลาง เมือง ปัจจุบัน เทศบาลกำลังศึกษาข้อมูล เพื่อจัด เต็ม เสนอ เป็น โครงการปรับปรุงในลักษณะรื้อถอนแล้วสร้างใหม่ใน เนื้อที่เดิม 2 ไร่ โดยคาดว่าตัวตลาดสด จะใช้พื้นที่ประมาณ 3 งาน หรือ 40 x 30 เมตร มีลักษณะ เป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างขาย ของสด ส่วนโค้งใต้ถนนนั้นกำหนดให้เป็นลานจอดรถยนต์ 50 คัน คาดว่าตลาดในอนาคตจะ สามารถให้บริการได้ประมาณ 250 แผง

- ตลาดสดของการรถไฟแห่งประเทศไทย

การรถไฟแห่งประเทศไทยมีโครงการให้เอกชนดำเนินการปรับปรุงที่ดินบริเวณคอน เหมือ ซีกตะวันตกของสถานีพิษณุโลก ให้มีสภาพ เป็นตลาดสดและอาคารพาณิชย์ที่ดีขึ้น มีเนื้อที่ 3,570 ม.² และจัดรูปตลาดสดดังนี้ ทางตอนใต้ของบริเวณหรือด้านหลังของสถานีพิษณุโลกจะ เป็นพื้นที่จอดรถ เช่นขายของ โดยไม่มีสิ่งก่อสร้างใด ๆ ทั้งสิ้น สำหรับที่จอดรถได้กำหนดให้ย้ายมาอยู่ด้านหลัง ร้านบาร์ขายอาหารสถานีพิษณุโลก ส่วนตอนกลางของบริเวณริมทางรถไฟนั้นกำหนดให้เป็น แผงลอย และอาคารพาณิชย์ขนาด 20-30 ห้อง และตลาดสด สำหรับคอนเหมือของบริเวณ ซึ่งอยู่ใกล้สะพานข้ามทางรถไฟและถนนสายพิษณุโลก-สุโขทัย (ถนนมิตรภาพ) นั้น ทางรถไฟ ำ ต้องการให้เข้าทำตลาดสด ปัจจุบันนี้ยังเป็นที่ยาวเปล่าอยู่ เทศบาล เคยขอแต่ไม่ได้มาลงทุน ขณะนี้มีเอกชนมาขอ เข้า 3 ราย และการรถไฟฯ กำลังพิจารณาอยู่

บทบาทและหน้าที่ของชุมชน เมืองพิษณุโลก

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน เมืองพิษณุโลก ประกอบกับบทบาทและความสำคัญ ของจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปบทบาทและหน้าที่ของชุมชน เมืองพิษณุโลก อัน เป็นปัจจัยในการ พิจารณาวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน เมืองในอนาคต ดังนี้

1. การคมนาคมขนส่ง

จากความสะดวก เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่กึ่งกลางของอนุภาคศึกษา และเป็นจุดรวม ของเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน ที่สามารถเชื่อมโยงติดต่อกับจังหวัด

ใกล้เคียง ตลอดจนภาคเหนือตอนบน ภาคกลาง และภาคตะวันออก เฉียงเหนือได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว (ดังแผนที่ 3.7) ทำให้ชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งทั้งทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางอากาศที่สำคัญของอนุภาค พัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งให้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชน เป็นอันมาก

2. การท่องเที่ยว

นอกจากจังหวัดพิษณุโลกจะมีความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงแล้ว ยังมีความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม-ประวัติศาสตร์ และธรรมชาติ ตลอดจนถึงอำนวยความสะดวกหลักที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว เช่น แหล่งบันเทิงและโรงแรมที่ทันสมัยกว่าจังหวัดข้างเคียง ทำให้ชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นศูนย์บริการการท่องเที่ยวและความบันเทิงสำหรับพื้นที่โดยรอบ

3. ทางด้าน เศรษฐกิจ

กิจกรรมทางด้าน เศรษฐกิจที่เป็นปัจจัยนำ (Leading factor) หรือฐานทางด้าน เศรษฐกิจ (Economic Base) ของจังหวัดที่มีบทบาทต่อ เศรษฐกิจของชุมชน เมืองพิษณุโลก ดังนี้

การค้าและบริการ

การค้าและบริการนับ เป็นปัจจัยและฐานทางด้าน เศรษฐกิจของจังหวัดและชุมชน โดยมีชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการของพื้นที่โดยรอบ โดย เป็นกิจการค้าปลีก ร้อยละ 44.18 และกิจการค้าบริการร้อยละ 38.92 กิจกรรมทางด้านการค้าและบริการ นับว่า เป็นกิจกรรมทางด้าน เศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน ในการให้บริการแก่ชุมชนและพื้นที่โดยรอบ โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีหลัง มีการขยายตัวร้อยละ 53.40 นับว่าสูงมากพอสมควร

อุตสาหกรรม

ชุมชน เมือง เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนร้อยละ 63.30 ของโรงงานอุตสาหกรรม ในอำเภอเมืองพิษณุโลก โรงงานในชุมชนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่มีคนงานน้อยกว่า 30 คน ส่วนใหญ่ให้บริการเกี่ยวกับรถยนต์และเครื่องยนต์ โดยมีตลาดในจังหวัดพิษณุโลกเป็นหลัก ซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง มีแนวโน้มการขยายตัวสูงมากในช่วงเวลา 5 ปีหลัง ถึงร้อยละ 54.55 ของโรงงานทั้งหมด

4. การบริการ

จากอดีตชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็น เมืองที่มีบทบาทสำคัญมาก เมืองหนึ่งทางด้านการบริหารและปกครอง เคยมีฐานะเป็นเมืองหลวง เมืองราชธานีฝ่ายเหนือ เมืองลูกหลวง เมืองเอก และเมืองหน้าด่าน ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองเป็นระบบเทศาภิบาล เมืองนี้ก็ได้รับเลือกให้เป็นที่ตั้งที่ทำการของมณฑลพิษณุโลก มีจวบจนชุมชน เมือง เป็นที่ตั้งของส่วนราชการระดับเขตและภาค เช่น เป็นที่ตั้งของกองทัพบกที่ 3 กองบัญชาการตำรวจภูธรเขต 6 สำนักงานตรวจการศึกษาระดับ 7 ป่าไม้เขต และคลังเขต เป็นต้น ซึ่งคอยดูแลบริหารงานส่วนราชการของจังหวัดใกล้เคียง ทำให้ชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครองของอนุภาค

5. การศึกษา

ชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาจำนวนมากครบทุกระดับ และทันสมัยกว่าจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาระดับสูง เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยสาธารณสุข และวิทยาลัยอาชีวะ ที่ให้บริการแก่ชุมชนและพื้นที่โดยรอบในจังหวัดใกล้เคียงและมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ทำให้ชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นศูนย์กลางการศึกษาของอนุภาค

6. การสาธารณสุข

ชุมชน เมืองพิษณุโลก เป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลถึง 3 แห่ง คือ โรงพยาบาลพุทธชินราช โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และโรงพยาบาลพิษณุเวช (เอกชน) โดยเฉพาะ

โรงพยาบาลพุทธชินราชถือเป็นโรงพยาบาลศูนย์ของภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยพยาบาลและสาธารณสุข ดังนั้นชุมชนจึงมีความพร้อมในด้านสถานที่ เครื่องมือ และบุคลากร ในการให้บริการทางด้านสาธารณสุขแก่ชุมชนและจังหวัดใกล้เคียง

จากการวิเคราะห์ถึงบทบาทและหน้าที่ของชุมชน เมืองนี้มีประโยชน์โดยตรงต่อการพิจารณาวางแผนการใช้ที่ดินของชุมชน ทำให้ทราบถึงกรอบในการกำหนดแนวนโยบายเพื่อวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีการศึกษาถึงรายละเอียดในการใช้ที่ดินและปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนในบทต่อไป เพื่อปรับปรุงแก้ไขและกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย